

ÚJ

KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

71. ÉVFOLYAM / 8. SZÁM | 2015. OKTÓBER

SZAKTANÁCSADÁS

KUTI ZSUZSA: „MINDEN FEJLESZTÉS AZ ERŐSSÉGEKRE ÉPÜL”

**KIKNEK SZÓL • HOGYAN IGÉNYELHETŐ • HOGYAN ZAJLIK •
TÍPUSAI • EDDIGI TAPASZTALATOK • EMMI, OH, OFI, POK-OK**

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

Október 23.

Üdv néked Ifjúság!
(1956. október 26.)

*Üdv néked Ifjúság! Üdvöz légy magyar nép,
ki lángban és vérben születél meg újra
három nagy éjszakán vad ágyúdörgésben!
Melyik nép írta fel mostanában nevét
így, hogy aranyt adott kezébe Isten ujja?
S mely nép beszélt így az önmaga nevében,
mint angyal, mikor a harsonáját fújja?
... Bús igájának fájára írja hát,
s mint annyiszor a megsárgult ezerévben
vérrel és vassal tanítsa zsarnokát!*

Sinka István

„Mester”, „kutató”

Gloviczki Zoltán szerkesztőbizottsági tag

Az idei évben nagyot moccant a részben még Csipkerózsika-álmát alvó pedagógus-életpályamodell. S ahogy az ébredező királylányoknál lenni szokott, arca még néhol gyűrött, az ember azt hinné: ez nem is ő. Talán valóban fészülésre szorul, itt-ott némi púderre is.

Egyike a még helyét kereső elemeknek a kutatótanár, kutatópedagógus fogalma. Az elmúlt évek kutatásai, szakmai fejlesztő munkája nyomán talán egyre közelebb ahhoz, hogy a mesterpedagógus kategória *egyik* megjelenési formája legyen a szakértők, szaktanácsadók, intézményvezetők és más olyan pedagógusteljesítmények mellett, amelyek a magas szintű napi munkán túl valami markáns többletet is hozzátesznek a rutinhoz. Bár többek szerint így is csupán egyfajta definiálhatatlan múltba merengés terméke a kutatótanár fogalmának bevezetése.

Kétségtelen, a 20. század első felében későbbi tudósok egész sorának volt természetes kifutópályája a középiskolai gyakorlat, míg a század második felében számos gimnázium vált jobb sorsra érdemes tudósok politikai menekültáborává. Azonban egyik sem holmi kényszerű átmenet volt. Kerényi Károlytól Ritoók Zsigmondig értékes iskolai tankönyvek és lelkes tanítványok őrzik e középiskolai *liaisonok* emlékét. Történelmi feladatuk csak részben volt a tudósutánpótlás képzése (ami tehetséggondozás néven – akármi legyen is köznevelésünk fókuszja – ma és holnap is elmaradhatatlan szükség). Nyilván nem véletlenül a Fasori Gimnáziumban tanító Rátz László és Mikola Sándor tanítványai az egy padban ülő Wigner és Neumann, ahogy nem véletlenül egy alomból kerül ki a klasszika-filológus Máthé Elek keze alól Szabó Árpád, Devecseri Gábor és sokan mások – hogy egy távolabbi példát is említsünk. De nem csupán futó kapcsolatokról és nem csupán egy szűk elit kiválasztásáról szól e történet. Hiszen teljes pá-

lyaifutásukat katedrán töltő mesterek, Mikola, Öveges, Sík Sándor vagy éppen Jelenits István százak, ezek életében hagytak a későbbi tudósi pályafutásnál lényegesen értékesebb nyomot.

Pedagóguskutatások sora mutatta ki a mindenkori „jó” tanár legfontosabb ismérvei között a saját szakmájához, tárgyához fűződő mély és átszellemült kapcsolatot, mely hitelessé, lelkesítővé, élvezetessé teszi őt magát – s egyfajta magasabb értelmet ad diákjai számára egy-egy tanórának, tananyagának, magának az iskolának. S félreértés ne essék: ezek a kollégák ma is köztünk élnek – elegendő, ha szűk merités-ként a Magyar Tudományos Akadémia évente kiosztott *Pedagógus Kutatói Pályadíjának* díjazotti névsoraira tekintünk...

Pedagógusok, akik egyszerre végzik magas szinten napi pedagógusi munkájukat, és mellette saját tudományszakukban is számottevő lépéseket képesek tenni.

E kettős definíció el is homályosít számtalan csacska kérdést, mely velük kapcsolatban itt-ott felmerül: „Vannak-e?”; „Meg lehet-e fogal-

mazni, hogy kik ők?”; „Miért erény, ha valaki tanítás *helyett* kutat, délutáni készülés *helyett* könyvtárba jár?” Ők bizony tévézés, internetezés, alvás vagy éppen egy jó sör *helyett* töltik szabadidejüket szellemi alkotással. „Miért jár magasabb fizetés holmi tudományos fokozatért, ahelyett, hogy a tanári munkát díjaznák?” Bizony eddig a közalkalmazotti bértábla adott magasabb fizetést a fokozatért anélkül, hogy annak bármiféle megtérülése lett volna a pedagógiai munkában – mostantól ez kizárólag a magas szintű szakmai teljesítményhez hozzáadott értéként érvényesíthető. S folytatnánk a kérdezz-feleleket, lépésről lépésre tovább igazolva e köszönetre és köszönetre méltó, sokszor mégis csak e furcsa idegenkedést érző kör valódi jelentőségét.

Legyen tehát e néhány sor most kivételesen köszöntés és köszönet – Nekik.

Ritoók Zsigmond | Fotó: Népszabadság, Reviczky Zsolt

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Gloviczki Zoltán: „Mester”, „kutató”

AKTUÁLIS

- 3 Nemzeti Köznevelési Portál

OKTATÁS-NEVELÉS

- 5 Körkérdés: Őszi szünet
8 Élménypedagógia a fedélzeten (2. rész)
12 Játékgyűjtemény – személyiségfejlesztő, drog- és alkoholmegelőző programhoz (2. rész)

EGÉSZ NAPOS ISKOLA

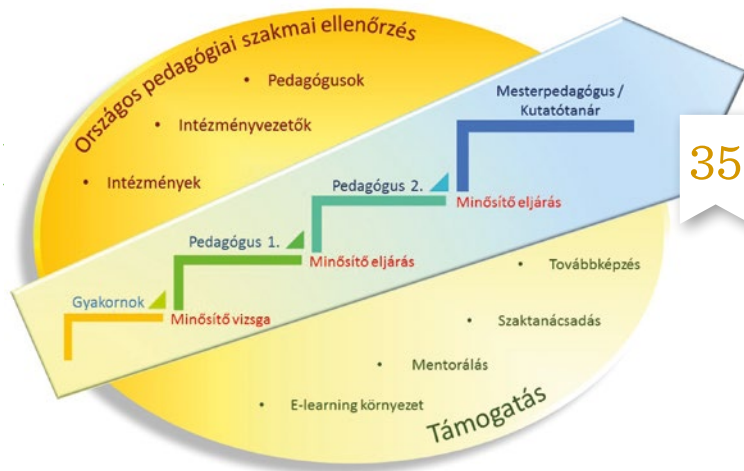
- 16 Jó gyakorlat Balmazújvárosban
20 Nevelési-oktatási programok

A HÓNAP TÉMÁJA:
SZAKTANÁCSADÁS

- 23 Bevezető
24 Kuti Zsuzsa vezető szaktanácsadó
30 Szaktanácsadás – Tanfelügyelet – Minősítés
32 Helyi szintű szolgáltatások
35 (Majdnem) mindent a szaktanácsadásról
40 Tantárgygondozó szaktanácsadás (tanári)
42 Tantárgygondozó szaktanácsadás (tanítói)
44 Kiemelt figyelmet igénylő szaktanácsadás (SNI)
46 Intézményfejlesztési szaktanácsadás
48 Intézményvezetői szaktanácsadás
50 Aczél Petra: Derék munka
51 Marton Árpád: Fölfedezőúton

A MI VILÁGUNK

- 52 eLEMÉRÉS 2011–2015
54 Iránytű
55 Évfordulók
56 Programajánló

IMPRESSZUM

Felelős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Balatoni Monika, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs • **Szerkesztő:** Indri Dániel • **Layout-tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattantyus Gergely, Karácsony Orsolya • **Olvasószerkesztő:** Földes Zsuzsanna • **Megrendelés/hirdetés:** Biró Anita, Telefon: (06-1) 235-7212, E-mail: kiado@ofi.hu • **Felelős kiadó:** Kaposi József

Szerkesztőség: 1143 Budapest, Szobránc utca 6–8., Telefon: (06-1) 235-7276, E-mail: koznevelés@ofi.hu, Honlap: folyoiratok.ofi.hu
Kiadja: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. (2900 Komárom, Igmándi u. 1.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt. • **Előfizetés** az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámait minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja. • **További példányszámok rendelése,** illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft. • **Címloldalon:** Kuti Zsuzsa (Fotó: Szidor N. Gábor) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedelem: 3,5 ív • **Készült:** 5000 példányban • **ISSN 2064-0625**

Nemzeti Köznevelési Portál

Októberben indul útjára a **Nemzeti Köznevelési Portál (NKP)**.

A fejlesztők szándéka egy olyan interaktív honlap létrehozása volt, amely tartalmával és a felhasználók számára kínált funkcióival vonzó tanulási-tanítási környezetet biztosít pedagógusnak, diáknak, szülőnek egyaránt.

Októberben indul

Tanár

A tanár a keresési lehetőségeknek köszönhetően gyorsan megtalálhatja a tantárgyhoz, az évfolyamhoz vagy a témakörhöz illő tartalmakat, feladatokat, amelyeket elmenthet saját tudástárába.

Feladatokat hozhat létre, amelyeket megoszthat az osztályával. A tankönyvi leckéket, a tanulási útvonalakat átrendezheti, így a saját gyakorlatának leginkább megfelelő módon tudja a tananyagot feldolgozni a diákokkal.

A tanítás megszervezésén túl azonban szakmailag is fejlődhet: megismerkedhet a tanártársai által használt módszerekkel, miközben saját tanítási ötleteit is megoszthatja másokkal.

A portál megpróbálja elősegíteni a tanulás és tanítás interaktivitását, összehangolni a tanárok, a diákok és a szülők tevékenységét.

Az oldalak és a tartalmak bármilyen eszközön (okostelefonon, tableten, laptopon, asztali számítógépen) megjeleníthetők; felhasználhatók tanulás, gyakorlás, felmérés céljára egyaránt. Ajánljuk mindazoknak, akik tartalmilag és a funkciók tekintetében is változatos tananyagbázist keresnek a tanításhoz, az önálló tanuláshoz vagy az otthoni tanulás támogatásához. A tanárok és a diákok mellett ezért számítunk a szülők érdeklődésére, közreműködésére is.

Diák

A tartalmak közötti eligazodásban a diákokat is segíti a tematikus böngésző, a kulcsszavas keresés és a sokféle paramétert felölelő összetett keresési funkció. A felhasználói profil lehetővé teszi számukra a saját tartalomtár használatát, amelyben saját tartalmakat és feladatokat tudnak létrehozni, elmenteni és megosztani. Sokféle tartalomtípus tölthető le és fel az oldalra.

Megfelelő tudáspróbákkal saját maguk is folyamatosan tesztelhetik tudásukat, elért eredményeiket pedig könnyen összevethetik a korábbiakkal. Mindehhez több ezer megoldandó feladat áll a rendelkezésükre.

Tudnivalók az NKP-ről

• Mi a portál célja?

Korszerű tanítási és tanulási módszerek alkalmazására ösztönző, vonzó tanulási környezet biztosítása, tág lehetőségeket kínáló tudásbázis nyújtása a differenciált oktatás megvalósításához. Célja továbbá az oktatást segítő tartalmak és szolgáltatások körének folyamatos bővítése.

• Milyen típusú tartalmakat tud a portál megjeleníteni?

Videókat, képeket, hangfájlokat, letölthető dokumentumokat, külső hivatkozásokat, webalkalmazásokat.

• Kik érhetik el a portálon megjelenő tartalmakat?

A portálon lévő tartalmak (animációk, filmek, interaktív feladatok és tesztsorok) mindenki számára előzetes regisztráció nélkül hozzáférhetők.

• Miért érdemes regisztrálni?

A regisztrált felhasználók a portálon lévő tananyagokat, a saját igényeiknek megfelelően szerkeszthetik, bővíthetik, illetve meg is oszthatják egymással.

Szülő

A szülők a közös tanulással segíthetik leghatékonyabban gyermekeiket, amihez aktuális meglévő tudásuk nem mindig elegendő. A portál segítségével gyorsan felfrissíthetik, illetve ellenőrizhetik tudásukat a legkülönbözőbb témákban.

Kereshetnek és elmenthetnek tananyagokat és feladatokat a saját tartalomtárukba, amelyeket megoszthatnak gyermekeikkel. Továbbá ellenőrizhetik gyermekeik portálon elért tanulmányi eredményeit.

Bőség zavar nélkül- Tanárok Éjszakája a kapcsolódás jegyében

A 2015. szeptember 28. és november 15. között zajló Múzeumok Őszi Fesztiváljának egyik kiemelt tematikája ezúttal is a Tanárok Éjszakája lesz, ennek apropóján összesen 60 féle programmal várják a hazai múzeumok a pedagógusokat.

A 2006 óta futó országos fesztivál keretében 2013-ban hagyományteremtő céllal elindított tematikával kapcsolatban újdonságnak számít, hogy a korábbi évek gyakorlatától eltérve 2015-ben nem egyetlen napra – október 10-re - összpontosulnak a pedagógusoknak szóló programok, hiszen minden múzeum, a helyi sajátosságok figyelembe vételével maga dönthette el, hogy mely napon tudja a legtöbb pedagógust megszólítani. Az egymásra szervezéseket elkerülve a pedagógusoknak valódi lehetősége nyílik arra, hogy zavartalanul élvezzék a bőséges kínálatot, és kedvükre szemezgethessenek az őket érdeklő programok között, sőt akár az ország több különböző pontján is belekóstolhassanak a múzeumok nekik szóló kínálatába.

Lehet miből válogatni, hisz a programok palettája idén is színesnek ígérkezik. A múzeumok kulisszatitkainak felillantásától illetve különféle tantárgyakhoz kapcsolódó múzeumpedagógiai kínálat inspiráló lehetőségeinek bemutatásától kezdve a szakmai és módszertani tapasztalatcserén és különféle szakemberek bevonásával tartott kötetlen beszélgetéseken keresztül a meglepetésekkel fűszerezett és rendkívüli élményeket tartogató estekig terjed a lehetőségek tárháza.

A további részletekért érdemes ellátogatni a Múzeumok Őszi Fesztiválja hivatalos honlapjára: www.oszifesztival.hu.

A Múzeumok Őszi Fesztiválja szervezője:

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ

2015 www.oszifesztival.hu
SZEPTEMBER 28.
→ NOVEMBER 15.

Testmozgás, közösség és egyedülálló élmények az iskolai „TE IS” programokban

A lehetetlen lehetőség

Sikeresen zárult a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ 2014 júliusa óta zajló „Testmozgás az Iskolában (TE IS) program a gyakorlatban” projektje. A 700 millió forint

maguk találták ki és bonyolították le a rendelkezésre álló eszközökkel. A gyerekcsoportok munkáját mentorok és trénerok segítették. Számos alkalommal az egész iskolát sikerült megmozgatni, ilyen volt például a „spártai nap”, amikor a tanulók együtt edzettek a spártaiak módszereivel, vagy a papírrepülőnap, amikor mindenki lelkesen hajtogatott, és próbálgatta a repülőket.

uniós támogatásból megvalósuló „TE IS” program mozgásprogramok szervezésén keresztül teremtett lehetőséget hátrányos helyzetű térségekben élő gyermekek számára, hogy megtapasztalhassák a közösségi élményt, a közös játékot, a befogadás és az önkéntesség értékeit. 18 megyében 144 általános és középiskola csatlakozott a programhoz, melyben több mint 1500 diákonkéntes vett részt. A program alapjait a Magyar Diáksport Szövetség alkotta meg.

„A projektnek köszönhetően 144 intézményben megvalósuló iskolai szintű programok hozzájárulnak a gyerekek olyan kompetenciáinak, készségeinek fejlődéséhez, mint amilyen a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, az együttes munkavégzés vagy a kritikus gondolkodás. Mindez felkészíti a gyerekeket a felnőtt életben, különösen

Gyermek- és fiataloknál a testmozgásnak különösen nagy jelentősége van. A testmozgás és az aktivitás egészségfejlesztő hatása mellett fontos tényező a gyerekek életében, hogy az egy helyben ülés vagy a felhasználatlan energiák gyengítik a figyelem megtartását, és mindez hatással van a tanórai jelenlétükre. A sport segít az agresszió szabályozásában, a kognitív funkciók fejlesztésében és a fegyelmelés leg több formájánál sokszorosan hatékonyabb eszköz.

a munka világában rájuk váró kihívásokra” – tette hozzá Simonné Goschi Gabriella, a projekt szakmai vezetője.

A projekt időtartama alatt a programnak köszönhetően a gyerekek fantáziája szabadon szárnyalt, miközben nagy számban gyűltek a kreatív ötletek. A programokat a diákok

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Őszi szünet

Kis szusszanás a félév közepén

Szöveg: **Rimányi Zita**

Nem adnak házi feladatot az őszi szünetre azok a pedagógusok, akiket lapunk megkérdezett. Úgy vélik, kell a pihenés a diákoknak, de ez nem jelenti azt, hogy az osztályfőnökök ne használnák ki ezt az időszakot az osztályközösség erősítésére. A szülők pedig hálásak akár a néhány órás szünidei foglalkozásokért is, hiszen sokaknak okoz nehézséget gyermekeik felügyeletének megoldása, mert nem kapnak szabadságot. Szerencsére azonban többeknek sikerül közös utazást, családi programot szervezni.

„Pihenjenek és olvassanak kedvükre!”

Hegyi Ferencné alsós osztályfőnök, Kisfaludy Károly Általános Iskola, Tét

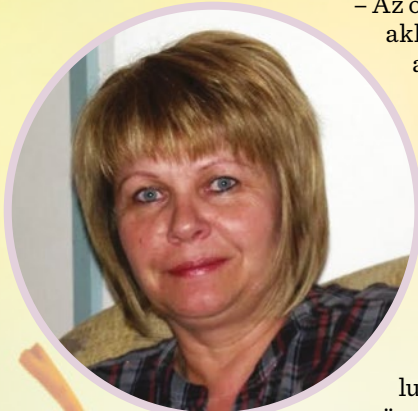
– Véleményem szerint az a legjobb, ha az őszi szünet valódi szünet lehet, ami a tanulók, a család és a pedagógusok pihenését, kikapcsolódását, feltöltődését egyaránt szolgálja. Mivel ehhez a szünethez több ünnep is kapcsolódik, ezekről az osztályban közösen, az októberi – magyar nyelv és irodalom, környezetismeret, erkölcsstan – tanórák tananyagába beépítve is megemlékezünk. Valamint részt veszünk másodikos kisdíákjaimmal az iskolai ünnepélyen, amelyet mindig a felső tagozatosok állítanak össze tanáraik segítségével – mondta el *Hegyi Ferencné*, aki a téti Kisfaludy Károly Általános Iskola alsó tagozatának tanítója, osztályfőnök. Az őszi szünetre közös kirándulást, foglalkozást ezúttal nem tervez az osztályával, mert reméli, hogy minden kisdíákja szüleinek jut arra több-kevesebb idejük, hogy közös programokon vegyenek részt csemetéikkel, vagy akár csak beszélgessenek velük, együtt játsszanak. Nagyon fontosnak tartja ugyanis, hogy a lehetőségekhez képest minél több időt tölthessenek a gyermekek családtagjaikkal, hiszen ez a tanítási napokon néhányuknál nem elegendő.

– A szünet ésszerű felhasználásáról diákjaimmal mindig szoktunk beszélgetni, tervekét készíteni, sőt szülői értekezleten is szóba kerül ez a téma. Házi feladatot általában nem adok a szünetre, szerintem ezt az időt ne leckeptőlásra, leckeírásra használják fel a gyerekek. Meg szoktuk beszélni, hogy akinek van kedve gyakorolni, vagy nagyon nem találja a helyét a szünetben, az miből tud feladatokat megoldani. Fel szoktam hívni diákjaim figyelmét az életkoruknak megfelelő olvasmányokra, hogy minél többet olvassanak. Az érdeklődő tanulók a szünetben is megtalálják a lehetőséget tudásuk, ismereteik gyarapítására, hiszen nem csak a tankönyvekből lehet tanulni – hangsúlyozta a pedagógus, aki szerint szükség van az őszi szünetre. Hosszú idő óta tanít elsőtől negyedik osztályig gyerekeket, és csupán az első osztályosoknál tapasztalta, hogy éppen belejönnek a tanulásba, a betűk, a számok megismerésébe, amikor elkezdődik az őszi szünet. Náluk előfordult már, hogy mikor a szünet után visszatértek, egy keveset elfelejtettek a megtanultakból, de egy kis ismétléssel még mindig sikerült elérni, hogy felidézzék mindazt, amiről korábban az órákon szó volt. Hegyi Ferencné az őszi szünet után mindig szán időt arra, hogy mindenki elmondja, mivel töltötte az elmúlt napokat. A kiskisiskolások gyakran hoznak képeket, és szívesen mesélnek kirándulásaikról, családi programjaikról.

A betakarításban is segítenek a diákok

Horváth Ervinné felsős osztályfőnök, péri Öveges József Általános Iskola

– Az őszi szünetet mindenki akkor tartja hasznosnak, ha a kitűzött céljait meg tudja valósítani alatta. Vannak családok, akik már szeptemberben gondosan felírják az őszi szünet időpontját, mert elutaznak együtt pihenni. Vannak tanulók, akik otthon maradnak, vigyáznak kisebb testvérükre, segítenek a házimunkában. Falusi iskola lévén, tanulóink zöme kertesi családi házban lakik, így egy részük kiveszi részét az

őszi betakarítási munkákból is. Akad, aki a szünetben pótolja elmaradásait, esetleg intenzíven készül a középiskolai felvételire. Előfordult, hogy az őszi szünetben vittem egy diákcsoportot Walesbe. Fantasztikus volt, viszont fárasztó, mert hazaérkezésünk másnapján kezdődött az iskola. Mindenképpen azt tartom helyesnek, ha egy-egy nap azért marad arra, hogy a kirándulások, az üdülések mellett otthon regenerálódjanak a gyerekek – mondta el *Horváth Ervinné*, aki a péri Öveges József Általános Iskola felső tagozatában osztályfőnöki feladatokat is ellát. Most épp új osztályt kapott, ezért is szeretne diákjaival mindenképp egy egynapos kirándulást vagy más programot szervezni az őszi szünetre. Ez szerinte az osztályközösség jobb összekovácsolódását is segíti majd.

Horváth Ervinné diákjaival mindig beszélget a szünet előtt annak ésszerű felhasználásáról osztályfőnöki órán és lehetőség szerint az órák közti szünetekben is. Az őszi szünet semmiképpen sem leckeptőlásra, házi feladatok készítésére szolgál a pedagógus szerint.

– Iskolánk pedagógiai programjában megfogalmaztuk, hogy a szünetekre nem adunk házi feladatot. Nem is tartanám helyesnek, ha a szünet azzal telne, hogy a tanulók írásbeli feladatokat oldogatnak. Szükségük van pihenésre. Természetesen a gyakorlásra, a hiányosságok pótlására felhívhatjuk a figyelmüket – hangsúlyozta, és hozzátette, hogy az éppen aktuális ünnepről is beszélgetnek osztályfőnöki órán. Október 23. megünneplése a péri iskolában évek óta a hagyományoknak megfelelően faluünnepéellyel egybekötve zajlik. A tanulók műsort adnak, az ünnepély a falu hősi emlékművénél koszorúzással zárul.

– Angol szakos tanárként halloweenkor az angol szakköröseim a diákönkormányzattal együtt jelmezes partit tartanak, amelynek minden évben nagy sikere van. Általában a szünet előtti napokra szervezzük ezt a programot. Szerintem az őszi szünet éppen jókor van október végén, november elején. Akkorra már a diákok és a tanárok is elfáradnak – fogalmazott a péri iskola tanára.

Szünet után újult erővel folytatódik a tanulás

Németh Tibor igazgató, Kazinczy Ferenc Gimnázium, Győr

– Úgy gondolom, éppen megfelelő időben van az őszi szünet. Előtte, a tanév kezdetétől számítva, hét-nyolc héten át komoly munka folyik, nem árt utána egy kis lazítás, kikapcsolódás. Egy kicsit kipihenhetik magukat a diákok, és ennek pozitív hatása van, mert aztán újult erővel folytathatják a tanulást. Épp azáltal nyerhetnek új erőt, hogy egy pár napig nem a tanulással foglalkoznak. Ezért nem szoktam sem én, sem a kollégáim leckét adni nekik erre az időszakra, de az igaz, hogy saját döntésük alapján sok tanulónk a projekt munkái befejezését a szünetre hagyja. Ez az ő döntésük, így osztják be az idejüket, és fontos, hogy e téren is tapasztalatot szerezzenek, rájöjjenek, nekik hogyan jobb. És sokszor a szabadidejükben is szívesen foglalkoznak az őket érdeklő, motiváló feladatokkal – szögezte le *Németh Tibor*, a győri Kazinczy Ferenc Gimnázium igazgatója, aki azt is elmondta, hogy mivel az iskolában minden ünnepről méltóképp megemlékeznek, október 23. kapcsán még a szünet előtt programokat szerveznek, s a halottak napjáról is esik szó az iskolában. – Sok család a gyerekekkel együtt megy a temetőbe az elhunyt rokonok sírjaihoz november elején, az őszi szünet vége felé. Bár e téren a megfelelő hozzáállás kialakítása leginkább a szülői nevelésen múlik, az iskolában is szóba kerül ez a téma, beszélgetünk róla a diákokkal. A tanároknak is van ebben szerepük, mert a fiatalok gyakran idegenkednek az emlékezéstől.

– Ha a diákok kéri, gimnáziumunk több osztályfőnöke is szokott kirándulásokat szervezni erre az időszakra, persze csak rövidebbeket. Ezekben általában a tanulók egy-egy kisebb csoportja vesz részt. Több szülő már szeptemberben megkérdezi, mikor lesz az őszi szünet, mert arra az egy hétre belföldi, sokszor külföldi utazást tervez. Az osztálytársak közös kirándulásai így is erősítik barátságukat, és egyáltalán nem baj, ha a szülők a gyerekekkel töltik a szünetet, ha közös programjaik vannak. Az így együtt töltött idő a tapasztalatok szerint motiválja a tanulókat. Ilyenkor is ismereteket szereznek, amelyekről később sokszor be is számolnak a tanórákon, ha egy-egy tantárgyhoz kapcsolódó érdekességeket láttak-hallottak – számolt be tapasztalatairól Németh Tibor.

Nagy segítséget jelentenek az iskolai foglalkozások

Cseténé Takács Mónika, két gyermek édesanyja, Péter

– Korábban az őszi szünet idejére mindig igyekeztem pár nap szabadságot kivenni, és nemcsak a saját gyerekeimet, hanem a keresztlányomat is elvittem egy egynapos kirándulásra, mert fontosak az ilyen jó hangulatú, közös programok. Megérdemlik az iskolások is a tanévkezdés utáni első hónapok után a kikapcsolódást. Idén viszont biztosan nem kapok erre az időszakra szabadnapot. A kollégámnak kisebb gyermeke van, és nem hiányozhat mindenki egyszerre a munkahelyünkről. Így majd a hétvégék, az ünnepnapok telnek csak közösen. Azt vettem észre, hogy az ilyen alkalmak feltöltik a gyerekeket – mondta el *Cseténé Takács Mónika*, akinek a tíz- és a tizenhárom éves gyermeke jár a péri általános iskolába. Most már egyedül is merik őket hagyni, így a szünetben főleg otthon lesznek. Az édesanya abból a szempontból is könnyebb helyzetben van, hogy abban a faluban dolgozik, ahol laknak. – Ha a gyerekek a szünetben egyedül vannak, telefonon akkor is többször beszélünk, és rövidebb időre beugorhatnak a munkahelyemre. A férjemet több műszakos munkarendben foglalkoztatják, amikor nappal otthon van, ő is figyel rájuk – fogalmazott az édesanya, aki elmondása szerint örül, ha az iskola akár délelőtt, akár délután néhány órással foglalkozásokat szervez tanulóinak az őszi szünetben. Már ez is segítséget jelent a szülőknek. S több lehetőséget, programot ajánl a helyi művelődési ház is, például kézművesórákat tart. Nyáron is így szokott lenni, a falu intézményei még napközis táborokat is biztosítanak a diákoknak.

Cseténé Takács Mónika elmondta, hogy amíg kisebbek voltak a gyerekeik, a nagyszülők segítségét kellett kérniük az őszi szünet idejére:

– Nekünk szerencsénk van, tudnak jönni, és szívesen vigyáznak az unokákra, de el tudom képzelni, milyen nehéz lehet azoknak, akiknek nem a közelükben laknak a nagyszülők, vagy egészségi állapotuk miatt nem számíthatnak rájuk. Olyat is hallottam, hogy azért nem tudnak segíteni, mert nyugdíjasként ők is dolgoznak.

Legfontosabb a családi együttlét

Györiné Hámori Lilla, négy gyermek édesanyja, Kisbajcs

Györiné Hámori Lillának négy gyermeke van. Már mindegyik iskolás: a két kisebb, Izabella és Bertalan most kezdte az iskolát Kisbajcsban, Gellért, a legnagyobb hetedikes, Johanna ötödikes. Az őszi szünetben valószínűleg szüleikkel együtt elutazhatnak egy üdülő-

helyre.

– Egerszalókon jártunk legutóbb, a házassági évfordulónkon, és láttuk, hogy Demjénben készül a fedett csúszdapark. Akkor még nem nyílt meg, de elhatároztuk a férjemmel, hogy ide a gyerekekkel együtt jövünk el. Ez most a terv az őszi szünet idejére, mert egyébként is azt a családi szokást kezdtük bevezetni, hogy a születésnapokat kirándulás keretében ünnepeljük meg. Most Johannának lesz a szülinapja, felköszöntését valószínűleg összekötjük egy nyugodt családi együttléttel, ami a gyerekeknek is emlékezetes lehet. Ők nem a leckékkel, mi, szülők nem a munkával foglalkozunk majd, és persze a nagyszülőkkel, az unokatestvérekkel is lesznek közös programjaink a szünetben – mondta el Györiné Hámori Lilla. Azt is hangsúlyozta azonban, hogy tapasztalata alapján kell pár napnyi olyan pihenés is az őszi szünetben az iskolásoknak, amikor nincs különösebb programjuk. – Nálunk vannak lovak, kutyák, és a gyerekek szeretnek az udvaron lenni. Azt vettem észre, hogy ha otthon vagyunk, és nem használhatják a tévét, a számítógépet – mert különben órákra ott ragadnának a képernyő előtt –, akkor szabad teret kap a kreativitásuk. Maguk találják ki a legjobb játékokat. A legutóbb nyomokat gyűjtöttek, például elhullajtott madártollat. Összeszedték, füzetbe ragasztották ezeket a kincseiket, és találgatták, mire lehet belőlük következtetni – számolt be gyerekei ötleteiről az édesanya.

ÉLMÉNYPEDAGÓGIA A FEDÉLZETEN

2. RÉSZ | VÍZEN, FÖLDÖN, LEVEGŐBEN

Szöveg, fotó és grafika: **Nagy Gábor**

Előző, témaindító cikkünkben arra tettünk kísérletet, hogy bemutassuk, hogyan lehet egy kis szintet vinni a kötelező tantárgyak oktatásába különböző témakörök – esetünkben a közlekedés – feldolgozásával. Korábbi lapszámunkban a vonatozással foglalkoztunk a zakatolást utánzó verseléstől a hajtogatható mozdonyokig. Most leszállunk a vonatról, és – a teljesség igénye nélkül – néhány érdekes hazai példán keresztül megvizsgálunk mindenféle más közlekedési eszközt: ami úszik, gurul vagy repül.

Vízen: gőzhajó és kötélkomp

A forró nyári hónapokat, ha csak tehetem, a vízparton töltöm. Ilyenkor, tekintetem a vízben pihentetve, teljesen el tudok lazulni. Szinte észre sem veszem, ha egy-egy hajó átsiklik a látómezőmön... De nem ám az idei nyáron, amikor is megpillantottam egy korábban csak az emlékeimben élő hajót! Ez nem lehet igaz, jól látok? A Kisfaludy gőzös szeli a habokat, a hajó, amely fogalom volt a reformkorban? Igen, erről a hajóról van szó, illetve szinte pontos másáról egy-két apró módosítással, mint például hogy az eredetinel nagyobb rajta a fedett rész, lapátkerekét pedig nem gőzerővel hajtják, hanem dízel-elektromotorral. De ki foglalkozik ezekkel az apró különbségekkel, ha tudjuk, hogy a hajó egy makett alapján született újjá, a személyzet a fedélzeten pedig korhű kosztümben fogadja az utasokat? Reformkori életérzés, élő történelem a balatonfüredi kikötőben! Ezek után talán Jókai regényeihez is nagyobb kedvet kapnak majd

a diákok, és az asszociációs készségüket fejlesztve arra is rávezethetjük őket, hogy meglehet, azért annyira gazdag a Jókai-bableves, mert az író a fogalmazásban is a gazdagságot szerette (de erről talán majd egy későbbi, a gasztronómia és pedagógia kapcsolatát boncolgató cikkben...).

FELADATOK A DIÁKOKNAK

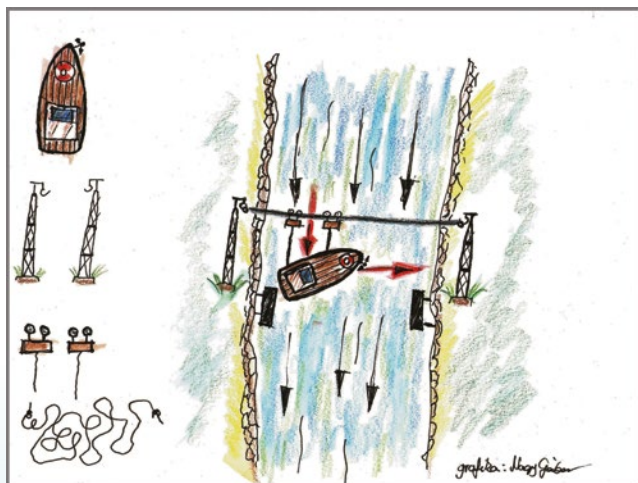
1. Jelen cikk írásakor (2015. augusztus) még nem létezett a Kisfaludy gőzösnek saját Wikipédia-oldala. Legyetek ti az elsők, és készítsétek el a Kisfaludy gőzös Wikipédia-oldalát! A munka során vitassátok meg, mitől jó egy Wikipédia-oldal. Például sokszínű tartalmi elemeket tartalmaz, úgymint a gőzös hajókürtjének a hangját, kisfilmet, fotókat, korabeli rajzokat és sok hivatkozást más, kapcsolódó címszavakra; kevés szóval közöl sokat mindent alaposan elmagyaráz, vagy elvész a részletekben, stb.

2. Állítsatok össze egy képzeletbeli vendéglistát olyan hírességekről, akik elméletileg együtt utazhattak a hajón 1847-ben, és legalább 18 évesek voltak (a hajó 1846–1887 között közlekedett)! Készítsetek a vendégeknek egy menülistát olyan ételekből, amiket ebben az időben fogyaszthattak! Írjatok egy rövid párbeszédet, amely elhangozhatott a hajó fedélzetén, tekintettel a kor fontos történéseire vagy éppen a Balaton akkori állapotára! Továbbá állítsatok össze egy tizkötetes könyvtárat olyan magyar művekből, amelyek 1850–1860 között ott lehettek a hajó könyvtárának polcain!

1. kép: A Kisfaludy gőzös (Forrás: www.orszagalbum.hu/kisfaludy-gozhajo_p_95584)

Maradjunk még a vízen, de tóról váltsunk folyóra!
Feltűnt valakinek, hogy a Tiszán gyakorlatilag nincsen hosszanti hajóközlekedés? (Évente egy szállodahajó és néhány kirándulójó azért nagyon ritkán előfordul.) Kompok annál inkább, de micsoda kompok! A legtöbb átkelő hajó egy víz alá merülő, jó esetben a víz szintjén kifeszített kötélbe kapaszkodik, és egy gyenge motor hajtja át a két part között. Már is feltehetjük a diákoknak az ok-okozati összefüggésre utaló kérdést: Vajon azért kapaszkodik a tiszai komp kötélbe, mert a motor,

2. kép: A kötélkomp vázlatos rajza

FELADAT A DIÁKOKNAK

Tervezzetek meg egy **vezetőkábeles repülőhidat** (ez a „kötélkomp” hivatalos megnevezése)! A rendelkezésre álló eszközök: **1 hajó, 2 toronykampóval, 2 görgő kötéllel, 1 hosszú sodronykötél**. A feladat célja az, hogy a diákok rájöjjenek arra a fizikai-matematikai törvényszerűsége, hogy ha a komp széles oldalát 45 fokban állítjuk rá a sodrásra, és mindehhez egy kifeszített kötél segítségével a hajót a két part között tudjuk tartani a két part közötti legrövidebb úton, akkor a fellépő erők hatására a mozgás vektora automatikusan az egyik partról a másikra vezet. A feladat kiosztásánál a diákok természetesen csak az eszközöket kapják meg, ebből kell „megépíteniük” a működő kompot, amit leegyszerűsítve a folyó sodrása „áttol” a túlsó partra, vagyis az ábránk bal oldalán látható eszközökből rajzolják meg az ábra jobb oldalán lévő működőképes rendszert.

amely a kompot hajtja, annyira gyenge, hogy a folyó áramlata elsodorná a hajót, vagy azért van a motor, mert a kötél-csiga szerkezet a folyó sodrásával együttműködve át tudja vinni a hajót, de a motorral gyorsítani lehet az átkelést? A helyes válasz a második, vagyis a tiszai kompokon lévő motorok eleve nem nagy teljesítményűek, maguktól nem lennének képesek átjuttatni a kompot egyik partról a másikra, de hatékonyan rásegítenek a természet adta erőre. És most felejtjük el, hogy van motor a folyami kompon, mert a szomszédos Ausztriában, ahol még nyugodtabb az élet, annyira eseményszámba megy egy kötélkompozás, hogy direkt nem is sürgetik motorral az átkelést, hanem kizárólag a folyó sodrását fogják munkára. Fussunk neki ismét teljesen az elejétől, és adjunk a diákok kezébe egy pár eszközt, hogy tervezzenek belőlük „guruló kötélkompot”. A feladatot rajz segítségével is be lehet mutatni (2. kép).

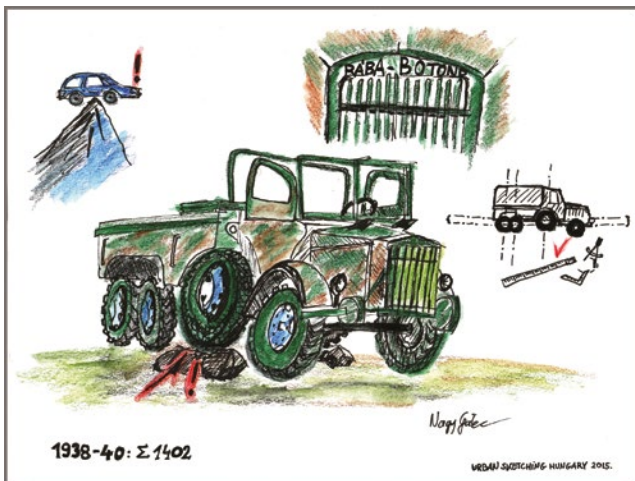
Földön: teherautó és autóbusz

Folytassuk a történetet további rejtélyes, elgondolkodtató közlekedési eszközökkel és megoldásokkal, de most a szárazföldön. Hallottam már korábban, hogy a 30-as, 40-es évek fordulóján a hazai járműgyártás egyik büszkesége a Győrben készült Botond katonai teherautó volt, de ez az információ önmagában beleolvadt a „volt egyszer egy hazai autógyártás” legendájába. Míg nem egyszer utánanéztem, mégis mitől volt más ez a Botond, mint a többi korabeli teherautó. Akkor derült ki számomra, hogy ez az autó tényleg szenzációs volt, ugyanis egy csapásra megoldotta azt a problémát, hogy egy katonai teherautó csődöt mond egy sziklás, hepehupás terepen. Ezen a ponton meg is kaphatják a diákok az első feladatot.

FELADAT A DIÁKOKNAK

Tervezzetek olyan autót, amely képes „bármilyen” akadályon átmenni. Segítségül mondjuk el, hogy a titok nyitja a kerekek elrendezésében rejlik. Ha a diákok rájönnek a probléma megoldására, vagyis arra, hogy a kerekek nem egy magasságban helyezkednek el, hanem valamelyik közbülső tengely magasabban van a többinél, akkor már meg is fejtették a Botond titkát. Azon a ponton, ahol egy hétköznapi autó alváza fennakadna egy sziklán, a Botondnak van egy magasan lévő, úgynevezett „mankókereke”, amellyel átgördül az akadályokon.

Az egyetlen fennmaradt eredeti darabért Győrbe kellett volna utazni, ezért kerestem egy másik lehetőséget, hogy vizuálisan is megmutathassam a Botond eszenciáját. Megtaláltam hozzá a legideálisabb kifejező stílust: a nemrég divatba jött „urban sketching”-et. Ez a viszonylag új, alig tízéves rajzolási mód egyesíti a firkálást, az elkenődő, sokszor a körvonalakon is túlszaladó színezéssel. Így kifejezetten előnyös azoknak, akik nem tartják magukat nagy rajztehetségnek, de szeretnek alkotni. A stílus sikerének titka abban rejlik, hogy a rajzolási hibák nem rontják az összehatást, és viszonylag rövid idő alatt átütő alkotásokat lehet vele létrehozni. Az urban sketchingben elfogadott, hogy egy felületre több egymástól különálló ábrát rajzoljunk, így a Botond esetében a bal felső sarokban egy apró rajzos problémafelvetéssel kezdtem, ahogy egy autó fennakad egy sziklán (3. kép)... no de ne legyünk ennyire szájbarágóságok!

3. kép: A Botond teherautó – „urban sketching”

FELADAT A DIÁKOKNAK

A fenti rajz alapján próbáljátok megfogalmazni az „urban sketching” (‘városi vázlat’) fogalmát! Járjatok utána, mióta létezik ez a műfaj, és miben más, mint egy klasszikus grafika vagy festmény! Az egyik rajzórán készíttetek ti is urban sketchinget! A tanár határozza meg a rajzolásra fordítható időt, amivel gazdálkodhattok. Az időt be kell tartanotok, ezért jól meg kell tudnotok tervezni, hogy milyen tartalmat rajzoltok a papírra. Az urban sketching műfaja előszeretettel használ vékony tűfilcet, tusceruzát és akvarellceruzát, amivel először úgy rajzolunk, mint egy sima ceruzával, majd vékony, bevizezett ecsettel elkenjük a vonalakat. Készíttetek urban sketchinget a településekről, és hozzatok létre egy rajongói oldalt, amit a saját munkáitokkal töltötök fel! Jelenleg még nemigen van magyar nyelvű urban sketching oldal, legyetek ti az elsők, akik létrehoznak ilyen!

Guruljunk még tovább kerekeken, és emlékezzünk rá vissza, hogy mennyit lehetett például Budapesten tavasszal hallani az idén százéves autóbusz-közlekedésről. Érdemes rákeresni arra a fotóra, amely az Andrássy út – Bajcsy-Zsilinszky út kereszteződésében készült (ez utóbbi akkor még a Vilmos császár út névre hallgatott), és egy elektromos meghajtású (!), kétemeletes Austro Daimler látható rajta teli utasokkal, az akkor még bal oldali közlekedésnek megfelelően. A járatnak akkoriban még nem voltak megállói, hanem mint a taxit, le kellett inteni az Andrássy út menti vonalon.

FELADAT A DIÁKOKNAK

A korábbi, vonatos témájú cikk hajtogató feladatának mintájára szereztetek be vagy hajtogattok egy településekre jellemző autóbusz-makettet, fotózzátok le, majd a fotó, grafikai és tipográfiai elemek segítségével készíttetek a településeket népszerűsítő plakátot! Érdemes létrehozni erre egy külön Facebook-oldalt, hogy minél több iskola megoszthassa egymással az alkotásait. Két werkfotót mellékelünk (4. kép), amelyeken látható, hogyan igyekeztünk megoldani, hogy a jármű illeszkedjen a környezetbe, de ez még csak a munka első része, hiszen a feladat az, hogy komplex megjelenítéssel népszerűsítsük a településünket.

4. kép: Autóbusz-makett fotózása (felül); az elkészült fotó (alul)

Levegőben: légiposta

Szinte vadnyugati kalandregénybe illik a magyarországi légiposta története, illetve az, ahogyan a kezdeti időkben eljuttatták a célterületre a küldeményeket. Bécs és Budapest között a világon elsőként indult be a légiposta-szolgáltatás, majd ezt követően a 20-as évektől Magyarországon belül is jellemzővé vált a küldemények légi úton való szállítása egészen a 20. század közepéig. A belföldi légiposta-szolgáltatásra jellemző volt, hogy a gép nem szállt le minden fontosabb helyen, hanem kötegelve a csomagokat, ejtőernyővel dobták ki őket, majd a földi kollégák igyekeztek autóval minél gyorsabban a helyszínre érni, hogy a csomagok ne kerüljenek rablók kezébe.

FELADAT A DIÁKOKNAK

Egy Magyarország-vaktérképen tervezzétek meg a légiposta repülési útvonalát! A célállomásokat vagy ejtőernyős ledobási pontokat bélyegek jelzik. A bélyegeket (ezek lehetnek kinagyított nyomatok is) egy vaktérképen kell pontosan a település helyének megfelelően elhelyezni, majd egy ideális vonallal összekötni, hogy a repülőnek minél kevesebbet kelljen a levegőben tartózkodnia. Hogy látványosabb legyen a feladat, digitális táblán vagy hagyományos táblán kinagyított bélyegekkel is el lehet végezni (5. kép). Kiegészítésként feltehetjük a kérdést: A képen látható bélyegtémák közül melyik az, amelyik ma már nem létezik? (Megoldás: a Parlament előtti Kossuth-híd.)

5. kép: Magyarország vaktérképe régi, településeket ábrázoló bélyegekkel

6. kép: Papírmozi vázlatos rajza

***

Végezetül, ha mindenkinek sikerült kiválasztania kedvenc járművét, akkor ne csak statikus ábra, fotó, rajz formájában jelenítsük meg, hanem hozzuk is mozgásba a hajót, autóbust, repülőt! Záró feladatként készítsünk „flip book”-ot, magyarul kicsit körülményesen talán úgy nevezhetnénk, „**hüvelykujjal pörgethető papírmozit**” (németül ötletesen „Daumenkino” – ’hüvelykujjmozi’ – a neve). A – nevezük egyszerűen így – „papírmozi” lapjait a diákok is kivághatják és összetűzhetik, ez a leginkább költségkímélő megoldás. Majd ezt követően minden lapra rajzolják meg a kedvenc járművüket (a fix motívumot át is lehet másolni pl. napfény felé fordított ablakon vagy csak simán az egymásra helyezett lapokon, mert átsejlik az alatta lévő lap tartalma). A lapok pörgetésekor a jármű relatív mozgását fogjuk érzékelni, hiszen a háttér fog mozogni, és ez okozza a jármű mozgásának illúzióját (6. kép).

FELADAT A DIÁKOKNAK

Készítsetek **papírmozit** legfeljebb húsz lapból! Próbáljatok meg a jármű köré minél viccesebb vagy érdekesebb tartalmat rajzolni!

Játékgyűjtemény – 2. rész

személyiségfejlesztő, drog- és alkoholmegelőző programhoz óvodáskorú gyerekek számára

Készült az *Egészséged testben, lélekedben* című kiadványhoz

Szöveg: **Ferenczné Gulyás Ilona** és a Budapest III. kerületi Hétpettyes Óvoda munkatársai

II. Önismeret

Az óvodai nevelés egyik legfontosabb célja a személyiség, az önismeret, az önbecsülés, az önértékelés fejlesztése. Érdeklődő, önállóan gondolkodó és cselekvő, nyitott, érzékeny gyerekeket szeretnénk nevelni. Célunk az önismeret fejlesztése, az énkép korrekciója, annak tudatosítása a gyerekekben, hogy valamennyien különlegesen és egyediek. Az alábbi játékok segítik őket saját maguk és mások jobb megismerésében, elfogadásában.

Személyiségfejlesztő, énképporrekciós, önismereti játékaink során a gyerekek:

- tudatosítják pozitív tulajdonságaikat, miközben a negatív tulajdonságok is szóba kerülnek mint változtatható tényezők
- önmaguk mellett társaikat is jobban megismerik, megtapasztalják az együttlét, az együttműködés örömét
- az ismert közösségben, a bizalmas légkörben jobban kibontakozhatnak, visszajelzést kapnak magukról a társaiktól
- sok sikerélményhez jutnak, ezáltal növekszik az önbizalmuk
- megtanulják a másokra figyelmet, ezáltal kialakul bennük az értő figyelem technikája
- képesek lesznek azonosítani az érzéseiket és a másokra tett hatásukat, fejlődik az empatikus képességük és a kapcsolati kultúrájuk
- fejlődik a tanulási és logikus gondolkodási képességük, a figyelmük, a memóriájuk és az önfegyelmük.

Önismereti játékaikat korcsoportonként szedtük csokorba. A három–öt éves gyerekek is szeretik magukat megfigyelni, örömmel fedezik fel külső tulajdonságaikat, ezért nekik is ajánlunk játékokat. A játékok játszhatóak kisebb csoportokban, illetve frontálisan, ezért ezt az egyes leírásokban külön nem jelöljük. A frontális foglalkoztatásnál javasoljuk, hogy a gyerekek körben üljenek, az óvodapedagógus pedig a zárt kör egyenrangú tagja legyen.

II/A Játékok kis- és középső csoportos gyermekek számára

1. TÜKÖR ELŐTT

(kapcsolatteremtő, memóriafejlesztő játék)

Feladat: a másoktól megkülönböztető egyedi jegyek felfedezése, megfogalmazása
Eszköz: egész alakos fali tükör

A játék menete:

Szabad játékidőben nézegetik magukat, társukat, az óvodapedagógus irányításával beszélgetnek arról, mit fedeznek fel magukon: rövid a hajam, kék a szemem, rövid a szoknyám, fiú vagyok, lány vagyok, stb.

2. BEMUTATKOZÁS

(kommunikációfejlesztő, kapcsolatteremtő játék)

Feladat: ismerkedés, annak megfogalmazása, amit szeretnének tudatni magukról

Eszköz: egy labda, maci vagy más játék

A játék menete:

A gyerekek körbeadják a labdát (vagy más játékot), és akinél van, az bemutatkozik, és elmondja, hogy mit tud magáról: kék a szemem, rövid a hajam, stb.

3. CSIP-CSIP

(játék a testséma gyakorlására)

Feladat: a testrészek nevének gyakorlása

Eszköz: kicsibebáb

A játék menete:

Az óvodapedagógus kiválaszt egy kisgyereket, majd a kezén lévő bábbal megérinti valamelyik testrészét: „Csip, csip, melyik részedet simogattam meg?” A gyerek pedig annak megfelelően válaszol: „A térdem, bokám, könyököm stb.”

4. MIT HOZOTT A KISHAJÓ?

(megfigyelő játék)

Feladat: az egyedi jegyek alapján történő azonosítás gyakorlása

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek megkérdezik: „Lics-locs, lics-locs, mit hozott a kis hajó?” Az óvodapedagógus válaszol, például: „Hozott egy kislányt, aki barna szemű, szép hosszú barna haja van, kék a szoknyája.” A gyerekek megpróbálják kitalálni, kire gondolt: „Kati az!”

II/B Játékok nagycsoportos gyermekek számára

5. SZERETEM – NEM SZERETEM

(játék az önismeret, a többiek ismeretének fejlesztésére)

Feladat: önmagunk és egymás jobb megismerése

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus elmondja, hogy kevés dolgot tudunk egymásról, ezért mutatkozzunk be. Három olyan fontos dolgot lehet mondani magunkról, amit szeretünk, vagy nem szeretünk: „X néni vagyok, a három legfontosabb dolog, amit mondanék magamról: szeretek olvasni, szeretek varrni, szeretem a cicákat.”

Vagy:

Az óvodapedagógus különböző témakörökben beszélgetést kezdeményez a kedvelt / nem kedvelt dolgokról, pl. tevékenységekről, hétfégi programokról, állatokról, ételekről stb.

6. VARÁZSDOBOZ

(kommunikáció-, memória-, önismeret-fejlesztő játék)

Feladat: annak felfedezése, hogy mindenki megismételhetetlenül egyedi, „maga a csoda” (a dobozban megtalált arcképük)

Eszköz: egy kis nyílással ellátott doboz, a dobozban tükör van, amiről a gyerekek nem tudnak

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, egymás kezébe adják a varázsdobozt. Az óvodapedagógus elmondja, hogy a varázsdoboz egy nagy „csodát”, „kincset” rejt. Nézenek bele figyelmesen, de tartsák titokban, amit ott láttak! Miután mindenki belenézett a dobozba, közösen megbeszéljük a látottakat. Lehetséges kérdések:

- Mit láttatok, amikor belenéztek a dobozba?
- Meglepődtél azon, amit láttál?
- Milyennek látod magad? (külső, belső, pozitív, negatív tulajdonságok)
- Elégedett vagy önmagaddal?
- Szeretnél változni valamiben?
- Mit tehetsz azért, hogy megváltozz?

7. ILYEN VAGYOK

(ön- és társismeret-fejlesztő, kapcsolaterősítő játék)

Feladat: a gyerekek körberajzolása, egymás felismerése

Eszközök: nagyméretű csomagolópapír, vastag színes ceruzák, ollók

A játék menete:

Csoportképet készítünk úgy, hogy nagyméretű csomagolópapíron egyenként körberajzoljuk a gyerekeket (felnőtt is, gyerek is rajzolhat, egymást segítve). A gyerekekkel megneveztetjük a testrészeit, a fejet, a törzset (mellet, hasat), kezeket, lábakat! Kérjük, hogy rajzolják meg a szemüket, szájukat, fülüket, orrukat, hajukat, körmüket! Közben rákérdezzünk a könyök, csukló, térd, boka, váll helyére. A rajzot kifesthetik, kiszínezhetik, végül kivágjuk a képeket. A kivágott rajzokat a folyosó egy részére vagy a csoportszoba falára erősítjük (amikor nincsenek ott a gyerekek). Másnap megkérjük őket, hogy próbálják felismerni önmagukat, társaikat. Jó mulatság lesz, ha kalapot, fülbevalót, nyakkendőt, nyakláncot rajzolnak vagy ragasztanak a képekre kiélesztésképpen.

8. HA JELLEMZŐ RÁD, TEDD, AMIT MONDOK!

(figyelem-összpontosítást, mozgáskoordinációt fejlesztő játék)

Feladat: a jellemző tulajdonságok hallatán az óvodapedagógus utasításainak teljesítése

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben állnak, az óvodapedagógus pedig különböző utasításokat ad, pl.: „Aki szorgalmas, guggoljon le!”, „Aki kék szemű, perdüljön meg!”, „Aki szépen rajzol, álljon egy lábra!” A gyerekeknek, ha magukra ismernek, teljesíteniük kell a feladatot.

9. ÉRZÉSEK KIFEJEZÉSE

(mozgáskoordinációt fejlesztő, közérzetjavító mozgásjáték)

Feladat: a CD-n hallható tevékenységek, mozgások megelevenítése

Eszköz: Mikola Péter zenei CD-je: *Rajzoltam egy szép világot*

A játék menete:

A dalszöveg (Ákos – álmos, Évi – nem várt öröm éri, Endre – semmihez sincs kedve, Viki – megijed, Ádám – szerelmét látván, Tündi – fel akar tűnni, Feri – könyökét beveri, Réka – szégyenlős néha) alapján gyakorolhatjuk az érzések, érzelmek kifejezését.

10. ÉRZÉSEK DOBOZA

(testbeszédet fejlesztő játék)

Feladat: a cédulán szereplő kép eljátszása hang nélkül, a többiek számára az elmutogatott érzés kitalálása

Eszköz: egy doboz, melyben érzéseket kifejező képek vannak cédulákon

A játék menete:

Önként vállalkozó gyerek kihúzza egy kártyát a dobozból, az azon látható arckifejezést eljátssza a gyerekeknek, akik megpróbálják kitalálni, milyen érzést fejez ki társuk arca, és miért érezheti azt.

11. VALAKI SZOMORÚ, HOGYAN SEGÍTHET-NÉNK RAJTA?

(kreativitást, fantáziát, kommunikációt, önbecsülést fejlesztő játék)

Feladat: a cédulákon szereplő jelenetek eljátszása

Eszközök: a gyerekek által kiválasztott játékok a csoportszoba eszközei közül; cédulák, amelyeken különböző szituációk leírása szerepel

A játék menete:

A gyerekeknek el kell játszani a cédulán szereplő jelenetet, kiegészítve azzal, hogyan segítenének, pl.:

- Egy gyerek sír a játszótéren.
- Rollerozik egy gyerek, és elesik.
- Két nagyobb gyerek elveszi egy kisebb labdáját.

12. ZENEHALLGATÁS

(kommunikáció fejlesztésére, érzések kifejezésére szolgáló játék)

Feladat: zenehallgatás lehetőleg csukott szemmel, hogy minden zavaró ingert kiküszöböljünk; a zene kiváltotta érzések megnevezése

Eszközök: zenei CD-k, CD-lejátszó

A játék menete:

Különböző komolyzenei műveket hallgatunk. A zene meghallgatása után mindenki elmondja, mit érzett a zene hallgatása közben.

A zenei élményt rajzos formában is megörökíthetik. Tíz perc rajzolás után a gyerekek megpróbálják érzéseiket mozgással is kifejezni, közvetíteni. Ezután mindenki megmutatja a rajzát, és elmeséli:

- milyen színű az, amit hallottak
- milyen hangulatot ébresztett bennük a zene
- hogyan kapcsolódik korábbi élményeikhez.

13. FÉLELMEIM, ÉRZÉSEIM, ÖRÖMEIM

(kommunikációfejlesztő, kapcsolaterősítő, önbizalom-fejlesztő, ön- és társismereti játék)

Feladat: érzések azonosítása, hatásuk megfogalmazása

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek félkörben ülnek, beszélgetünk félelmeinkről, örömeinkről. Az óvodapedagógus elkezd a mondatokat, a gyerekeknek pedig be kell fejezniük őket. Az első segítségképpen ő fejezi be. Pl.:

Attól félek, hogy...

Nem szeretném, ha...

Nem szeretek arra gondolni, hogy...

Mérges leszek, ha...

Szomorú leszek, ha...

Roszkedvű leszek, ha...

Amikor félek, vagy szomorú vagyok, akkor... (tevékenység megnevezése)

Örülök, ha...

Boldog vagyok, ha...

Nevetek, ha...

Amikor örülök, akkor... (tevékenység megnevezése).

14. „HÁROM KÍVÁNSÁG”

(kommunikációfejlesztő, kapcsolaterősítő játék)

Feladat: vágyak, kívánságok megfogalmazása

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek. Az óvodapedagógus megkérdezi, mit kívánnának, ha megjelenne egy tündér, aki teljesíti a kívánságaikat.

A gyerekek mondják el, miért ezek a kívánságok fontosak nekik, és melyik kívánság a legsürgősebb. Az óvodapedagógus is elmondhatja a kívánságait, szorosabbra fűzve ezzel kapcsolatát a gyerekekkel.

15. „ÉRTÉKEK HAJÓJA”

(az értékrendet, kommunikációt fejlesztő játék)

Feladat: a gyerekek számára legfontosabb értékek megfogalmazása

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülve elmondják, kinek milyen érték a legfontosabb (pl. játék, könyv, család, segítőkészség, szeretet stb.), mi mindent vinnének magukkal egy hajókirándulásra. Az „értékek hajója” elindul, majd hamarosan süllyedni kezd. A süllyedő hajót csak akkor tudjuk megmenteni, ha sorra kidobjuk a csomagjainkat. Mindenki egyet hagyhat magánál; mi lenne az, és miért?

16. GONDOLTAM VALAKIRE, KI LEHET Ő?

(beszédképességet, megfigyelést fejlesztő játék)

Feladat: egyvalaki felismerése az óvodapedagógus elbeszélése alapján

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus név nélkül jellemezni kezdi az egyik gyereket: „Gondoltam egy kislányra, aki nagyon aranyos, iskolás testvére is van, gyönyörűen rajzol, szettek vele játszani, ma rosszkedvűen jött az óvodába...” Aki felismeri magát, jelentkezik. A csoport egy tagja is jellemezheti így egy társát.

17. VAKVEZETÉS

(bizalomérzetet kialakító, kapcsolaterősítő játék)

Feladat: a társ irányítása a teremben hátulról előre tolvá

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek párokat alkotnak. Egyikőjük zenére hátul vállfogással vezeti a társát, akadályok között, majd szerepcserével folytatódik a játék. A játék befejezése után megbeszéljük az érzéseiket.

18. GRIMASZJÁTÉK

(figyelem-összpontosító, mozgásos játék)

Feladat: a bemutatott grimasz utánzása

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus a kör egy pontján áll, majd megszólal: „Kiskanál, nagykanál, minden gyermek így csinál!” Ezután egy grimaszt mutat, amit mindenkinek utánoznia kell. A jobb oldalán álló gyerek folytatja, most ő mutatja be a következő utánozandó grimaszt.

19. SZABAD ASSZOCIÁCIÓ

(szókincsfejlesztő, figyelem-összpontosító játék)

Feladat: az asszociáció szó fogalmának megismertetése a szó megismerése nélkül

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek az óvodapedagógus körül, aki így kezdi a játékot: „Mondok valamit, te is mondj rá valamit, ami a leghamarabb eszedbe jut róla!” Például: „Nekem a zöldről a fű jut eszembe.” „Nekem a fűről a rét jut eszembe.” „A rétről nekem a labdázás jut eszembe.” Itt nincs „jó” meg „rossz” válasz, ezért kedvelik a gyerekek. Úgy is lehet játszani, hogy nem sorban mennek, hanem az folytatja a játékot, akire az óvodapedagógus rámutat.

20. ÁLLATUTÁNZÓ

(az utánzóképeséget, a térérzékelést, az ön- és társismeret fejlesztő játék)

Feladat: kedvenc állat utánzása

Eszköz: –

A játék menete:

Az óvodapedagógus a körülötte lévő gyerekektől megkérdezi, hogy melyik állat bőrébe szeretnének bújni. A gyerekek elmondják, milyen állatok lennének szívesen. Ezután, állatkeretet játszva, utánozniuk kell a kiválasztott állatot, lehetőleg minél több mozgással. Játshatnak állatos jeleneteket, két vagy több szereplővel. A többiek feladata az, hogy találják ki, milyen állatok szerepelnek a jelenetben, és mi történik. Következtetéseket vonhatunk le abból, hogy ki milyen állat szeretne lenni, milyen érzéseket takar a választása.

21. ÉLMÉNYEK ELMONDÁSA JÁTÉKKAL A KÉZBEN

(ön- és társismereti játék)

Feladat: élmények elmondása a kíváncsi társ kérésére

Eszköz: labda, maci vagy más játék

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, az óvodapedagógus kezébe vesz egy labdát (vagy más játékot), és ismerteti a feladatot: „Ezt labdát (vagy más játékot) Peti kezébe adom.

Peti add tovább annak a gyerekeknek, akire a leginkább kíváncsi vagy! Aki megkapja, mesélje el nekünk legkedvesebb élményét!” A gyerekek a labdával (más játékkal) a kezükben elmondhatják legkedvesebb élményeiket, legszomorúbb pillanataikat a társ kérdésének megfelelően.

22. ÜZENETVÁLTÁS TEKINTETTEL

(kapcsolaterősítő, közérzetjavító játék)

Feladat: az üzenet (mosoly) továbbítása

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, az óvodapedagógus ránéz valakire, mosolyog. A gyerek, akire rámosolygott, mihelyt észreveszi, felemeli a kezét, visszamosolyog, majd továbbküldi a mosolyt. A játék addig tart, míg mindenkire sor nem kerül.

23. HELYCSERE

(térérzékelő, fantáziát fejlesztő játék)

Feladat: a rájuk jellemző dolgok hallatán új hely keresése

Eszközök: eggyel kevesebb szék, mint ahány gyerek játszik

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek. Középen áll a kiválasztott gyerek, és felkiált: „Cseréljenek helyet azok, akik...” (itt egy külső vagy belső jellemzőt kell kitalálnia, pl.: „szeretik a mákos tésztát”). A felszólításra azok, akikre jellemző az elhangzott dolog, felállnak, és igyekeznek helyet cserélni. Akinek nem jutott szék, az megy a kör közepére, és találja ki a következő jellemzőt. Olyasmit célszerű mondani, ami sokakra jellemző, mert akkor biztosabb, hogy többen felállnak, és könnyebb lesz helyet cserélni.

24. „HA HOZZÁD INDULOK...”

(kapcsolaterősítő, kommunikáció-, memóiafejlesztő játék)

Feladat: a megkezdett mondat folytatása az előzmények ismertetésével

Eszköz: –

A játék menete:

A gyerekek körben ülnek, egy kiválasztott gyerek elkezdi a játékot, pl.: „Ha hozzád indulok, viszek magammal egy csontot a kutyádnak...” A második, majd minden soron következő játékos hozzáad az elhangzott mondat(ok)hoz egy új mondatot: „Ha hozzád indulok, viszek magammal egy csontot a kutyádnak és neked egy csokor virágot.” A következő: „Ha hozzád indulok, viszek magammal egy csontot a kutyádnak, neked egy csokor virágot, az anyukádnak egy tábla csokoládét.” Négy-öt gyerekekkel érdemes játszani, mert így képesek a mondatokhoz újakat fűzni, és nem akadozik a játék.

Tartalommal teli mindennapok

Egész napos iskola Balmazújvárosban

Szöveg: **Tóth András** | Fotó: Tóth András és Balmazújvárosi Általános Iskola Bocskai István Tagintézménye

Az egész napos iskola – mint a köznevelési rendszer megújításának egyik prioritása – segíti a hátránykompenzációt, a tanulói sokféleség kezelését, különösen egy olyan tanulói összetételű intézményben, mint a Balmazújvárosi Általános Iskola Bocskai István Tagintézménye.

A 2013. szeptember 1-jén életbe lépett változás érintette a Balmazújvárosi Általános Iskola tagintézményeit, így a Bocskait is, ahol egy szerdai napon találkoztam *Bényei Sándorral*, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ – Balmazújvárosi Tankerület igazgatójával és *Buglyó Máriával* tagintézmény-vezetővel, akik szívesen bemutatták, náluk mit jelent a gyakorlatban az egész napos iskola, milyen modulokat tartalmaz az alsó és felső tagozat keretrendszere.

– Már az indulásnál bekapcsolódtak az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) kísérleti programjába. Igazgató úr, mi volt a célkitűzésük?

– A legfontosabb célunk az volt, hogy felejtjük el a klasszikus, de az idők során sajnos megkopott napközit, és egészen új irányba induljunk el, ami diáknak, tanárnak egyaránt élményszerű és tartalmas. A tagintézményben a tanulók 80 százaléka részt vesz az egész napos iskola programjában, a felső tagozaton, különösen nyolcadikban azonban már megbomlanak a

homogén osztályszerkezetek, sokan járnak edzésekre, művészeti különórákra, ezért az utolsó évfolyamon nem maradnak itt a tanulók délután 4 óráig, ebéd után elhagyják az iskolát.

– Mennyire állította új kihívások elé a pedagógusokat az új rendszer?

– A pedagógusok részéről nagyfokú szemléletváltásra volt szükség, a folyamat jelenleg is tart, úgy gondolom, természetes, hogy mindez nem zajlik le egy tanév alatt. El kellett szakadni a régi tanulásszervezési keretektől, új, eddig rejtett kompetenciákra, módszertani megújulásra volt szükségünk ahhoz, hogy a gyakorlatban működőképes legyen a modell, és egyúttal jó mintául szolgáljon a többi iskolának. Arra törekedtünk a kollégákkal, hogy ne vigyenek haza a gyerekek túl sok leckét, és jusson idő a felzárkóztatásra is a heti 32 órás kötelező munkaidő keretében.

A szülőknek éppen azzal tudtunk igazán érvelni, hogy a gyerekek biztonságban vannak, segíteni tudjuk őket a tanulásban, mindenki a tanulási stílusának megfelelően készül fel a másnapi dolgozatra vagy felelésre, és nem kell feltétlenül különóra keretében időt és energiát szánnia a családnak a tehetséggondozásra, a felzárkóztatásra.

Amennyiben érdeklődésének, képességeinek megfelelő feladatot kap a diák, motivált lesz, sikereket ér el, ebből pedig remélem, az következik, hogy szívesen jön az iskolába. Úgy gondolom, hogy a Balmazújvárosi Általános Iskola tagintézményeiben tevékenykedő pedagógusaink példaértékű munkát végeznek.

A Hajdú-Bihar megyei Balmazújváros külterületi részén, az úgynevezett Daruban található a Bocskai István Tagintézmény, ahová nagy számban járnak hátrányos helyzetű gyerekek. A 374 diák mintegy fele alsó tagozatos. Az ő esetükben nem jelentett hatalmas változást az egész napos iskola bevezetése, ugyanis korábban is működött a tagintézmény alsó tagozatán az úgynevezett „guruló napirend”.

„A komplex művészet nevelési-oktatási pilotprogram – amely a művészeti nevelés sajátos eszközeit használja fel – tulajdonképpen rendszerezte az iskolánkban évek óta működő művészeti foglalkozásokat, szakköröket – tudtam meg Buglyó Máriától, a Balmazújvárosi Általános Iskola Bocskai István Tagintézmény tagintézmény-vezetőjétől. – A hangszeres zene és ének mellett helyet kap nálunk a drámapedagógia, a bábozás, a néptánc, a rajz mellett a vizuális kultúra, valamint számos kézműves-foglalkozást tartunk. Ezek a foglalkozások kultúrák közvetítő és -teremtő erejük révén fejlesztik a kreativitást, a problémamegoldást, a társas kapcsolatokat, a csoportmunkát, illetve önismeretre nevelik a gyerekeket.”

Faágból virágcsokor

Kora délután az egyik negyedikes csoport a komplex művészeti nevelés-oktatás keretében arra kereste a választ, milyen eszközt helyettesíthet egy egyszerű faág. A diákok kreativitása határtalan: kasza, ecset, sétabot, íj, teniszütő, sőt akár még virágcsokor is lehet a faágból. Meg is lepődött a pedagógus, amikor az egyik fiú átnyújtotta neki a faágból kreált virágot.

„Széttoltuk a padokat, szőnyeget terítettünk le középre, azon ülünk, így beszélgetünk. Úgy gondolom, a játékosan elsajátított képességek a tanórán is hasznukra válnak a diákoknak, lámpaláz, félelem nélkül vesznek

Így is fejleszthető a kreativitás. Komplex művészeti óra a negyedikeseknél

részt a közös munkában, mernek szólni, véleményt alkotni” – mondja *Baji-Gál Ferencné* pedagógus.

Bényei Sándor tankerületi igazgató elmondta: a Balmazújvárosi Tankerületben 2013 elejétől indítottak iskolafejlesztési programot, amelynek középpontjában a praktikus szemléletű, élményközpontú tanulás-tanítás, munkára nevelés áll. Ennek keretében belső továbbképzésként kézműves-foglalkozásokat indítottak a tankerület pedagógusainak azzal a céllal, hogy a félévente 10-12 alkalommal, délutánonként megtartott foglalkozásokon szerzett tudást, képességeket idővel átadják a diákoknak. Van olyan kollégájuk, aki két-három kézműves-alapismeretet is elsajátított már. A foglalkozásokat helyi népi kismesterek tartják, illetve olyan pedagógusok, akik hobbiszinten vagy tanfolyamon szerezték a tudásukat, és szívesen átadják ismereteiket a kollégáknak. „Az egyik pedagógus régóta foglalkozik szövessel-fonással, illetve nemezéléssel. Az alapanyagok beszerzésében, valamint a vidékről érkező kollégák utaztatásában mi nyújtunk anyagi segítséget, de úgy gondolom, ez nem jelent akkora terhet a tankerületnek, ráadásul megtérül a befektetés, idővel ugyanis spontán folyamatként beépülnek majd ezek a kompetenciák a tanórán kívüli foglalkozásokba” – teszi hozzá Bényei Sándor.

Kunkli Ferencné osztályfőnök magyart és angolt tanít, a horgolás és a kötés pedig a hobbija. „Harmincnégy éve vagyok a pályán, nem is gondoltam volna, hogy egyszer kézműves-foglalkozásokat fogok tartani a diákoknak. Mindig is irigyeltem a technika szakos kollégákat, hogy kötetlenebb keretek között tudnak a gyerekekkel foglalkozni, olyan témákat is megbeszélnek a csoportban, amire nekem nem sok lehetőségem adódik. Úgy gondolom, hogy nagyon jól kiegészíti egymást a tanórai és a tanórán kívüli munka, fejlődik a diákok szociális kompetenciája, erősödik a közösségi lét, amellet, hogy praktikus ismereteket tanulnak. Egyéni fejlesztésekre is van lehetőség, megoldható, ha négy-öt diákkal szeretnék foglalkozni egy-egy megyei vagy országos megmérettetés, például vers- és prózamondó, Kazinczy szépkiejtési vagy Simonyi Zsigmond helyesírási verseny előtt.”

Kiállítást szerveztek a pedagógusok kézművesmunkáiból

Kézügyesség, kitartás. Agyagozás a harmadikosoknál

Fontos cél a praktikusság

Szerda délután volt lehetőségem betekinteni az egyik harmadikos csoport foglalkozásába. *Gellén Anna* és osztálytársai marokedényt készítettek. A kislány elmesélte, hogy addig lehet jól formázni, amíg nedves az agyag, korongozni sem kell, kézben könnyen alakítható. A tárolóedényt otthon fogja használni.

„A komplex művészeti nevelésnek a szociális kompetenciák, társas kapcsolatok és a kognitív képességek fejlesztése mellett kézzelfogható produktuma is van, illetve a pályorientációban is szerepet játszik. Nem lehet előre tudni, melyik kisdíák kap kedvet a fazekas-sághoz, Balmazújvárosban egyébként is van hagyománya a népi mesterségeknek. Büszkeséggel töltene el, ha ezt a szép hagyományt innen a tagintézményből vinné tovább valamelyik gyerek” – mondta Buglyó Mária, majd hozzátette: a kerámia- és fazekasfoglalkozás közkedvelt a gyerekek körében, az alapanyagot jelentő agyaghoz pedig pályázat útján jutottak, így annak a költsége sem hárul a tankerületre.

„Jó kapcsolatot ápolunk a helyi civilszervezetekkel, a BAKCSÓ hagyományörző egyesület egyebek mellett íjászati bemutatókat tart az iskolában vagy külső helyszínen. Városunk a Hortobágy közelében található, itt van mellettünk a Kadarcsi tanösvény, amely nagyon jó példát és helyszínt szolgáltat az Ökoiskola programhoz. Sokat teszünk azért, hogy jövőre elnyerjük az Ökoiskola címet, ami egy fontos minőségjelző – sorolja a lehetőségeket a tagintézmény-vezető, akinek az iskola kertje és parkja is szívügye. – Talajcserét végeztünk az iskola-kertben, ahol veteményezettünk, zöldborsó, paprika és paradicsom termett.

Szeretnénk majd körbekeríteni a kiskertet, beszerezni egy esővízgyűjtőt. Szintén pályázati támogatásból a hőmérséklet és a páratartalom méréséhez meteorológiai állomást létesítünk. Ez a műszer hasznos ismeretet nyújt majd földrajz- és matematikaórákon is. Mindig egy adott elképzeléshez, tervhez keresünk pályázati forrást, a tankerület is mindenben segíti az intézmény munkáját, legyen szó a tárgyi eszközök előteremtéséről vagy a programszervezésről.”

Az alapoktól kezdik a diákok a kertészkedést

ÖSSZESÍTETT ÓRAREND (alsó tagozat)

Osztály		1. a	2. a	2. b	3. a	3. b	4. a	4. b
Nap	Óra	Tantárgy	Tantárgy	Tantárgy	Tantárgy	Tantárgy	Tantárgy	Tantárgy
Szerda	1.	magyar	matematika	magyar	magyar	magyar	magyar	matematika
	2.	magyar/fejlesztő	magyar	erkölcstan/hittan	magyar	magyar	magyar	magyar
	3.	matematika	magyar	testnevelés	matematika	matematika	matematika	természet- ismeret
	4.	önálló tanulás	báb/ felzárkóztató	technika	önálló tanulás	természet- ismeret	angol/német/ informatika	angol/német/ informatika
	5.	ebéd	ebéd	ebéd	ebéd	angol/szabadidő	ének	önálló tanulás
	6.	testnevelés/ néptánc	szabadidő	szabadidő	szabadidő	ebéd	ebéd/ szabadidő	ebéd/ szabadidő
	7.	szabadidő	önálló tanulás / angol	rajz	testnevelés	barkács/ agyagozás	önálló tanulás	dráma
	8.	önálló tanulás	önálló tanulás	rajz	barkács	önálló tanulás	dráma	önálló tanulás
	9.	önálló tanulás	szabadidő	önálló tanulás	vizuális kultúra	szabadidő	szabadidő	szabadidő

Barkácsolás a fiúknak, sütés-főzés a lányoknak

A gyakorlati életre nevelés keretében olyan programokat szerveznek az iskolában, amelyek segítségével a gyerekek alkalmazni tudják a közismereti tárgyakon elsajátított tudást a mindennapi élet során felmerülő helyzetekben, legyen az a biztonságos közlekedés, a környezet- és egészség tudatosság, az elsősegélynyújtás vagy éppen a mindennapi gazdasági ismeretek. Buglyó Mária elmondta, hogy felmérték a szülők és a diákok igényeit, elképzeléseit: „Elindult egy ötletbörze, fórumot tartottunk, szülői értekezleteken tájékoztattuk az érintetteket, ezek eredményeképpen pedig életszerű, valóban a hétköznapi problémákra koncentrááló programok valósulhatnak meg. A szülők részéről az volt a kérés, hogy indítsuk el a közlekedési ismeretek tantárgyat, amelyben helyet kapnak olyan témakörök, mint a kerékpáros KRESZ, a biztonságos közlekedés lakott területen belül és kívül, a gyalogos közlekedés szabályai, valamint a kerékpárszerelés alapjai. Mintegy hatvan diák jár rendszeresen kerékpárral az iskolába, majd edzésre, illetve haza, fontos, hogy mindenki tisztában legyen az alapokkal. A gyerekek javasolták, hogy épüljenek be a tananyagba az elsősegély-nyújtási ismeretek, ennek fontos része az újraélesztés, a sebellátás és a segélyhívás. A szülők kérésére háztartástanórát is tartunk, a tankonyhában főznek és sütnek a lányok, a technikaterebben pedig barkácsolnak, faragnak a fiúk.”

Terkovics Angéla, hetedik osztályos tanuló úgy véli, hogy nagyon jól egymásra épülnek a tanórai és a tanórán kívüli témák. A kémia mellett nagyon szereti a

gyakorlati életre nevelés foglalkozásait, ahol egyebek mellett háztartástan és elsősegélynyújtást tanulnak, ezenkívül hasznosak azok az előadói technikák is, amelyeket a prezentációk alkalmával tud hasznosítani.

Oláh Andrea szintén hetedikes, hozzá a drámapedagógia áll közel, mert kötetlenebb keretek között jobban megismerheti a társait, számos alkalommal van csapatmunka, ezáltal nyitottabbá, elfogadóbbá is válnak. Mindennap van lehetőségük önálló tanulásra szaktanár felügyelete mellett, így ha bármilyen nehézségük adódik a tananyaggal, bátran kérdezhetnek.

Szívesen mesélnek az iskolai élményekről

Haranginé Pál Ildikó, a szülői munkaközösség elnöke kérdésemre elmondta, nagyon sokat túlóráznak a férjével, így megnyugvással tölti el őket, hogy a két lányuk jó helyen van, tartalmasan töltik el a délutánt, ráadásul olyan plusz ismeretekhez és élményekhez jutnak, amelyeket csak drága különórákon vehetnének igénybe. A második lánya például úszásoktatásra jár, már az első évben megbarátkozott a vízzel, a negyedikes lánya pedig futballozik. „Azt vettük észre a férjemmel, hogy jókedvűen jönnek haza a gyerekek, örömmel mesélik el, hogy mit csináltak az órán, megmutatják az elkészült tárgyakat. Anyák napjára megleptek egy szép ajándékkal, amit az iskolában készítettek. A tanulmányi eredményükön is meglátszik, hogy foglalkoznak velük az iskolában, kevesebb leckét hoznak haza, több időnk jut egymásra” – tette hozzá.

A lányok is rúgják a bőrt

„Fő profilunk a kézilabda és a futball, különlegesség, hogy működik az intézményben egy lányfocicsapat, minden héten edzenek” – avat be a részletekbe Buglyó Mária. A Balmazújvárosi Általános Iskola tagintézményei évek óta részt vesznek a Bozsik Intézményi Programban, amelynek fontos célkitűzése a labdarúgás népszerűsítése mellett a sportág alapismereteinek elsajátíttatása, a tehetséggondozás, az utánpótlás-nevelés.

A tankerületi igazgatótól megtudtam: megoldásra vár a mindennapos testnevelés feltételrendszerének zökkenőmentes kialakítása, de kollégáival azon dolgoznak, hogy a gyerekek mindennap mozogjanak a délelőtti vagy a délutáni foglalkozások alkalmával. A tankerületi intézményeiben a kézilabda és a futball mellett a röplabda, az ügyességi játékok és a néptánc is nagyon jó alapot szolgáltat ehhez.

A tavalyi tanévben elindult az első osztályban a néptáncoktatás, a hetente tartott foglalkozásokat pedig beszámítják a mindennapos testnevelésbe. A pedagógus kolléga munkáját profi néptáncos segíti, rendszeresen találkoznak, hogy új koreográfiákat tanuljanak be, megbeszéljék a tematikát. Ottjártunkkor a pünkösdi királyválasztás hagyományát elevenítették fel a gyerekek.

Délutáni mozgás.
Teremfoci
nem csak fiúknak

Kiválasztották
a pünkösdi királyt

Nevelési-oktatási programok egész napos iskolák számára

Szöveg: Kovács Erika, Kópatakiné Mészáros Mária, Lippai Edit, Mayer József, Néder Katalin, Pallag Andrea, Réti Mónika, Varga Attila, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

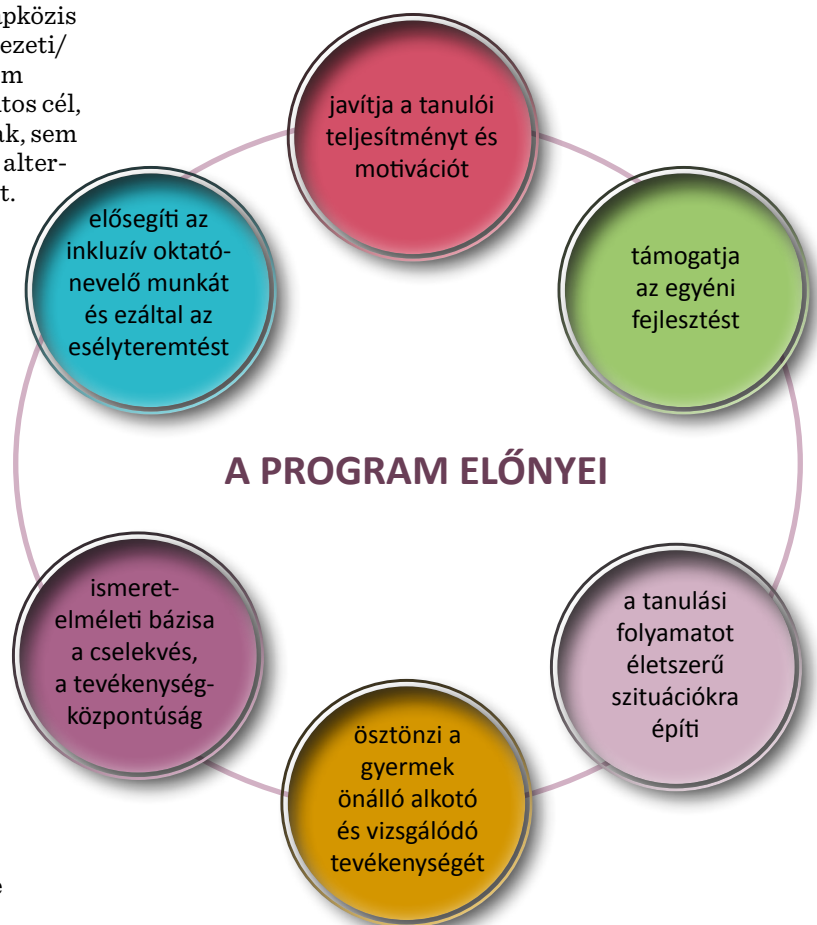
Az **egész napos iskola** nem a félnapos iskola meghosszabbítása, ahol a tanulók egy részének biztosítanak különféle programokat, hanem egy újfajta nevelési intézmény, amelynek a szolgáltatásai nemcsak kibővülnek, hanem a nap teljes időtartamában komplex és integrált formákban állnak a tanulók rendelkezésére. Alapvetően tehát nem az intézményes nevelés mennyiségi kiterjesztése történik meg, hanem a nevelés újszerű minőségként jelenik meg. Az újszerűséget nem az intézményben, az ott dolgozó pedagógusok és egyéb szakemberek felügyelete alatt eltöltött hosszabb idő, hanem az általuk alkalmazott új módszerek és szervezeti keretek biztosítják.

Az egész napos iskola kialakítása – vagy másképpen egy új munkarend bevezetése – nem automatikusan történik. Az intézmények „átállása” a hagyományos napközis vagy iskolaotthonos működésről nemcsak a szervezeti/szerkezeti keretek megváltoztatását igényli, hanem szemléletváltást is. A lehetőségek keresésénél fontos cél, hogy ne okozzon többletterhet sem a pedagógusnak, sem a szülőnek, sem a tanulónak. A program erre is ad alternatívákat, bemutatva a fő megoldási lehetőségeket.

Az egész napos iskolát kialakítani és működtetni kívánó intézmények alapvetően *két forgatókönyv* közül választhatnak:

- a többnyire délelőtt zajló tanítási órák rendjét szinte érintetlenül hagyva, a tanítási órákon kívüli időintervallumban tervezik meg azokat a programokat, amelyekre az egész napos iskola pedagógiai koncepciója lehetőséget biztosít
- a nap egészére (8.00–16.00 óra) kiterjesztik a tanítási órákat, és az egyéb programokat a tanítási órák közötti időszavokban helyezik el.

A TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz 3. alprojekt a köznevelés területén *komplex nevelési-oktatási programok* kidolgozására, valamint jó gyakorlatok átvételével történő fejlesztésre vállalkozott elsősorban az egész napos iskola-szervezési formát választó iskolák számára. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) az alábbi nevelési-oktatási programokat fejlesztette ki az egész napos iskola bevezetésének támogatására.

Keretprogram az alsó és felső tagozat számára

Az alsó és felső tagozatra egy keretprogram készült, amely szakmai iránymutatást, mintákat ad az egész napos iskolák működéséhez, a tanórán kívüli tevékenységek megtervezéséhez és megvalósításához. Az egész napos iskola egyik célja az, hogy támogassa az alsó és felső tagozat közötti átmenetben a tanulók harmonikus beilleszkedését, és elősegítse az általános iskola felső tagozatán tanulók számára a felkészülést a középfokú továbbtanulásra. Ezen a területen kiemelt cél egyrészt a hátrányos helyzetű tanulók támogatása, mivel az egész napos iskola működtetése alkalmas eszköz lehet a korai iskolaelhagyás megelőzésére, így a társadalmi felzárkóztatás segítésére, másrészt a tehetségfejlesztés, amelynek jelentős

szerepe van az egyéni sikeresség/versenyképesség növelésében és az osztály, illetve iskolai közösség megerősítésében.

A felső tagozatban a tanórán kívüli időszakban tovább folytatódnak és új elemekkel bővülnek az alsó tagozatban megkezdett programok. Ez a vertikális megoldás alkalmas arra, hogy erősítse az alsó és felső tagozatban dolgozó pedagógusok együttműködését, az iskola és a szülők közötti kommunikáció fejlesztését, valamint azoknak a nem pedagógiai végzettségű szakembereknek (pl. védőnők, szociális munkások stb.) a szervezeti integrációját, akik azokon a területeken tevékenykednek, amelyek túlmutatnak a pedagóguskompetenciák hatókörén.

Természettudományos nevelés

A program keretében készülő moduláris tanulási egységek három tanítási óra időkeretet töltenek ki, és elsősorban tanítási órán kívüli tevékenységekhez tervezettek, de a hagyományos tanítási órákon is használhatók. Az általános iskola nyolc évfolyama számára nyolcvanhat modul készült el, amelyek közül nyolcvan a kerettantervvel összhangban két évfolyamonként kínál programokat, hat modul pedig vegyes csoport vagy egész intézmény számára készült. A program a tanulók bevonását, tapasztalatszerzését segítő aktív tanulási formákra épül, ahol kiemelt szerep jut a felfedeztető tanulás módszerének, mely a tanulók hétköznapjaiban jelen lévő problémák vizsgálatából indul ki. Ez a tanulási-tanítási forma a hazai természettudományos nevelés eddig kiaknázatlan kincsesbányája, mivel nemcsak a tehetséges tanulók természettudományos gondolkodásának és műveltségének megalapozására alkalmas, hanem az esélyteremtésben is hatékony lehet: sikerélményt és így motivációt ad azoknak a hátrányos helyzetű gyerekeknek is, akiket a passzív ismeretátadásra épülő módszerek nem képesek megszólítani.

Gyakorlati életre nevelés

A gyakorlati életre nevelés (*practical studies*) nevelési-oktatói programja világszinten is úttörő módon használja a kerettörténet (*storyline*) módszert, és mind az alsó, mind a felső tagozat számára kínál a módszert használó modulokat. A kerettörténet módszere a projekt módszerhez hasonlít, de a drámapedagógiából is ismert szerepjátékos meselemek és a játékosítás (*gamification*) szemlélete miatt közel áll az online játékok közegében szocializálódott generációhoz. A program a kerettörténetekbe ágyazott modulokon keresztül lehetőséget kínál a tárgyi tudás kihívást jelentő élethelyzetekben való alkalmazásának megtanulására. A programok által kínált modulok időkerete alsó tagozatban minimum 90, maximum 120 perc, felső tagozatban minimum 120, maximum 180 perc (beépítve egy étkezés, pl. uzsonna).

Komplex művészeti nevelés

A program sajátos feladata, hogy a komplexitást eszközként alkalmazva, a művészetek különböző területeihez kapcsolódó kreatív tevékenységek gyakorlásával segítse a világ megismerésére és megélésére alkalmas, nyitott, magával és másokkal harmóniára képes személyiség fejlesztését. A foglalkozások idejének és tartalmának tervezése, illetve szervezése modulrendszeren alapszik. A modulrendszer flexibilis, azaz minden komplex művészeti modul egy 3×45 perces önálló egység, azonban az adott iskola komplex művészeti foglalkozásainak heti óraszámát a helyi lehetőségek szerint alakítható, és tetszőleges bontásban módosítható. A program tantárgyi keretektől függetlenül a művészeti nevelés sajátos lehetőségein keresztül legfőképpen a művészetek önkifejezést, önismeretet, társas kultúrát, kreativitást, kommunikációt fejlesztő szerepét erősíti, amelyet sokrétű, játékos tevékenységek gyakorlásával ér el. Kiemelt célja a szociális kompetencia fejlesztése, amelyet tehát a megfelelő személyes és társas képességcsoportok fejlesztése támogat, továbbá a szükséges kognitív fejlesztés kíséri.

Dráma

Zene

Vizuális kultúra

Tánc

Ökoiskolai nevelés

Az ökoiskolai nevelési-oktatási program célja a fenntarthatóság pedagógiájának elterjesztése. A program bevezetésére minden olyan köznevelési intézmény alkalmas, amely nyitott a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiája iránt. Az Ökoiskola címmel rendelkező intézmények iskolafejlesztési céljai már eleve a fenntarthatóságra nevelés útján haladnak, így ezek az iskolák hamarabb vihetik sikerre a program bevezetését. A program során kidolgozott közel száz modul mind a délelőtti tanítási órákra, mind a délutáni foglalkozásokra ad tanítási, módszertani ötleteket az azt kipróbáló pedagógusok számára. A modulok témáit a fenntarthatóságra nevelés jól ismert témakörei alkotják, az egyes témák komplex megközelítése lehetőséget ad új tanítási-tanulási módszerek elsajátítására is. A modulokban az ökoiskolákban jól ismert témahetekhez, témnapokhoz, erdei iskolai programokhoz, zöld jeles napokhoz kapcsolt témákat is feldolgozták, így e modulokat olyan intézmények is hasznosíthatják, amelyek még csak az első, kezdeti lépéseket teszik meg a fenntarthatóság felé.

A pedagógiai jó gyakorlatok rendszerének szerepe az egész napos iskolai fejlesztésekben

A nevelési-oktatási programokban felhalmozódó jó gyakorlatok terjesztése érdekében folyik az iskolai munka pedagógiai jó gyakorlatok átvételével történő korszerűsítésének támogatása. Az alprojektben megvalósuló kutatás nemzetközi és hazai vizsgálatok eredményeire alapozva meghatározta a jó gyakorlatok szempontrendszerét, ajánlásokat fogalmazott meg a fejlesztésükre, működtetésükre, adaptációjukra vonatkozóan. Mindezzel párhuzamosan gyűjti, leírja és elemzi az eredményesen működő jó gyakorlatokat (struktúrákat, folyamatokat, módszereket, eszközöket).

A nevelési-oktatási programok és az alprojekt keretében gyűjtött pedagógiai jó gyakorlatok folyamatosan elérhetők a www.ofi.hu/nevelési-oktatási-programok címen.

Szaktanácsadás

„A pálya szépsége és nehézsége – változékonyságában is rejlik: dinamikája folyamatos kihívást jelent. Külső és belső tényezők egyaránt befolyásolják, hiszen éppolyan fontos benne a tanári változás, mint a diákoké. Éppen ezért nagy kihívást, nehéz feladatot jelent – szükséges hozzá a szakmai támogatás. Kapaszkodót jelenthet a tanár számára, ha átérzi, hogy az a kolléga, aki részt vesz az óráján, érte van, rá figyel, az ő szakmai fejlődését segíti. Külső szemlélőként könnyebben meglátja azokat a pontokat, amelyekre a túlterhelt, rohanó mindennapokban már nem jut figyelme a tanárnak.”

(Kuti Zsuzsa)

”
Ahogyan a tanár is támogatja a gyereket a tanulásban, úgy a tanárt is támogatja egy másik, tapasztaltabb kolléga a szakmai fejlődésében. Ez azonban önismereti utat, személyiségfejlesztést is jelent a tanárok számára.
”

Kuti Zsuzsa

„Minden fejlesztés az erősségekre épül”

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: * Szidor N. Gábor

Nyitottság, empátia, elhivatottság és természetesen sok év szakmai tapasztalat – ezek a jó szaktanácsadó ismérvei. **Kuti Zsuzsa**, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) idegen nyelvi vezető szaktanácsadója a pedagógusi pálya csaknem minden állomását végigjárta – a kisgyermekes nyelvoktatásától a tanár kollégák szakmai fejlődését elősegítő szaktanácsadásig –, s bizton állítható: a fenti tulajdonságok mindegyikével rendelkezik. Interjúnkban pályájáról, a szaktanácsadás mibenlétéről, újszerű voltáról, valamint a szaktanácsadói lelkületről kérdeztük.

– Hogyan indult a pályája?

– Mindig is nagyon fontosnak tartottam azokat a lehetőségeket, amelyeket egy idegen nyelv ismerete adhat az ember számára: a nyitottságot, a más emberek megismerését, a kapcsolatteremtés számtalan új formáját. Ezek hatására kezdtem érdeklődni a nyelvtanítás iránt. A Tanítóképző Főiskola elvégzése után az intézmény gyakorlóiskolájában helyezkedtem el, ahol igen motiváló környezetbe kerültem. Ebben az általános iskolában a második osztályban kezdődött a nyelvoktatás, s a szakmai ismeretekkel is rendelkező tanítók nyolcadikig tanítottak egy-egy csoportot. Így aztán lehetőségem nyílt arra, hogy elmélyedjek mind az alsó, mind pedig a felső tagozatos nyelvoktatás kérdéseiben. A későbbiekben gyakorló tanárok képzésével is foglalkozhattam itt, mely ugyancsak kapcsolódik jelenlegi feladataimhoz.

– Az idegen nyelv tehát megnyitja az embert, segíti az új kapcsolatok létrejöttét...

– Igen. Nekem például a British Council égisze alatt lehetőségem nyílt arra, hogy nemzetközi szinten is tapasztalatokat szerezzek a kapcsolatépítés és a szakmai hálózat kialakítása terén. Már pályám legelején – csupán néhány éves angolnyelv-tanítási gyakorlat után – részt vettem egy projektben, amely során tanártovábbképző szakemberré váltam. Itt kóstolhattam bele

az angolszász oktatási formák és módszerek világába is: olyan voltam az anyanyelvi kollégák mellett, mint szakácsok között a kukta: igyekeztem minden fortélyukat ellesni – különösen az élményszerű oktatás, a felnőttképzés és a tapasztalatok átadása területén. A megszerzett ismereteket és tapasztalatokat különböző továbbképzések, konferenciák, műhelyfoglalkozások keretében osztom meg itthon és külföldön egyaránt. Összességében tehát úgy érzem, hogy eddigi tanulmányaim, szakmai érdeklődésem és tapasztalataim is mind-mind hozzásegítettek ahhoz, hogy jelenlegi, szaktanácsadói munkámat eredményesen végezhessem.

– A szaktanácsadó fő feladata a tanárok segítése, szakmai támogatása. Ön kapott-e valakitől hasonló segítséget tanári pályafutása során?

– Kiváló kollégám indított el a pályán: Szepesi Judit, az akkori Tanítóképző Főiskola gyakorlóiskolájának vezetőtanára volt a szakmai mentorom. Tizenöt évig dolgoztunk együtt, s rengeteg biztatást és bátorítást kaptam tőle. Igen támogató volt az iskolai környezet is, hiszen az igazgató szabad kezét adott a munkánkban. Nagy segítséget jelentett az a tényező is, hogy gyakorlóiskolai voltunkból adódóan olyan pedagógusok jöttek hozzánk szakmai konzultációra, akik számos jó megfigyeléssel, új módszertani szemponttal gazdagítottak minket. Különösen emlékezetes volt számomra Janet Enever és Caroline Laidlaw angol anyanyelvű szakem-

* Az interjúhoz tartozó fotók a Párizsi Nagyáruházban található Alexandra Könyvesházban készültek, amiért ezúton mondunk köszönetet.

berek látogatása. Két-három éve voltam a pályán, s már csak ezért is igyekeztem kitenni magamért: változatos, kreatív tevékenységre, sokféle feladattípusra épített foglalkozást tartottam, s természetesen izgatottan vártam szakmai értékelésüket. Ezzel szemben Janet csak egyetlen kérdést tett fel nekem: „Próbáltál már mesekönyvekkel tanítani?” Majd elmentek, s én ott maradtam a kétségeimmel: Jó volt az órám? Tetszett, amit látott? Egy idő múlva azonban kérdése nyomán elgondolkodva rájöttem, igaza van: a kisiskolások nyelvtanításának legjobb módja a természetes nyelvi közeg megteremtése, és ennek a mesekönyv az egyik leghatékonyabb eszköze. Később az is világossá vált számomra, milyen fontos szakmai útmutatást adott a tapasztaltabb kolléga – egyetlen, értékelést nem tartalmazó kérdésével. Elindított ugyanis egy újfajta gondolkodásmódot, szakmai érdeklődést bennem, amely hozzásegített ahhoz, hogy megtaláljam azt az utat, ami valóban az enyém. Ennek révén kezdtem mélyebben érdeklődni a nyelvtanítás módszertana iránt, s ez vezetett angliai mesterdiplomám megszerzéséhez is. Ez a történet szakértőként igen fontos mintát jelent számomra: hasonlóképpen szeretnék én is új utakat nyitni a kollégák előtt – akár egy-egy jókor feltett, pontosan megfogalmazott kérdéssel.

A nyelvtanárok szakmai fejlődésének támogatásába Ábrahám Erzsébet vezetett be, amikor a Fővárosi Pedagógiai Intézetbe kerültem szaktanácsadónak. Akkor indult a British Council országos projektje, amelyben szakmailag magasan képzett, tehetséges és a fejlődésre nyitott nyelvtanárokat képezték trénerre anyanyelvi szakemberek. Legfiatalabb résztvevőként, itt dolgoztam éveken át John Rogers mellett, akitől rengeteg szakmai támogatást, kihívást jelentő lehetőségeket és egy újfajta látásmódot kaptam. Mellette váltam trénerre. Majd ugyanennek a projektnek egy későbbi fázisában Terence Bradley-vel dolgoztam együtt, de ekkor már az országos tanártovábbképző projekt irányítása, további trénerképzése lett a feladat. Tőle a tanári munka magas szintű reflektív elemzését és a tréneri kompetenciák tudatos fejlesztésének módját tanultam meg. Mivel ezek a lehetőségek nagyon korán elértek a pályámon alapvetően másképp, partneri viszonyra épülő, egyéni szükségletekre alapozott, fejlődésorientált szemléletmóddal közelítettem meg mindig is a tanárok szakmai fejlődésének támogatását. Jelenlegi munkámban is ezt kamatoztatom, ebből építkezem.

– Miért fontos a szaktanácsadás a pedagógusok számára?

– Azért, mert emberekkel foglalkoznak. S ebben az esetben is igaz a mondás, miszerint a gyémántot gyémánttal, az embert emberrel csiszolják. Ahogyan a tanár is támogatja a gyermeket a tanulásban, úgy a tanárt is támogatja egy másik, tapasztaltabb kolléga a szakmai fejlődésében. Ez azonban önismereti utat, személyiségfejlesztést is jelent a tanárok számára. Ez a pálya nagyon szép, de egyáltalán nem könnyű. Sokszor eszembe jutnak pályakezdő éveim: a legkisebbek nyelvoktatása során megtapasztalhattam, milyen az, amikor szinte a semmiből indulnak el, a tanév végére pedig képesek

lesznek megérteni egy rövid, angol nyelvű mesét, vagy részt venni egy mondóka eljátszásában. A tanítónak, tanárnak ez hatalmas élmény, de sok feladatot és nagy felelősséget is igényel tőle. A pálya szépsége és nehézsége – változékonyságában is rejlik: dinamikája folyamatos kihívást jelent. Külső és belső tényezők egyaránt befolyásolják, hiszen éppolyan fontos benne a tanári változás, mint a diákoké. Éppen ezért nagy kihívást, nehéz feladatot jelent – szükséges hozzá a szakmai támogatás. Kapaszkodót jelenthet a tanár számára, ha átérzi, hogy az a kolléga, aki részt vesz az óráján, érte van, rá figyel, az ő szakmai fejlődését segíti. Külső szemlélőként könnyebben meglátja azokat a pontokat, amelyekre a túlterhelt, rohanó mindennapokban már nem jut figyelme a tanárnak. Erre a nevelőtestületen belül nincs mindig lehetőség, hiszen mindenki a saját óráján van, a maga feladataira készül napközben.

Nemrég találkoztam egy kollégával, aki azért váltott munkahelyet, mert úgy érezte, nem kap szakmai ösztönzést a környezetétől, s emiatt az ő motivációja is jelentősen csökkent – s ezzel együtt a fáradtság, kiegés, leterheltség jeleit észlelte magán. Az új munkahelyén szerencsése volt: kapott szakmai támogatást és biztatást, újra megtalálta a motivációját. Mondhatjuk tehát, hogy jó döntést hozott. Ám nem törvényszerű, hogy mindenki ennyire pontosan értékelje a saját helyzetét, s nem biztos, hogy mindenki számára a munkahely-változtatás a legjobb megoldás. Ráadásul itt egy szerencsés helyzetről, pozitív változásról beszélhetünk. A szaktanácsadói rendszer célja az is, hogy ne csak véletlenszerűek legyenek az ilyen sikertörténetek – s az is, hogy adott esetben elkerülhetőek legyenek a fenti, radikális változások.

– A szaktanácsadás mennyiben tudja segíteni a tanárt napi gyakorlatában?

– A jó tanár véleményem szerint odaadással végzi munkáját, nyitott, és felelősséget érez a diákjai iránt. Szakmailag felkészült, s mindig kész a fejlődésre – mivel úgy tekint a változásokra, mint az önfejlesztés lehetőségére, a szakmai előrelépés fontos állomására. Ennek következtében él is a változás adta lehetőségekkel – egyedül, vagy támogatással. Éppen ezért lehet és kell is támogatni a tanári fejlődés útját, s ebben tud segíteni a szaktanácsadás. Fontos megjegyezni, hogy míg korábban a szaktanácsadót egyfajta ellenőrként küldték az iskolába, s látogatásának célja főként a tanár munkájának értékelése, minősítése volt, addig a jelenlegi rendszerben célja és feladata gyökeresen más. Mint neve is mutatja, a szaktanácsadó legfontosabb feladata – mint ahogy a neve is mutatja – a tanácsadás –, tehát nem értékelt, nem minősít, s nem célja, hogy jót vagy rosszat mondjon. Sokkal fontosabb, hogy elősegítse a pedagógus tudatos gondolkodásának kialakítását. A szaktanácsadás során alapvetően a nyolc pedagóguskompetencia fejlesztése a kívánalom – de adott helyzettől függ, hogy aktuálisan melyiket szükséges fejlesztenie a pedagógusnak. A tanácsadónak *kísérői* szerepe van ebben a folyamatban: egyenrangú viszonyban van a tanárral. Odafigyel rá, meghallgatja, hogyan vélekedik saját szakmai pályafutásáról, egy adott óráról, vagy éppen milyen problémát foglalkoztatja, hogy érzi magát a munkahelyén. A

szaktanácsadóra *tájékoztató* szerep is hárul: tájékoztatja a tanárt arról, milyen támogatást, segítséget kaphat munkájában az iskolavezetéstől, munkatársaitól, munkaközösségtől – sőt, akár a tanítványaitól is.

- Hogyan ébreszthető fel a változtatás igénye egy-egy látogatás során? Egyáltalán felébreszthető-e?

- Erre számos jó példával szolgálhatok magam is. Egy angol szakos fiatalember óráját látogattam meg, aki azt kérte, hogy a kooperatív munka szervezését, megvalósítását figyeljem az óráján. Ám ez a gyakorlatban alig valósult meg: párosával ültek ugyan a gyerekek, de lényegében nem csináltak együtt semmit, egyszerűen párhuzamos feladatmegoldást láttam. Az óra elemzése során ezt említettem meg tényszerűen. Majd kérdéseimmel és megfigyeléseimmel vezetve részleteiben elemeztük az órát és számos konkrét lehetőséget kerestünk a tanulók együttműködésének fejlesztésére. Láttam, hogy komolyan elgondolkodott a hallottakon. A megbeszélés végeztével történelemórára sietett, s megkérdeztem tőle, hogy ott is alkalmazni fogja-e a most megbeszélteket. Először meglepődött, mert úgy érezte, a történelem egy egészen más tantárgy. Ám egy hét múlva – amikor egy másik kollégájánál szaktanácsadást végeztem – már messziről integetett nekem a folyosón és örömmel számolt be arról, hogy kérdésem nyomán átszervezte a történelemórát is és hatékony csoportmunkát sikerült kialakítania. Ezt a szaktanácsadást azért is érzem különösen sikeresnek, mert úgy tapasztaltam, a kolléga megértette a változtatás szükségességét és alkalmazta is, másrészt a gondolkodásának tartalmi iránya is megváltozott: rájött, hogy nem tantárgyakat, hanem gyerekeket tanítunk.

Egészen más jellegű szakmai támogatást igényelt egy másik kolléga, aki a szakmai önkeresés fázisában volt, bizonytalan volt saját, a kisiskolás korosztálynak megfelelő, nyelvtanítási módszerének kialakításában. Neki egy zsák mesekönyvet vittem, amelyekből taníthatott. Amikor azt kérdezte tőlem, miként használja fel ezeket, csak annyit válaszoltam (mivel tudtam, hogy kisgyerekes anyuka): „Mesélj úgy, mint a saját gyerekednek!” Nem is kellett tovább magyaráznom, pontosan értette – és később sikeresen, magabiztosan alkalmazta ezt a módszertani ötletet. Egy harmadik, nagyon tehetséges kollégának az jelentett problémát, hogy úgy érezte, akkori helyzetében nem tud tovább fejlődni – őt abban támogattam, hogy az iskolavezetés bevonásával, egyfajta módszertani központ kialakításával tudását átadhassa más tanároknak – akár olyanoknak is, akik más iskolákban tanítanak. A felsoroltakon kívül a tanári fejlődés számos egyéb formában is történhet: megnyilvánulhat továbbképzések látogatásában, új diploma szerzésében, de az is elképzelhető, hogy a tanár bemegy egy nálánál tapasztaltabb kollégához, megvitatják a látottakat, és megpróbálja a számára megfelelő jó gyakorlatot alkalmazni. Vagy egyszerűen csak elgondolkodik a saját módszerein, s olyan kérdéseket tesz fel magának, amelyek előreviszik a tanári pályán. Az egyéni fejlődésre épülő szaktanácsadás során tehát mindenkire más-képp közelítünk: kinek-kinek azt nyújtjuk, amire neki adott helyzetben leginkább szüksége van. Az azonban

Egyéni beszélgetés

Csoportos megbeszélés

Képzés, felkészítés

már rajta múlik, hogy valóban megteszi-e a szükséges lépéseket, képzi-e önmagát, változtat-e...

A tanár felelőssége és lehetősége, hogy a hallottak alapján továbblépjen, új célokat fogalmazzon meg, jóllehet, a szaktanácsadónak támogatnia kell őt ebben.

– A szaktanácsadás tehát újfajta tanári látásmódra ösztönöz...

– Valóban, s a szaktanácsadó elősegíti ennek kialakítását is, hiszen minden tanár helyzete más-más megoldást kíván, minden kapcsolódó fejlődés új utak keresésére ösztönöz. Kiindulásként természetesen olyan támogatást kell nyújtanunk, amelyre neki leginkább szüksége van. Éppen ezért a pedagógusnak fel kell ismernie, hogy pontosan mire van szüksége. Szaktanácsadóként arra ösztönözzük, hogy ezt ő maga fedezze fel saját magának. A közös munka során arra kérjük a kollégákat, hogy egy szakmai önismereti elemzés eredményeként jelöljék meg azokat a területeket, amelyeket erősségüknek tartanak, s azokat is, amelyekben érzésük szerint fejlődésre, szakmai támogatásra szorulnak. Miután a tanár saját magának meghatározta, hogy melyik út járható számára, s mi vezet leginkább az általa kijelölt szakmai célhoz, végig kell gondolnia annak lépéseit. Fontos tudatosítania magában, miben érzi jól magát, miben magabiztos és sikeres a pályáján, s ezen a nyomon lehet elindulni, hiszen minden fejlesztés az erősségekre épül – a későbbiekben ehhez kapcsolódnak majd a fejlesztendő területek is. Ez a metódus

nem ismeretlen a tanárok számára, hiszen ők ugyanezt teszik a diákjaikkal: megfigyelik és fejlesztik tanulóik személyiségét, képességeit és törekszenek arra, hogy minél több támogatást nyújtsanak nekik, minél jobban felkészítsék őket a valós életben való helytállásra. A szaktanácsadás lépései tehát nem jelentenek újdonságot a pedagógusok számára, ugyanakkor tudomásul kell vennünk, hogy az önreflexív gondolkodás igen nehéz. És sokszor ideje sincs arra a tanárnak, hogy elgondolkodjon saját pályáján. Holott fontos lenne átgondolnia, hol tart a szakmájában, milyen a pályafutása, mennyire tájékozott és felkészült. Jó lenne, ha azt is tudatosítaná, vannak-e szakmai sikerei, jól érzi-e magát a munkahelyén, s vannak-e olyan területek, amelyek tekintetében fejlesztésre szorul. A szaktanácsadói támogatás a tanár igényeinek függvényében sokféle lehet – de alapvetően a tanáron múlik, neki kell véghezvinnie, a szaktanácsadó nem hajthatja végre helyette, sokkal inkább egyfajta tükröt tart elé, amelyben megtalálhatja az erősségeit, s ennek kapcsán konkrét szakmai célokat fogalmazhat meg. Az ide vezető utat pedig a szaktanácsadó együttműködésével a tanár számára is vállalható és betartható lépésekre bontják. Csak olyan eredmények születtek tehát egy-egy ilyen látogatást követően, ami a pedagógus részéről elfogadható és vállalható. Ebben kell, hogy támogassa az iskolavezetés is, hiszen a hétköznapi munkahelyi közösségre számíthat leginkább a pedagógus. Éppen ezért kulcsfontosságú az is, hogy maguk az intézmények, illetve intézményvezetők is felkészüljenek a számukra szintén újfajta szerepkörre.

– Az órán látottak vagy a megbeszélések alapján szűr le több tapasztalatot a szaktanácsadó?

– A szaktanácsadó egyfajta „pillanatfelvételt” lát a pedagógus pályájáról, munkájáról. Kihívást és egyben felelősséget is jelent ilyen rövid idő alatt tanácsot adni... Már csak ezért sem lehet a minősítés a szaktanácsadás célja, hiszen egy napra építve nem minősítünk egy szakmai életutat. A szaktanácsadás során megbeszéléssel indul a nap: ennek során a pedagógus szóban vagy írásban bemutatja szakmai háttérét. Erősségeire, fejlesztendő területeire már közösen koncentrálnak a szaktanácsadóval. A pedagógusnak lehetősége van óramegfigyelési szempontokat választani, tehát ő maga jelöli ki a szaktanácsadó számára a vizsgálandó fókuszát. Az előzetes megbeszélés, maga a tanóra és annak elemzése együttesen ad képet a pedagógusról. Fontos, hogy a szaktanácsadó igyekezzen minél több információt szerezni előzetesen a tanítási környezetről is. Így a nap végére hatékonyan támogathatja a pedagógust abban, hogy megfogalmazza a saját fejlődési célját. Így lesz a szaktanácsadás egyénre szabott, egyenrangú és fejlődésorientált. A szaktanácsadás tehát a pedagógus igényein alapul: a szaktanácsadó alapvetően nem vihet más szempontsort. Ez az eddigiektől megszokott, újfajta látásmódot – és elsősorban nyitottságot – igényel mind a tanártól, mind a szaktanácsadótól.

– Több szempontból is elmondta, miként segítik a szaktanácsadók a pedagógusok munkáját. De ki segít a segítőknek?

– A szaktanácsadók is pedagógusok, akik tudatosan élnek meg saját szakmai fejlődésüket, s tudatosan támogatják más kollégák munkáját is. Éppen ezért a szaktanácsadók fejlesztése ugyanolyan fontos feladat, mint a tanároké. A TÁMOP-3.1.5/12-2012-0001 Pedagógusképzés támogatása című projekt keretében dolgozó szaktanácsadók a felkészülési időszakban természetesen elsajátították az eljárásrendet, amelynek jelenlegi formája sok látogatás során alakult ki. Ez a lépéssor voltaképpen egy vezérfonal, amit a szaktanácsadónak kell megtöltenie tartalommal az adott pedagógushoz, helyzethez alkalmazkodva. Nem könnyű a szaktanácsadói feladatkör, hiszen – amint az a fentiekből is kitűnik – nincs egyértelmű, „kőbe vésett” válasz arra vonatkozóan, hogy milyen támogatást nyújtson a pedagógusnak az egyes helyzetekben. Tény, hogy sokat kell gyakorolnia és ebben segítheti őt a többi szaktanácsadóval való kapcsolattartás, a szakmai tapasztalatok megosztása, megbeszélése. Változásra, fejlődésre neki is éppúgy szüksége van, mint a többi kollégának. Reményeink szerint a gyakorlati munkát segíti majd az a megjelenés alatt álló szaktanácsadási kézikönyv, amely tartalmazza az eljárásrendet, valamint azokat a dokumentumokat, háttéranyagokat, módszertani ajánlásokat, amelyek alapvető fontosságúak ebben a munkában. Abban bízunk, hogy a szaktanácsadók a gyakorlat során kiegészítik majd ezeket saját reflexióikkal is.

KUTI ZSUZSA

Kuti Zsuzsa (46) az általános iskolai idegennyelv-oktatás szakértője, tanár-tréner, tanterv- és tananyagfejlesztő. Édesanyja példáját követve kisgyerekkora óta a tanári pályára készült. Tanulmányait a Tanítóképző Főiskolán és az ELTE angol szakán végezte. Mesterfokú diplomát Angliában szerzett a kisiskolások nyelvtanítása – tanítóképzés témakörében. Jelenleg az OFI idegen nyelvi vezető szaktanácsadójaként dolgozik.

– Hogyan járulhat hozzá a szaktanácsadás sikeréhez a tanár?

– Tudnunk kell, hogy maga az intézmény és a pedagógus is kezdeményezheti a szaktanácsadói látogatást. Sőt, a rendszer akkor működne a legjobban, ha félelem nélkül, minél szélesebb körben kihasználnák ezt a lehetőséget, és a szaktanácsadót hívnák az iskolába, óvodába, kollégiumba. Ha ez megtörténne, hatékonyabb, dinamikusabb lehetne a közoktatás. Azok a pedagógusok, akiknek óráit látogatják a szaktanácsadók, nyitottságukkal és őszinteségükkel tudják munkánkat segíteni. Fontos, hogy merjenek szakmai támogatást kérni, bátran kérdezzenek. Természetes, hogy mindenki van némi izgalom, ha egy másik kolléga ül be az órájára, fontos azonban látniuk a pedagógusoknak, hogy mindez az ő szakmai fejlődésük érdekében történik. Ha ezt érzi a tanár, értékes szakmai párbeszédre, hasznos tapasztalatcserére nyílik lehetősége. Jó lenne, ha a szaktanácsadói látogatás egyre inkább természetessé, megszokottá, napi gyakorlattá válna. Összességében elmondható a folyamatról, hogy bizalomra épülő megbeszélésben teljeseedik ki, amelynek sikere érdekében a pedagógus elsősorban a nyitottságát, őszinteségét és az oktatás minőségének javítására irányuló elhivatottságát tudja adni.

Szaktanácsadás – Tanfelügyelet – Minősítés

Szöveg: **Szekeres Nikoletta** | Fotó: Szidor N. Gábor

Az elmúlt években számos rendszerszintű változás történt az oktatás világában. **Thaisz Miklóst**, az EMMI Köznevelésért Felelős Államtitkárságának főosztályvezetőjét arról kérdeztük, hogyan kapcsolódik egymáshoz a szaktanácsadás, a tanfelügyelet és a pedagógusminősítés rendszere.

– Az elmúlt évek rendszerszintű átalakításai átfogó változásokat hoztak a pedagógusok munkájába. Hogyan szolgálja mindez az oktatás eredményesebbé tételét?

– Az elmúlt öt év oktatáspolitikai intézkedései kivétel nélkül a magyar köznevelési rendszer minőségének javítását szolgálják. A *pedagógus-előmeneteli rendszer* azon túl, hogy végre méltó anyagi megbecsülést hoz a pedagógusoknak, kiválóan alkalmas arra is, hogy a pedagógusokat teljesítményük javítására, szakmai fejlődésük előmozdítására ösztönözze, s ezáltal javítsa a nevelő-oktató munka színvonalát. Azzal, hogy a pedagógusokat motiválja, segíti és folyamatos önreflexióra készíti, a *szaktanácsadás*, az intézményi önértékelésre épülő *tanfelügyelet*, valamint a *pedagógusminősítés* rendszere egyaránt hozzá fog járulni a köznevelés színvonalának növekedéséhez. Meggyőződésünk, hogy az új támogató és értékelő rendszerek jótékony hatással lesznek a magyar diákok eredményességére, ami várakozásaink szerint a nemzetközi mérésekben is megmutatkozik majd. Hangsúlyozom azonban, hogy az egyértelműen kimutatható eredményekhez időre és a megkezdett folyamatok következetes végigvitelére van szükség.

– Hogyan épül fel a szaktanácsadás – tanfelügyelet – minősítés hármasszere? Mi az egyes elemek szerepe, és hogyan kapcsolódnak egymáshoz?

– A három rendszer összefügg egymással, bár közvetlenül nem mindig érintkeznek. Az mindenképpen közös cél bennük, hogy biztosítsák a pedagógusok megfelelő szakmai támogatását. Logikailag első a rendszerben a *szaktanácsadás*, amelynek keretében a pedagógusok és az intézmények igényeik szerint szakmai segítséget kapnak a munkájukhoz – természetesen az oktatásirányítás szempontjait is figyelembe véve. A *tanfelügyelet* – hivatalos nevén *országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés* – a sikeres nemzetközi standardoknak messzemenőig megfelelő, intézményi önértékelésen alapuló, külső ellenőrzési és értékelési rendszer. A *pedagógusminősítés* pedig már konkrét eredménnyel jár: vezethet a pedagógus magasabb fokozatba

kerüléséhez, de – másodszori sikertelen eljárás esetén – akár a pedagógus jogviszonyának megszűnéséhez is az adott köznevelési intézményben.

Az előmeneteli rendszer tehát a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésére helyezi a hangsúlyt, és a nevelés-oktatás minőségének javítása érdekében összekapcsolja a szaktanácsadást, az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzést (tanfelügyeletet) és a minősítési eljárást.

– Mennyire tud ez az értékelési rendszer objektív lenni?

– Úgy vélem, nehéz lenne ennél objektívabb rendszert létrehozni. Ezért is épül fel például a *minősítőbizottság* úgy, hogy egyik tagja az adott pedagógust régóta ismerő intézményvezető, a másik két tagja viszont az intézményen kívüli, felkészült, tapasztalt gyakorló pedagógus, aki a minősítésben és a képzésben egyaránt bizonyított. A minősítési rendszer évek óta nyilvános eszközeinek egyik központi eleme a *portfólió*, amely átfogó képet ad a pedagógus munkájáról. A minősítési eljárás részét képezi a pedagógus kompetenciáinak értékelése a pedagógus által készített szakmai dokumentumok elemzésével, az óra- vagy foglalkozáslátogatás, az azt követő megbeszélés, továbbá a „védés”, amikor az eljárás végén a pedagógus szakmai diskurzust folytat a minősítőbizottsággal. A minősítési eljárás tehát számos olyan elemből áll, amely teljessé teszi az értékelést, és a lehető legárnyaltabb képet adja a pedagógus munkájáról. Egy pedagógus munkájának az értékelése ugyanakkor természetesen soha nem lehet olyan egyértelmű, mint egy matematikadolgozaté, ezért a szubjektivitást nem lehet teljesen kizárni az eljárásból. A minősítés kapcsán a cél nem a portfólió „kijavítása”, hanem a pedagógusok (jogszabályokban leírt) pedagóguskompetenciáinak az értékelése.

– Milyen visszajelzések érkeznek a pedagógusoktól?

– Rengeteg pozitív reakció érkezett a szaktanácsadói rendszerrel kapcsolatban, és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) felmérései alapján is jól kirajzolódott, hogy akiknél már járt szaktanácsadó, azok szinte egyöntetűen a támogatás szükségességét igazolták vissza. A minősítés kapcsán ugyanez a tendencia érvényesült: tavasszal közel 3400 minősítésre került sor, és akik részt vettek rajta, azok többségükben pozitív tapasztalatokról számoltak be, ugyanis a pedagógusok örülnek, hogy végre valaki kíváncsi a munkájukra. Egyúttal alkalmuk nyílt tudásuk rendszerezésére is. Várakozásaink szerint az átmeneti időszak után – 2017-re, 2018-ra –, amikor már a pedagógusok többségéhez eljutnak a szaktanácsadók és a szakértők, egyértelműen pozitív lesz a szaktanácsadás, a tanfelügyelet és a pedagógusminősítés elfogadottsága. Szem előtt kell tartanunk, hogy ez a folyamat – bár nem teljesen idegen

Magyarországon – e formájában újszerű, és ugyan számos külföldi mintát vettünk hozzá alapul, egyedülálló rendszert hoztunk létre.

A folyamatos változtatások, a „finomhangolás” azt jelentik, hogy a visszajelzések, a gyakorlati tapasztalatok alapján készek vagyunk az új struktúrák további javítására, csiszolására, a pilotok (kísérletek) eredményeinek, a pedagógusoktól, szakértőktől érkezett visszajelzéseknek a beépítésére a minősítési rendszerbe. Ha beegondolunk, rendkívül nehéz egy olyan rendszert magas szakmai színvonalon, változtatások nélkül működtetni, amelyben az óvodapedagógusoktól a szakoktatókig, a kollégiumi nevelőktől a logopédusokig minden pedagógus-munkakör sajátosságaira tekintettel kell lenni.

– Mi volt az EMMI szándéka azzal, hogy a szaktanácsadás működtetését az Oktatási Hivatalhoz (OH) rendelte?

– A szakmai szolgáltatások rendszerének felülvizsgálata teljes mértékben beleillik a köznevelésben érintett intézmények átalakításába, amelynek során megszüntetjük a párhuzamosságokat, és így egységesen magas színvonalat biztosítunk a szaktanácsadás területén is. A korábbi időszakban a KLIK fenntartásában lévő pedagógiai intézetek sajnos nem tudtak megfelelni sem a jogszabályi, sem az intézményi elvárásoknak. Az OH-tól, illetve az OH pedagógiai oktatási központjaitól (POK) éppen azt várjuk, hogy az ország minden pontján egységes eljárásrend alapján, magas színvonalon működjön a szaktanácsadás és a többi pedagógiai szakmai szolgáltatás az oktatásirányítás elvárásainak, valamint a pedagógusok, intézményvezetők igényeinek megfelelően. Az OH júniusban készített felmérése szerint – amelynek során több mint harmincezer pedagógust kérdeztek meg – a legtöbben a szaktanácsadást, azon belül is a tantárgygondozó szaktanácsadást igénylik, amit természetesen figyelembe fogunk venni. Azokra a szakmai anyagokra, amelyeket az OFI az elmúlt években, a szaktanácsadói rendszer fejlesztése során kidolgozott, az OH nagymértékben támaszkodni kíván.

– Mi teljesült eddig a kormányzati tervekben, és milyen változások várhatók még a jövőben?

– 2013/14 óta a pedagógusminősítési rendszer teljes körűen működik. Terveink szerint 2018-ig minden pedagógus első minősítésére sor fog kerülni, kivéve azokat, akik nyugdíjazás előtt állnak. 2015-ben az eddig pilotjelleggel működő tanfelügyelet is elindul élesben, a következő években pedig az intézményeknek el kell készíteniük saját önértékelésüket. A szaktanácsadói látogatások területén is elérkeztünk a rendszerszintű működéshez.

– Hogyan képzeljük el az önértékelést egy intézmény esetében?

– Az intézményi önértékelés eszközei szinte teljes egészében megegyeznek a tanfelügyeleti értékelés eszközrendszerével, fontos különbség azonban, hogy míg a tanfelügyeletet országos szinten az OH szervezi, és az értékelést külső szakértők végzik, addig az intézményi önértékelés az intézmény belügye, a koordináció az intézmény pedagógusaiból álló, önértékelést támogató munkacsoport feladata, az értékelést pedig maguk az önértékelő pedagógusok, vezetők végzik. Az intézményi önértékelés során az intézményeknek lehetőségük van rá, hogy kialakítsák saját magukkal szembeni elvárásrendszerüket, amely később a tanfelügyeleti értékelés fontos viszonyítási alapja lesz. Az intézményi önértékelés új típusú magyarországi rendszere teljes egészében összhangban van a korszerű európai önértékelési rendszerekkel. Azonban a gyakorlati tapasztalatok alapján, a Nemzeti Pedagógus Karral együttműködésben a következő tanévben még várható az önértékelési rendszer finomhangolása.

– Miben látja a minisztérium az intézményvezetők szerepét?

– Az intézményvezetők szerepét nem lehet eléggé hangsúlyozni, hiszen konstruktív hozzáállásuk elengedhetetlen ahhoz, hogy a pedagógusok megértsék az újítások céljait, hasznosságát. Hatalmas feladatot ró az intézményvezetőkre az is, hogy a nevelőtestületekben esetlegesen kialakuló belső konfliktusokat kezeljék, és szakértő, szaktanácsadó mesterpedagógusaik tudását, kompetenciáit oly módon használják ki, hogy abból saját intézményük, pedagógus kollégáik is profitáljanak. Az intézményvezetőknek fontos szerepük van továbbá a minősítési eljárások feltételeinek biztosításában és a minősítőbizottság tagjaiként is.

– Mit tart még fontosnak a rendszer megújulásában?

– Azzal, hogy a szakmai szolgáltatások a pedagógiai oktatási központok koordinációja alá kerültek, előtérbe kerülhet a lemorzsolódással veszélyeztetett diákok segítése is. A POK-ok folyamatos szakmai támogatást fognak nyújtani a jövőben a lemorzsolódással veszélyeztetett gyermekekkel foglalkozó pedagógusoknak, ami régóta fájó adóssága a hazai oktatáspolitikának.

HELYI SZINTŰ SZOLGÁLTATÁSOK

Szöveg: **Szekeres Nikoletta** | Fotó: Szidor N. Gábor

2015-től az Oktatási Hivatal (OH) biztosítja a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat az állami köznevelési közfeladat-ellátás keretében. Az átállás szükségességéről, mikéntjéről és a várható változásokról **Brassói Sándort**, az OH köznevelési elnökhelyettesét kérdeztük.

– Miért voltak szükségesek az új, rendszerszintű átalakítások?

– Ennek több oka is volt. Az egyik, hogy a korábbi, önkormányzati fenntartású pedagógiai intézetek 2013 januárjában a KLIK fenntartásába kerültek, de a KLIK illetékesége kötött volt (pl. az önkormányzati fenntartású vagy nem állami köznevelési intézményekre nem terjedt ki), és emiatt nem nyújthatott széles körű pedagógiai szolgáltatásokat. Olyan országos intézményre volt szükség, amely központi hivatali hatáskörrel bír, rendelkezik a szükséges tanügyi és pedagógiai szakértelemmel, és a megvalósításban is határozottan és hatékonyan képes eljárni. Mint-hogy az OH megfelel a fenti kritériumoknak, alkalmas volt a feladatra. Ráadásul 2011-ig voltak regionális igazgatóságai, ebből kifolyólag szervezeti gyakorlata abban, hogyan kell egy országos hálózatot integráltan, a helyi és országos igényeket szem előtt tartva működtetni. Az viszont nem életszerű, hogy országosan egy intézmény – területi szervezeti egységek nélkül – lássa el az egyes köznevelési intézmények helyi igényeihez igazodó szolgáltatásokat. A párhuzamosságok, redundanciák megszüntetése is fontos feladatnak bizonyult, ezért alakították meg az OH 15 területi szervezeti egységét, amelyek – az ország egészét átlátva – erőforrásaik terhére és erejéig az összes pedagógiai szakmai szolgáltatást el tudják látni. Így az irányítást, szervezést, strukturális hátteret biztosítva, egy jól kiépített megyei-területi hálózattal, jól szervezett vidéki szervezeti egységekkel egészen új alapokról indulunk. Azonban a helyi igényeket is csak akkor lehet figyelembe venni, ha kidolgozzuk az országosan egységesen alkalmazandó szakmai eljárásrendeket és a szakmai keretrendszert a hivatali dolgozók részére.

- Hol tart jelenleg a szaktanácsadás szervezése, és miben különbözik a korábbiaktól?

- Az egyik fő célunk, hogy az ellátórendszert átláthatóvá tegyük, és a hátrányos helyzetű településeken működő köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusoknak valós támogatást nyújtsunk. Ennek alapvető feltétele volt a mesterpedagógus szaktanácsadók pontos nyilvántartása, emellett elkészítettük – a megyei munkatervekig lebontva – a pedagógiai szakmai szolgáltatások tervezett rendszerét. Az egyik kulcsfeladat a tantárgygyongozó szaktanácsadók munkájának a megszervezése, koordinálása megyei szinten. A nyilvántartásnak köszönhetően pontosan látható a mesterpedagógusok elérhetősége, tantárgyi orientációja, illetve az is, hogy az OFI mennyit használt fel az e feladat ellátására jogszabály alapján biztosított éves időkeretükből, azaz hány szaktanácsadói napjuk van december 31-ig. Így jobban figyelembe tudjuk venni a köznevelési intézmények igényeit is. 2011-ig alapvetően a megyei önkormányzatok voltak felelősek a pedagógiai szakmai szolgáltatások megszervezéséért, ez 1990-től számítva mintegy 21 év. Ők mérték fel megyénként a helyi igényeket, teljesen eltérő elvek, célok mentén. A köznevelés irányítói nem látták, hol milyen igények merülnek fel, és milyen módon történik az ellátásuk. Tisztában voltunk vele, hogy az OH júniusi felmérésén sok intézményi igénnyel találkozunk, és számítottunk arra is, hogy nem fog minden intézmény azonnal reagálni a megkeresésünkre, de az óvodák és iskolák többsége tökéletesen meg tudta fogalmazni, mire lenne szüksége az év végéig. Úgy vélem, az intézmények már kaptak annyi támogatást az intézményi önfejlődésük területén, hogy képesek legyenek felismerni a hiányterületeiket. Szám szerint országosan mintegy 31 000 igény érkezett be, az intézmények körülbelül 60 százalékától.

- Miben látja a megújuló szaktanácsadás fő feladatát?

- Eleve lassú folyamat maga a szemléletváltás is, amely a szaktanácsadás és a szakértői munka támogató aspektusát helyezi előtérbe, amikor is a szakember elsősorban nem minősít, hanem jelzéseket ad. A szaktanácsadás feladata, hogy segítsen, és professzionális szakmai javaslatokat tegyen olyan esetekben, amikor egy adott intézményben vagy egy pedagógus esetében problémákat tapasztal akár a pedagógiai munkában, akár a szakmódszertani feladatok ellátásában (például a tanár-diák kommunikációban, a tanulók támogatásában, ösztönzésében, egy tantárgy megszerettetésében). A szaktanácsadónak ugyanis többek között ez a dolga: a pedagógus segítése, az ismereteket, megszerettesse a tantárgyát, illetve magát a tanulást, az ismeretszerzést, s ezáltal a lehető legkedvezőbb intézményi környezetet teremtsen meg.

- Miképpen képzeljük el a POK-ok működését és a különféle szaktanácsadói tevékenységek összehangolását?

- Az OH pedagógiai oktatási központjainak (POK) a létszáma a feladatellátás területének nagysága és a megyék igényei alapján 12–19 fő (kisebb megyében elég kevesebb fő, de van több olyan POK is, amely két megyét lát el). Erősítik a POK-okat a korábbi pedagógiai intézetek munkatársai is, akik szerették volna tovább folytatni a megkezdett munkát, emellett sok jogi végzettségű kollégával bővítettük a POK-ok kormánytisztviselői állományát, hiszen a 2016. évi pedagógus-minősítési feladatoktól a munkajogi kérdéseken, az OKTV szervezésén át a tanulói mérések szervezéséig jogászai ismeretekre is szükség van már. A feladatok körülbelül kétharmadát a pedagógiai szakmai szolgáltatások ellátása öleli fel, nagy figyelmet fordítunk az intézmények tájékoztatására is, de mintegy egyharmad

részben a POK-ok az OH helyi szervezeti egységeiként olyan feladatokban is közreműködnek, amelyeket eddig az OH központilag szervezett. Egyik fő célunk az, hogy ne Budapestről irányítsuk kézi vezérléssel az összes köznevelési intézmény szakmai szolgáltatási feladatait, hanem helyi szinten teremtjük meg a feltételeit, hogy a POK-ok konferenciákkal, szakmai tájékoztatókkal és programokkal segítsék a köznevelési intézmények eligazodását a köznevelési feladatokban. Lényeges változás a korábbi szervezési elvekhez képest, hogy egyrészt a POK-ok nem pedagógiai intézetek, állományukat kormánytisztviselők alkotják – legtöbb esetben pedagógus szakképzettséggel és komoly tapasztalattal a pedagógiai szakmai szolgáltatások terén. Másrészt a szolgáltatási feladatokat a köznevelési intézményekben a mesterpedagógus szaktanácsadók látják el, nem a POK munkatársai, nekik elsősorban szervező, koordináló feladatuk van.

– Mit lehet megőrizni a TÁMOP-3.1.5-nek a pedagógusképzés támogatását célzó projektjéből?

– A TÁMOP-3.1.5-ben fejlesztett és akkreditált továbbképzések tartalmilag minőségi és erős továbbképzések. Mivel az OFI-ban jól mérték fel a képzési igényeket, amennyiben az OFI átadja ezeket a képzéseket az OH-nak, és a szükséges források is rendelkezésre állnak, a POK-ok is meg tudják majd ezeket szervezni.

– Milyen jövőbeni célokat vázol fel az új hivatali struktúra?

– Ahogy nőnek a kapacitások, nagyobb és koncentráltabb figyelmet szeretnénk fordítani a súlyos lemorzsolódási mutatókra, mivel úgy gondoljuk, ezekre a problémás területekre egy idő után irányítottan kellene eljutniuk a szaktanácsadóknak. A szaktanácsadásnak eddig sarkalatos pontja volt, hogy a szakember csak rendelésre érkezik, akkor megy, ha hívják. 2015 decemberében azonban a köznevelési törvény módosításának köszönhetően a figyelem középpontjába került a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók problémája. Komoly létszámú tanulócsoport van kitéve annak, hogy családi vagy egyéb problémák miatt nem a képességeinek megfelelően halad, kudarcok érik, és ez esetben sürgős pedagógiai intézkedésekre van szükség. Létre kell hozni egy olyan eszközzel, ami láttatni tudja területi bontásban, hogy egy adott évben nagyjából hány tanuló nem tudja befejezni tanulmányait, ismételt évet, mutat jelentősen romló tanulmányi eredményt,

lesz magántanuló, és így tovább. Olyan nyilvántartásra van szükség, amelyben az intézmények regisztrálják az egyes eseteket (természetesen anonimizált módon), amelyekre aztán korrekt támogató programot lehet fejleszteni. E problématerkép alapján az adott megyei POK-oknál a kellő adatok birtokában célzottabban lehet majd feladatokkal ellátni a szaktanácsadókat. Látnunk kell végre azt is, hogy éppen e finomhangolások révén jut figyelem azokra az eddig elhanyagolt kérdésekre, amelyek megoldása a köznevelési rendszerünk vonatkozásában a pedagógiai fejlődés elengedhetetlen része. Gondolok itt a tanulók egyéni igényeitől kezdve az adott települési szükségletekre, miáltal elkerülhető az uniformizálás veszélye az oktatásban.

– Hogyan kívánja felhasználni az OH az OFI kutatási és gyakorlati eredményeit?

– Ez egy hosszabb folyamat lesz, hiszen nem került még átadásra az összes, a pedagógiai szakmai szolgáltatásokkal kapcsolatos dokumentum, bár a kommunikáció és az együttműködés az érintett munkatársak közt folyamatos. Számos anyagot kaptunk már menet közben is, azt pedig magától értetődőnek tartom, hogy a TÁMOP-fejlesztések eredményeinek – függetlenül attól, kitől származnak – valamilyen módon be kell kerülniük az aktuálisan folyó fejlesztésekbe. Gondolok itt a pedagógiai szakmai szolgáltatásokhoz kapcsolódó kézikönyvekre éppúgy, mint az új típusú szaktanácsadás leírására, és így tovább. Amiatt viszont, hogy a fejlesztések megvalósítása során sokszor változik a jogszabályi környezet – hiszen a gyakorlatban derül ki leginkább, mely intézkedés szorul újabb változtatásra –, ettől is függ, mi emelhető be az OH munkájába a korábbi fejlesztési eredményekből, és mi nem.

– Tervezi-e az OH, hogy az OFI által szervezett szakértői konferenciák mintájára évente szervez majd országos szaktanácsadói konferenciát?

– Minden POK-nál még ebben az évben össze kívánjuk hívni a helyi szaktanácsadókat megyei szinten, és évente országos szakmai találkozót is szeretnénk majd szervezni annak érdekében, hogy a szaktanácsadó pedagógusok megoszthassák a tapasztalataikat, elmélyíthessék a tudásukat. Ez kulcsfontosságú, hiszen napjainkban az egyik legszükségesebb a minőségi pedagógiai munka támogatása, amihez viszont elengedhetetlen a szakértői segítség biztosítása, ahogyan a tapasztalatok és a tudás megosztása is.

(MAJD NEM) MINDENT A SZAKTANÁCSADÁSRÓL

Szöveg: **Dr. Szabó Mária**, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Előző lapszámunkban a pedagógusoknak nyújtandó szakmai támogatásokkal kezdtünk foglalkozni, azon belül is a továbbképzésekkel. Ezt kívánjuk most folytatni a szaktanácsadás rendszerének, típusainak és tapasztalatainak megismertetésével.

Nagyobb látószöggel kezdve bemutatuk a minőségi pedagógiai munka feltételrendszerét: hogyan néz ki a *pedagógus-előmeneteli rendszer* (fokozatok, átlépési feltételek), kiket érint az *országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés* (tanfelügyelet), és milyenfajta *szakmai támogatást* kaphatnak a pedagógusok, az intézmények és az intézményvezetők. Minden szakmai támogatásról írtunk röviden, majd a továbbképzésekkel kapcsolatos újdonságokat ismertettük bővebben.

A megújuló szaktanácsadás viszont olyan szolgáltatási elemeket tartalmaz, és ezáltal olyan hathatós segítséget jelenthet mind a pedagógus, mind a nevelési-oktatási intézmény számára a mindennapokban, hogy szeretnénk részletesen bemutatni olvasóinknak. Szeretnénk, ha megismernék a működését, olvasnának az eddig tapasztalatokról, és Önök is élnének a felkínált lehetőséggel.

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A szakpolitika és az ágazati irányítás számára kiemelt feladat a pedagógusok minőségi munkájának és mesterségbeli tudásának folyamatos és változatos támogatása. Ezt bizonyítja többek között, hogy a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerét, az országos pedagógiai-szakmai szolgáltatás és a nemzetiségi nevelés-oktatást segítő pedagógiai-szakmai szolgáltatás rendszerének kiépítését és működtetését az oktatásért felelős miniszter köznevelés-fejlesztéssel kapcsolatos feladatai közé sorolja, míg a pedagógiai-szakmai szolgáltatások, azon belül a szaktanácsadás szabályozásával a 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet foglalkozik. A jogszabály határozza meg a szaktanácsadás típusait, amelyeket a TÁMOP-3.1.5 projekt fejlesztői két nagy csoportra bontottak: az egyes pedagógust támogató tantárgygondozásra, illetve azokra a tematikus területekre, amelyek megvalósítása szervezeti szintű beavatkozást igényel.

A SZAKTANÁCSADÁS TERÜLETEI

Tantárgygondozás

A tantárgygondozó szaktanácsadás az egyes pedagógus folyamatos szakmai fejlődésének támogatásával járul hozzá a pedagógiai munka minőségének javításához. Alapja ugyanaz a nyolc pedagóguskompetencia, amely mentén a pedagógusok minősítése és szakmai ellenőrzése is megvalósul. A szaktanácsadói látogatás azonban nem mind a nyolc, csak a pedagógus számára legfontosabb két-három kompetenciával foglalkozik, és segít a pedagógusnak megtalálni a fejlődési lehetőségeket.

A tantárgygondozó szaktanácsadás legnagyobb újdonsága a *személyközpontú tanácsadói szemlélet*, amelynek során a szaktanácsadó feltétel nélküli elfogadást, figyelmet és pozitív visszajelzést ad a pedagógusnak, aki így biztonságban érezheti magát, fejlődik önismerete, és erősödik együttműködési készsége.

Az új típusú tantárgygondozó szaktanácsadás legfontosabb jellemzői:

- a *folyamatosság* (a szaktanácsadó éveken keresztül van kapcsolatban egy pedagógussal)
- a *személyre szabottság* (alkalmazkodás a pedagógus igényeihez)
- az *egyenrangúság* (a szaktanácsadó a szakmáját gyakorló pedagógus).

A látogatás eredménye az a *pedagógus szakmai fejlődési terv* (PSZFT), amely a hosszú távú egyéni szakmai fejlesztési célok mellett az egy (esetleg néhány) évre szóló rövid távú szakmai célkitűzéseket, illetve a megvalósításukhoz rendelt tevékenységeket tartalmazza. A fejlődési terv elsősorban a pedagógus szakmai fejlődését segíti, erősíti munkájának tudatosságát, így az általa oktatott/nevelt gyermekek/tanulók és az intézmény fejlődéséhez is hozzájárul.

Szervezeti szaktanácsadás

A jogszabály (48/2012. EMMI rendelet) a tantárgygondozás mellett hat szaktanácsadói területet különböztet meg:

- nemzetiségi nevelés
- pedagógiai mérés-értékelés
- kiemelt figyelmet igénylő gyermek/tanuló támogatása
- konfliktuskezelés
- intézményfejlesztés
- halmozottan hátrányos helyzetű tanulók nevelésének/oktatásának támogatása.

E szaktanácsadói tevékenységek közös sajátossága, hogy nem az egyes pedagógus, hanem a szervezet működésének támogatásával járulnak hozzá a pedagógiai minőség javításához. E területeken a szaktanácsadói támogatást az intézmény szintjén érdemes megtervezni, és az adott fejlesztés összes érintettjével összehangoltan elindítani és működtetni. Az intézményi kontextus figyelembevétele a fejlesztés eredményességének feltétele, hiszen az egyes pedagógus munkája szervesen beágyazódik az intézményi folyamatokba, a szervezeti szintű szaktanácsadás területei pedig az intézményfejlesztés folyamatába.

A SZAKTANÁCSADÁS MEGÚJÍTÁSA MINT A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TÁMOGATÁSA

Pedagógusképzés és szaktanácsadás

Az Oktatási Hivatal (OH) vezetésével, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) és az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. konzorciumi együttműködésében megvalósuló TÁMOP-3.1.5/12-2012-001 kiemelt projekt a pedagógusok előmeneteli rendszerének kiépítésével, a szaktanácsadás és a pedagógus-továbbképzési rendszer megújításával foglalkozik. A „Pedagógusképzés támogatása” elnevezésű projekt a pályán lévő, gyakorló pedagógusokat támogatja, akik a pedagógusképzés új értelmezése szerint a szakmatanulás harmadik szakaszában vannak. Eszerint a pedagógussá válás folyamata a közoktatásban eltöltött évek alatt megtapasztalt szerepmintákkal kezdődik. Erre épül a felsőoktatásban elvégzett tanulmányok során megszerzett szakmai tudás, amelyet többéves gyakorlat és az ahhoz kötődő folyamatos tapasztalati tanulás tesz teljessé.

A pedagógussá válás folyamatában jelentős állomás az első munkahely. A pályakezdő pedagógus (gyakorlók) itt tanulja meg a napi gyakorlatban alkalmazni a pedagógusképző intézményben tanultakat. Hogy a tanári magyarázat mellett milyen fontos szerepe van a tanórák szervezésének, az IKT-eszközök alkalmazásának, hogy milyen módon kell beszélni a szülővel a fogadóórán vagy a szülői értekezleten, és hogy milyen fontos az adminisztráció. A pályakezdő pedagógusnak az intézménybe való beilleszkedését segíti az intézmény szakmai közössége (a kollégák, a munkaközösség-vezetők és az intézményvezető) és a gyakorlókot

támogató mentor. Az egész pályáján át tartó folyamatos szakmai fejlődéséért minden pedagógus maga felel, de a megvalósítást bizonyos kötelezettségek (pl. előmeneteli rendszer, tanfelügyelet) és támogatások (például a szaktanácsadás és a pedagógus-továbbképzés) segítik.

A szaktanácsadás rendszere

Az OFI-ban a szaktanácsadással foglalkozó fejlesztés egyik eredménye a szaktanácsadás rendszerszintű modellje (*1. ábra*), amely szerint a szaktanácsadás legfontosabb feladata a pedagógiai munka egyre magasabb minőségéhez történő hozzájárulás. Mivel a pedagógiai munka minősége jelentős mértékben a pedagógusokon múlik, a rendszer központi eleme a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének támogatása (tantárgygondozó szaktanácsadás). A pedagógiai folyamatok azonban minden esetben intézményi kontextusban valósulnak meg, ezért mind a tantárgygondozás, mind a többi szaktanácsadási terület megvalósításában fontos az intézmény. A „többi” szaktanácsadási területet ezért nevezzük szervezeti szaktanácsadásnak.

A tantárgygondozó szaktanácsadás hangsúlyos eleme a tanóra-, illetve foglalkozáslátogatás és a szakmai fejlődés egyénre szabott tervezésének, illetve a pedagógus szakmai céljai megvalósításának a támogatása. Személyességét a szaktanácsadó és a pedagógus közvetlen, tanóra-, illetve foglalkozáslátogatásra épülő együttműködése keretében több elem is biztosítja. A pedagógus megválaszthatja azt az egy-két szakmai kompetencia-területet, amellyel a szaktanácsadói látogatás során foglalkozni kíván. A jogszabályban rögzített nyolc pedagóguskompetencia (*2. ábra*) szakmai tartalmi megismerhetőek egyrészt a tanfelügyelet és a minősítő eljárás során alkalmazott standardokból, másrészt a projekt keretében az életpálya különböző szintjeire és több munkakörre kidolgozott pedagógiai szintleírásokból (www.ofi.hu/tamop315/kozremukodo-ok/pedagogiai-szintleirasok/altalanos-bevezeto). A látogatás fókuszába kerülő szakmai kompetencia kiválasztását egy önértékelő kérdőív segíti. A pedagógus a szaktanácsadóval közösen határozza meg az óramegfigyelés szempontjait, majd a látogatás végére közösen készítik el a pedagógus szakmai fejlődési tervét (PSZFT). Így a szaktanácsadás nemcsak a pedagógus szakmai kompetenciáinak fejlődéséhez járul hozzá, de segíti a minősítésre, illetve a tanfelügyeleti látogatásra történő felkészülést és a pedagógus-életpályán való előmenetelt is.

Mivel a pedagógus munkája erősen beágyazódik abba a szervezetbe, ahol dolgozik, a tantárgygondozó szaktanácsadóknak a pedagógusok személyes fejlődését az intézményi környezethez illeszkedve, az intézmény jellegzetességeivel összhangban kell megvalósítaniuk. Ezért a szaktanácsadó nemcsak a pedagógussal, hanem az intézményvezetővel is találkozik, és a látogatást megelőzően megismeri az intézményt és a tanulócsoportokat, akikkel a pedagógus dolgozik.

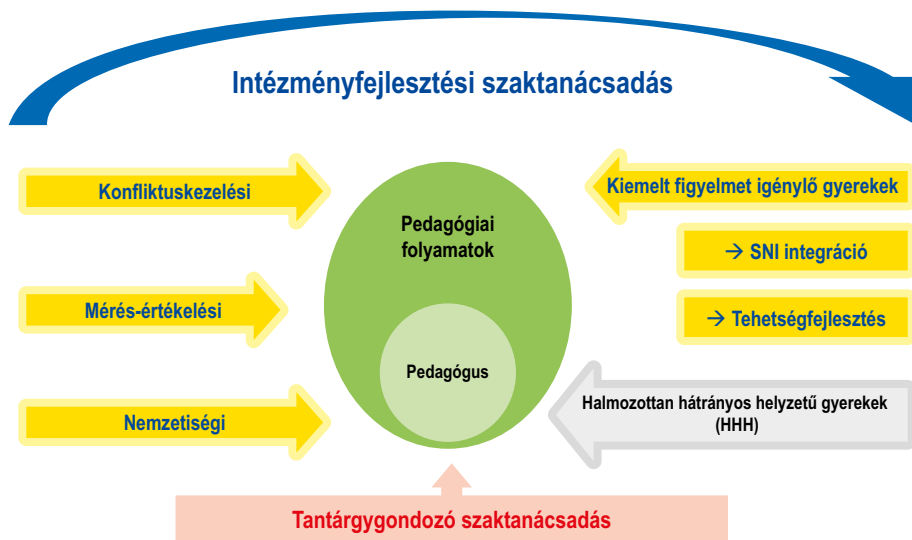
A projekt egyik fontos eredménye annak felismerése, hogy a vezetői megbízatással dolgozó pedagógusoknak elsősorban nem a pedagógusi, hanem a vezetői szakma-

profil megvalósításával kapcsolatban vannak feladataik. Ezért jelenik meg a projektben az *intézményvezetőt támogató szaktanácsadás* mint hiányterület. A javaslat szerint a vezetői megbízatás ideje alatt a személyes szakmai támogatás alapja nem a nyolc pedagógus-, hanem az öt vezetői kompetenciaterület.

Ahogy a 3. ábrán látható, a tantárgygondozó szaktanácsadó elsősorban az egyes pedagógusokkal foglalkozik. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló nevelésének, oktatásának segítése, a konfliktuskezelési, a pedagógiai mérés-értékelési szakterületeken működő szaktanácsadók jellegzetes beavatkozási szintje a pedagógusok valamely csoportja és az intézmény. Az intézményfejlesztési szaktanácsadás pedig – mintegy keretbe foglalva a többi szaktanácsadást – elsődlegesen intézményi szinten nyújt segítséget a szervezeti tanuláshoz, az eredményesebb működéséhez. A projekt keretében a szervezeti szintű szaktanácsadók szakterület-független képzésen vehettek részt, amely a szervezeti szintű megközelítésre és az együttműködésre irányult. A pilotlátogatások során gyakori volt, hogy egy intézménybe több szervezeti szaktanácsadó együtt látogatott el, hiszen az intézmények által jelzett problémák általában komplex megközelítést igényelnek. Minden típusú szaktanácsadónak feladata az intézmények közötti kapcsolatok, a hálózati tanulás támogatása, valamint a szakmai irányítás, illetve a szakpolitika és a pedagógiai folyamatok megvalósítói közötti információáramlás biztosítása.

A szaktanácsadói rendszer országos működtetése

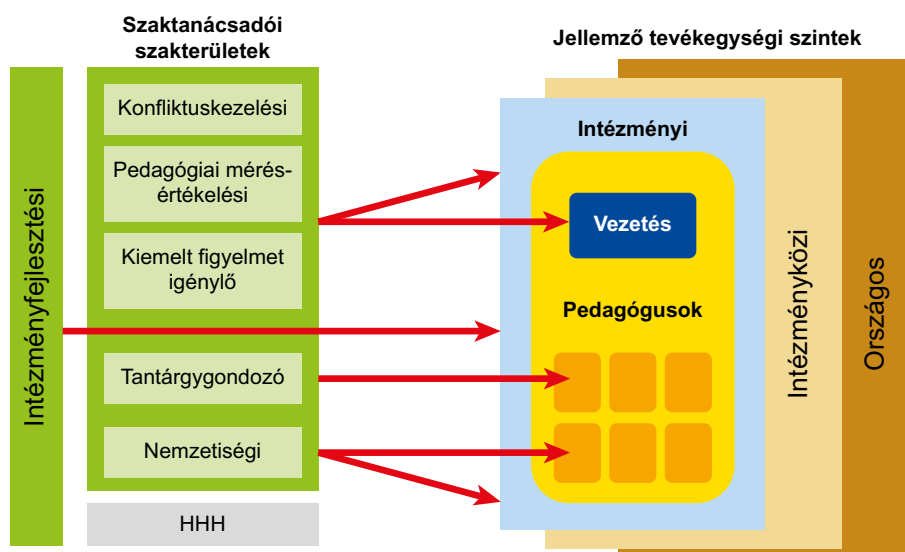
A szaktanácsadók olyan mesterpedagógusok, akik munkaidejük egy részében – jogszabályban meghatározott módon és keretek között – szaktanácsadói feladatokat látnak el. A szaktanácsadás működtetése és irányítása kétszintű hierarchikus rendszerben történik. A hierarchia csúcsán a szakmai irányítást gyakorló miniszter áll, hozzá kapcsolódik az

1. ábra: A szaktanácsadás rendszere

2. ábra: A pedagógusok szakmai kompetenciái

3. ábra: A szaktanácsadás az oktatás rendszerében (Megjegyzés: A HHH szaktanácsadással a Türr István Képző és Kutató Intézet foglalkozik)

OH Pedagógiai-szakmai Szolgáltatások Koordinációs Főosztálya és a tizenöt pedagógiai oktatási központ, illetve a nem állami fenntartású pedagógiai intézetek, amelyek a szaktanácsadókat foglalkoztatják.

A TÁMOP-3.1.5 kiemelt projektben a szaktanácsadás szakmai irányítását – 2015. március 31-ig az OFI Pedagógiai Szakmai Szolgáltatási Központjával együttműködve – országos vezető szaktanácsadó alkalmazásával valósult meg. Rajtuk keresztül juthatott a nemzetközi és hazai tapasztalatokon, kutatási, fejlesztési eredményeken alapuló tudás a rendszerbe. Az országos vezető szaktanácsadók az adott szakterület elismert, idegen nyelveket is beszélő képviselői, akiknek nemzetközi kitekintésük, tapasztalatuk, kutatói és fejlesztői múltjuk van. Saját szakterületük alapos ismeretén túl rendszerszintű ismeretekkel rendelkeznek. Ismerik a hazai közoktatás főbb problémáit, kihívásait és a hasonló helyzetekre adott nemzetközi válaszokat, más országok közoktatási rendszerének különféle gyakorlatait. Feladatuk a szaktanácsadók szakmai munkájának irányítása, ami magába foglalja kiválasztásuk szempontrendszerének meghatározását,

képzésüket, minősítésüket és a szaktanácsadók által közvetítendő szakmai tartalom meghatározását.

A szakmai szolgáltatás koordinálásában – 2015. március 31-ig a pedagógiai intézetekben, később a pedagógiai oktatási központok egy részében alkalmazott – területi vezető szaktanácsadók vettek részt. Feladatuk volt a kapcsolattartás a terület köznevelési intézményeivel, a területükhöz tartozó szaktanácsadói munkacsoport munkájának szervezése, tervezése, kapcsolattartás a terület országos vezető szaktanácsadójával.

A vezető szaktanácsadók fontos feladata annak megvalósítása, hogy a szaktanácsadói rendszer működtetésének hierarchikus felépítéséből adódó irányítási struktúra kiegészüljön egy széles, horizontális szakmai kapcsolati hálóval. Ennek működését az oktatásirányítás szereplői úgy tudják elősegíteni, hogy 1. támogatják az érintettek közötti szakmai kapcsolatok kialakulásához szükséges infrastrukturális és szakmai csatornák kiépítését; 2. aktív személyes részvétellel segítik a hálózati tanulást.

A SZAKTANÁCSADÁS KÍNÁLATA

Tantárgygondozó szaktanácsadás

3584 felkészített tantárgygondozó szaktanácsadó a köznevelési rendszer teljes vertikumában, minden szakterületen készen áll a pedagógusok személyes támogatására. Ezen túl bizonyos kiemelt oktatáspolitikai témákban is felkészültek a pedagógusok támogatására, illetve a tankönyvhasználat támogatására.

Az egyéni támogatás területei

1. óvoda
2. tanító
3. kémia, természetismeret
4. fizika, természetismeret
5. földrajz, természetismeret
6. informatika
7. kollégium
8. erkölcsstan
9. iskolai könyvtár
10. művészetek/ének-zene
11. művészetek / vizuális kultúra
12. történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek, hon- és népismeret
13. magyar nyelv és irodalom
14. testnevelés és sport
15. technika, életvitel és gyakorlat
16. idegen nyelv (angol/német nyelv)
17. matematika
18. alapfokú művészeti iskolák és művészeti szakközépiskolák nevelő-oktató tevékenységének fejlesztő célú támogatása
19. szakiskolai közismereti tantárgyak
20. gyógypedagógia (látás-, hallás-, mozgássérült, valamint enyhén értelmi fogyatékos tanulók)
21. középsúlyos értelmi fogyatékosok, beszéd-fogyatékosok, autizmussal és pszichés zavarral küzdők pedagógiája területén dolgozó pedagógusok fejlesztő célú támogatása

A tankönyvhasználat támogatásának területei

- ✓ tanító
- ✓ magyar nyelv és irodalom tantárgy
- ✓ matematika tantárgy
- ✓ történelem tantárgy
- ✓ természetismeret/földrajz tantárgy
- ✓ természetismeret/biológia tantárgy
- ✓ természetismeret/kémia tantárgy
- ✓ természetismeret/fizika tantárgy
- ✓ erkölcsstan/etika tantárgy
- ✓ holokauszt
- ✓ emberismeret-természettudomány

Szervezeti szaktanácsadás

A projekt keretében 341 tematikus szaktanácsadó kapott felkészítést a következő feladatok ellátására.

Szaktanácsadói tevékenység	A tevékenység leírása
I. Csoportos, interprofesszionális szaktanácsadás	Egy adott, az intézmény által előre jelzett probléma megoldására irányul oly módon, hogy a szaktanácsadói csoportban lehetőleg minden szervezeti szintű szaktanácsadói szakterület képviselője részt vesz.
I.1. Kompetenciaméréshez kapcsolódó szaktanácsadás	Az országos kompetenciamérés eredményeire alapozott csoportos szaktanácsadás során fejlesztési terv készül, amely helyzetelemzésre és problématerképre épül, meghatározza a fejlesztés célrendszerét és a megvalósításhoz szükséges lépéseket.
I.2. Intézményfejlesztési terv készítésében való közreműködés	A szaktanácsadói csoport az intézmény pedagóguscsoportjával dolgozik együtt, aminek során a probléma minden vonatkozását feltárják, alternatívákat dolgoznak ki, majd közösen komplex intézményfejlesztési tervet készítenek.
I.3. Szakmai nap tartása	Az intézmény vagy megjelöl egy általa választott témát, vagy választ a felajánlott szaktanácsadói kínálatból. A foglalkozás/tanítás nélküli munkanapon minden pedagógus bevonásával egy plenáris indítás után a pedagógusok kiscsoportokban dolgoznak együtt egy-egy szaktanácsadóval; a végén ismét plenáris munkaformában összefoglalják a nap eredményeit.
II. Szakterületi szaktanácsadók egyéni tevékenységei	A pedagógiai mérés-értékelési, konfliktuskezelési, intézményfejlesztési, kiemelt figyelmet igénylő gyerekekkel foglalkozó, nemzetiségi szakterületi szaktanácsadók tevékenységei
II.1. Csoportos tanulás támogatása	Intézményen belül vagy intézmények között, (szak)területi elven szervezi a szaktanácsadó a csoportos tanulást, a tudásmegosztást, a hálózati tanulás támogatását online és jelenléti fórumok működtetésével.
II.2. Területi munkaközösségek működtetése	A szaktanácsadó tanévenkénti program alapján támogatja az intézmények egymástól való tanulását, a jó gyakorlatok megosztását.
II.3. Intézményi dokumentumok elemzése	A szaktanácsadó szakterületéhez kapcsolódóan vizsgálja és segíti az intézményi dokumentumok – kiemelten a nevelési program, helyi tanterv – alkalmazását.
II.4. Intézményi önértékelés szakterületi szempontú támogatása	A szaktanácsadó szakterületéhez kapcsolódóan elemzi az intézményi elvárásokat, összevetve őket a standard elvárásokkal, valamint az intézmény pedagógiai dokumentumaival.
II.5. Tudástranszfer <ul style="list-style-type: none"> – ökoiskola – környezeti nevelés – a reflektív pedagógusszerep és az aktív tanulás gyakorlata – pedagógiai jó gyakorlatok fejlesztése és adaptációja – a komplex művészeti nevelési-oktatási program tervezése és megvalósítása – az egész napos iskola koncepciója és intézményi szintű bevezetésének lehetőségei – a kerettörténet (storyline) módszer – az Iskolai Közösségi Szolgálat.	A szaktanácsadó előadásokon, fórumokon közvetíti a szakpolitika nevelési-oktatási újdonságait, támogatja a nevelési-oktatási programok bevezetését.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TANTÁRGYGONDOZÓ SZAKTANÁCSADÁS

Valódi pedagógiai-szakmai szolgáltatás

Szöveg és fotó: **Marton Árpád**

A szaktanácsadás hivatott arra, hogy a pedagógust felkészítse a pedagógiai-szakmai ellenőrzésre és a minősítésre, nemkülönben, hogy segítse, támogassa a pedagógust a mindennapi tanítási gyakorlatában. **Kis Gábor** szaktanácsadóval és **Szalmáné Kardos Beátával**, a Szeged és Térsége Eötvös József Gimnázium matematikatanárával beszélgettünk arról, milyennek látják a rendszer fogadtatását.

– Mi a tapasztalatuk, hogyan fogadják a pedagógusok a szaktanácsadói látogatást?

Gábor: – Sajnos gyakran kell megküzdenem azért, hogy áttörjem a kezdeti ellenállást a tanfelügyeleti ellenőrzés és a pedagógusminősítés egészével kapcsolatban. El kell fogadtatni a kollégákkal, hogy tudatosan kell készülniük az eddig elvégzett szakmai munka rendszerezésére egy adott sablon alapján, amelynek középpontjában a kompetenciaterületek állnak.

Beáta: – Ez a rendszer mind a minősítéshez, mind a portfóliókészítéshez, mind a pedagógiai-szakmai ellenőrzéshez konkrét, kézzelfogható segítséget nyújt. A pedagógus részéről igény van a visszajelzésre, a reflexióra. Eddig az igazgatók, igazgatóhelyettesek végezték az ellenőrzést, viszont egy külső szakember sok új szempontot láthat meg. Persze fontos tényező a szaktanácsadó személyisége. Gábor személyiség-központurn, egyenrangú félként kezelt bennünket. Elsősorban a segítségadást tekintette a feladatának, nem

azt, hogy hibákat keressen a tanórákban. Márpedig sok pedagógus éppen ettől fél. Egy jó szaktanácsadó tudja, hogy a pedagógusnak mennyire szüksége van pozitív megerősítésre.

– Személy szerint mit vártak a szaktanácsadástól?

Beáta: – Bennem a közösen kidolgozott pedagógus szakmai fejlődési terv (PSZFT) erősítette meg azt a korábbi szándékot, hogy interaktív fejlesztési anyagok készítését segítő továbbképzésen vegyek részt. Amint ez tudatosult bennem, már jelentkeztem is egy matematikaoktatást segítő továbbképzésre. Eddig is készítettem interaktív tananyagokat, de ha ehhez külső szakmai segítséget is kaphatok, az a munkám hatékonyságában jelentkezik. A jó szaktanácsadás pedig megmutatja, hogy merre tudok fejlődni.

Gábor: – 2014-ben, a tantárgygondozó szaktanácsadói képzés részeként terepgyakorlaton, egy kolléga segítségével kellett kipróbálnom az egész protokollt: eljárásrendet és dokumentumgyűjteményt. Ekkor kerestem meg Beát, akivel együtt végeztük az egyetemet.

A szaktanácsadás során fontosnak tartom, hogy jól alkalmazzuk az eljárást, a bemutatkozástól kezdve a protokollnak megfelelően működünk együtt, mert csak így tudunk valóban személyre szabott fejlődési ívet kijelölni. Tisztáznunk kell például, hogy milyen segítséget vár a pedagógus, közösen jelöljük ki az óra megfigyelési szempontjait, és az óralátogatást követő megbeszélés is a pedagógus kolléga reflektív értékelésén alapuljon. Azt, hogy 10-12 percben elemezni tudja a saját tanóráját, mindenkinek meg kell tanulnia. Ám ha rendelkezésére állnak a megfelelő szakmai szempontok, és képes folyamatában látni a tanóra egészét, azt is meg tudja indokolni, ha például – az előzetes tervekhez képest – változtatnia kellett az óra szerkezetén, és mondjuk, csoportmunka helyett egyéni foglalkozást választott. A szaktanácsadó pedig ilyenkor is szigorúan a kiválasztott kompetenciákra fókuszál, nem egészében elemzi az órát. Soha nem minősít, és a saját megoldásaival sem hozakodik elő. A látottakról beszél és arról, hogy ezek számára miként értelmezhetők. Ezek alapján javaslatokat, ötleteket, módszereket, alternatív megoldásokat kínál föl kipróbálásra. Föltarisznyazza a pedagógust néhány lehetőséggel, de a döntés joga a pedagógusnál marad. A fejlődési tervben pedig nevesítjük a javasolt fejlődési területeket. Ezek valóra váltása azonban nagyon sokféle lehet a továbbképzéstől a hospitáláson át az önképzésig.

Beáta: – Beszéltem olyan kollégával, akinek épp a szaktanácsadó ottjártakor egészen másképp sikerült a tanórája, mint ahogy azt eltervezte. De a szaktanácsadó megerősítette, hogy helyesen döntött. A pedagógus számára nagyon fontos a tudat, hogy a szaktanácsadó – mivel ugyanabban az intézménytípusban ugyanazt a tantárgyat tanítja – ugyanazokkal a problémákkal szembesül a mindennapokban, mint ő. Sok alaptalan aggodalom foszlana szét, ha a kollégák jó része nem a minősítés és a tanfelügyelet összefüggésében látná a

szaktanácsadást, hanem pedagógiai-szakmai szolgáltatásként tekintene rá. Aki egyre jobb tanár szeretne lenni, annak az is pozitívum, ha időnként segítő jellegű kiigazítást kap.

– Közös szakmájuk, a matematika szerencsés példa abból a szempontból, hogy az ismeretanyaga nemigen változott azóta, hogy elvégezték az egyetemet. Milyen új ismeretekre világíthat rá egy friss szemléletű szaktanácsadás egy régóta tanító pedagógus esetében?

Gábor: – Az elmúlt években hatalmas robbanást és motivációs lehetőséget jelentett az informatikai eszközök tömeges megjelenése az oktatásban. Mindez komoly felkészülést igényel a pedagógustól. A legújabb kulcsszó pedig a reflektív szemlélet: minden egyes tevékenységet illesse visszacsatolás, elemezzem a terv és a megvalósítás viszonyát, és ebből olyan következtetéseket vonjak le, amelyek a fejlődés irányába viszik az oktatás folyamatát. Hiszen az egész eljárás lényege, hogy eredményesebbé tegye a tanítás-tanulás folyamatát.

Beáta: – Nálunk, az Eötvös József Gimnáziumban évente több alkalommal nyílik lehetőség a kollégák tanórájának látogatására. A szaktanácsadás segíthet abban, hogy más szemmel nézzük a tanórák látogatását, más szempontokat is vizsgálva, a nyolc pedagóguskompetencia tükrében. Saját osztályunk látogatása során új oldalukról ismerhetjük meg a tanulókat, segítséget kaphatunk a diákok egyéni fejlesztéséhez, a közösségfejlesztéshez. Nem szabad elfelejtenünk, hogy mindaz, amiről beszélünk, a gyerekért történik. Azért választottuk ezt a hivatást, hogy a tudásunkat minél hatékonyabban és élményszerűbben adjuk át a diákoknak. Ha ebben a változatos munkaformák, a digitális tananyagok, a feladatbankok használata, az új módszerek minél magasabb szintű elsajátítása segíthet, akkor azokat meg kell ismerni.

– Nem szerencsés, ha a tanár tévedhetetlennek tartja magát. Változtathat-e ezen az attitűdön a szaktanácsadás azzal, hogy a tanárt egy kölcsönös önreflexió folyamatába vonja be?

Beáta: – Abban segíthet, hogy a tanár képes legyen elismerni, hogy ő is hibázhat. A pedagógus legyen hiteles, merjen a gyerekek elé állni a helyesbítéssel.

– Nyújt-e választ a szaktanácsadás az olyasféle gondokra, mint kiégés, elfásulás?

Gábor: – A szakmai fejlődés, a megújulás igényét nem lehet kikényszeríteni. Ha pedig ez az igény nem jelentkezik látványosan, azt az intézményvezetőnek kell fölismernie. Az úgynevezett burnout-prevenció egy beavatkozási pontot jelent, aminek egyik eleme lehet, ha szaktanácsadót hívunk a kolléga mellé.

TANTÁRGYGONDOZÓ SZAKTANÁCSADÁS

Önbizalom-erősítő látogatás

Szöveg: **Pintér Balázs**

Majer Istvánné Csilla

Mermeze Klára

Külső megerősítésre és szakmai iránymutatásra vágyott, de ennél sokkal többet kapott a szaktanácsadás alkalmával **Majer Istvánné Csilla**, a Százhalombattai Eötvös Loránd Általános Iskola napközis munkaközösség-vezetője. Vele és **Mermeze Klára** alsó tagozatos szaktanácsadóval arról beszélgettünk, mit adhat egy látogatás a pedagógusnak és a szakembernek.

– **Mikor kezdte a szaktanácsadói látogatásokat ebben az iskolában?**

Klára: – A szaktanácsadói munkát 2014 tavaszán kezdtem, ekkor kerültem kapcsolatba a Százhalombattai Eötvös Loránd Általános Iskola igazgatójával és pedagógusaival is. Az intézmény az elsők között szeretett volna részt venni a szaktanácsadás pilotprogramjában. A vezetés szinte a teljes tantestülethez kért külső szakembert, többek között azért, hogy a pedagógus-életpályával kapcsolatos változásokban a kollégák jártasságot szerezzenek, és segítséget kapjanak. Az első benyomásom az volt, hogy a látogatandó kollégák felkészültek, tisztában vannak vele, mit is jelent az új típusú szaktanácsadás. Mindemellett voltak bizonyos fenntartásaik, hiszen hosszú ideje csak belső látogatáskor kaptak visszajelzést szakmai munkájukról.

– **Miért döntött úgy az iskola, hogy már a pilotprogramban benne szeretne lenni? Hogyan készültek a szaktanácsadó látogatására?**

Csilla: – Iskolánk jeleskedik abban, hogy egy-egy programba minél hamarabb bekapcsolódjon. Legelsőnek lenni ugyan nehéz, de azért jó, mert olyan tapasztalatokat szerezhethetünk, amivel a saját szakmai tudásunkat bővíthetjük. Amikor a pedagógus-életpályamodell elindult, sokan közülünk már akkor portfóliót készítettek. Ehhez pedig szorosan kapcsolódott a szaktanácsadás. Intézményvezetőnkől, *Rigó Katalintól* alapos tájékoz-

tatást kaptunk. Igen körültekintően segítette nemcsak a szakmai látogatásokat, hanem a portfóliókészítést is.

– Mit vártak előzetesen a szaktanácsadói látogatástól?

Csilla: – Arra számítottunk, hogy a szaktanácsadói látogatással a pedagógusminősítés előszobájába kerülhetünk. Azt vártuk, hogy egy külső hozzáértő szemlélő megerősít majd bennünket abban, amiről úgy érezzük, hogy jól csináljuk, és segít abban, amiben bizonytalanok vagyunk. Az első találkozást megelőzően még mindenkiben volt egy kis izgalom, de miután „tűlesztünk” az első beszélgetésen, mindenki megnyugodott, mert tényleg azt a támogatást kaptuk, amit előzetesen vártunk.

Klára: – Az első pillanattól kezdve arra törekedtem, hogy azt érezzék a kollégák, itt valóban olyan eljárásról van szó, amelynek során megerősítik és segítik őket azokon a területeken, amelyekben fejlődni, kiteljesedni szeretnének. Mivel a látogatást ebben az iskolában is jól előkészítették, és a tantestület rendkívül nyitott volt, szívesen fogadtak. Ez sokat segített a látogatási folyamat során.

– Hogyan történt maga a folyamat?

Klára: – A látogatás elfogadott protokoll szerint zajlik. Először az intézményvezetővel vettem fel a kapcsolatot, aki – a vezetői interjú során – elmondta, hogy szeretné segíteni a kollégáit, megismertetni őket az új jelenségekkel. Ezt követően került sor a pedagógusinterjúkra. Az előzetesen megküldött dokumentumok, a pedagógussal történő megbeszélés és az óralátogatás tapasztalatai segítettek a tanítót a közeli és távolabbi feladatainak meghatározásában. A fejlesztési terv elkészítésénél tekintetbe vettük a pedagógus saját érdekeit, céljait, de figyelembe vettük az intézményi elvárásokat is. *Majer Istvánné Csilla* napközis munkaközösség-vezetőként rendkívül sokat segített az alsósoknak már kezdettől fogva. Mint tanító maga is részt vett a szaktanácsadói folyamatban, így hitelessé vált kollégái előtt.

Csilla: – Klárával nem ismertük egymást korábban, de már az első személyes találkozáskor bizalommal tudtunk felé fordulni, mert személyében hitelesnek tűnt. A foglalkozások során, amíg ő jegyzetelt, és figyelte a mondatainkat, a mozdulatainkat, a gyerekek reakcióit, az derült ki számunkra, hogy tényleg figyel ránk, tényleg átlátja, amit csinálunk, mert szakmailag tudja, miről van szó. Komoly szakmai háttérrel rendelkezik, szaktanácsadóként sok iskolát meglátogatott már, és a megszerzett tapasztalatai apró kérdésseltevésekben, tanácsokban sokat segítettek nekünk is.

– Ön miben szeretett volna előrelépni a szaktanácsadással?

Csilla: – Nem titok, hogy számomra – és a velem egyidős kollégák számára is – az informatikai rendszerbe való bekapcsolódás okoz nehézséget. A legtöbb meglátogatott kollégának az infokommunikációs eszközök mindennapi használata volt a célja a fejlődési tervében.

Úgy érzem, a hivatalos látogatás óta sokat léptünk előre ezen a téren. A napköziben folyó munkából pedig a tanulásirányítást, valamint a komplex foglalkozást látogatta Klára. Megerősítés volt számomra, hogy Klára pozitív visszajelzést adott a foglalkozásomról.

– A gyerekeket hogyan lehet felkészíteni egy ilyen látogatásra? Hiszen mégiscsak egy idegen jön be a terebbe.

Csilla: – Húsz éve az akkori gyerekek talán nem vették volna olyan könnyedén, mint a mostaniak. A mai tanuló viszont már hozzá vannak szokva, hogy számukra idegenek járnak be az óráikra, foglalkozásaikra. Az iskola rendszeresen tart nyílt napot, amikor a szülők, nagyszülők is bejöhetnek, de a tanév során sok az óralátogatás az intézményvezető vagy a helyettese részéről is. Ilyenkor annyit teszünk, hogy a gyerekeknek elmondjuk, hogy egy nagyon aranyos néni/bácsi jön majd be az órára, és ha a szaktanácsadó is kedvesen fordul hozzájuk, akkor nem lehet semmi probléma.

Klára: – Amikor belépek egy-egy osztályterembe, mindig arra törekszem, hogy a gyerekek körében is barátságos benyomást keltssek. Látom a szemükben a kíváncsiságot, ezért bemutatkozom, és elmondom nekik, hogy én is tanító néni vagyok. Tapasztalatom alapján a pedagógus izgatott ilyenkor egy kicsit, hiszen szeretné a tervezett óráját minél eredményesebben megvalósítani. Azzal, hogy a gyerekeket oldom, a pedagógust is segítem.

– A látogatás után van utánkövetés? Tartják a kapcsolatot?

Klára: – Szerintem nagyon fontos az utánkövetés, bár erre nem mindenki van mód. Büszke vagyok rá, hogy sok pedagógussal a mai napig tartom a kapcsolatot, Csilla is ilyen. Szakmai kiadványokról, az oktatás területén bekövetkezett változásokról, konferenciákról, továbbképzések lehetőségéről informálok őt, és többször előfordult, hogy szakmai rendezvényen találkoztunk.

Csilla: – Ha a munkám során bármilyen szakmai kérdés felmerül bennem, ma is nyugodtan írhatok Klárának e-mailt, és biztos lehetek benne, hogy érdemben válaszol is rá.

Klára: – Másfél év távlatában már látom, hogy az elsők között látogatott pedagógusok többségének sikerült azokat a feladatokat megvalósítani, amelyeket fejlesztési tervében kitűzött. Ez nagyon fontos, mert a szakmai-gyakorlati munkájuk hatékonyabbá, eredményesebbé válik. Erről sokszor számolnak be a kollégák nekem is.

– Miben látják a szaktanácsadás célját?

Csilla: – Még évekig, évtizedekig szeretnénk folytatni ezt a hivatást, ezért saját magunk érdeke, hogy hiteles szakmai visszajelzést kapjunk a munkánkról. Az elmúlt években sok minden változott a közoktatásban, ezekhez a változásokhoz gyorsan és hatékonyan kellett és kell a

jövőben is alkalmazkodni. Ebben lehet segítség a szaktanácsadás, a szaktanácsadó személye.

Klára: – Fontos lenne, hogy akár a tanfelügyeleti látogatás, akár a minősítés előtt az intézményvezetők és a pedagógusok bátran merjenek kérni szaktanácsadást, hiszen ez már arra készíti a kollégát, hogy átgondolja eddigi szakmai tevékenységét. Általános tapasztalatom, hogy a pedagógusok önbizalmát növelni kell. Erősíteni őket abban, hogy birtokában vannak a szükséges szakmaiságnak, valamint segíteni őket a tekintetben, hogy a megszerzett alapokat hogyan építhetik tovább.

– Mit adott önöknek a szaktanácsadás?

Csilla: – Sokkal magabiztosabb lettem a foglalkozásokon, és az önbizalmam is erősödött. Mi, akik gyerekekkel foglalkozunk, és próbáljuk nemcsak az ő, hanem a szüleik lelkét is „gondozni”, sokszor elfeledkezünk a saját lelkünkéről. Pedig ahogy a gyerekek önbizalmát is folyamatosan próbáljuk erősíteni, úgy ez a pedagógusoknak is nagyon fontos. Ebben is sokat adott a szaktanácsadás.

Klára: – Szerencsésnek tartom magam, mert a látogatások során találkozhattam gyakornok és több évtizede a pályán lévő pedagógussal is. Jelen lehettem olyan tanórákon, amelyeken számos oktatási eszköz segítette a tanító munkáját, de láttam minőségi munkát végző pedagógusokat kevésbé felszerelt intézményekben is. Az elmúlt években a tapasztalatszerzés mellett több mélyítő képzésen, műhelymunkán vettem részt szaktanácsadó kollégáimmal együtt, így közben magam is fejlődtem. Sok pozitív visszajelzést kaptam tanítóktól és igazgatóktól, és külön kiemelném a Százhalombattai Eötvös Loránd Általános Iskola igazgatójának és pedagógusainak pozitív megerősítését.

Hadd említsem meg a kezdeti látogatások egyikét, amikor Csilla egyik foglalkozásán óriási meglepetésben volt részem. A húsvéthoz kapcsolódó szokások volt a téma, és az óra végén húsvéti képeslapot hozott a gyerekeknek a postás, aki a város igazi postása volt. Minden gyermeknek névre szólóan átnyújtott egy képeslapot, és a foglalkozáson bent ülve én is kaptam egyet „Mermeze Klára, szaktanácsadó” címmel. Akkor szembesültem először azzal, hogy lám, ez a szerep valóban rám talált. A képeslap ma is kint van a dolgozószobámban. Nagyon jó érzés, hogy ilyen emberi gesztusok is tartozhatnak a szaktanácsadáshoz.

Kiemelt figyelmet igénylő szaktanácsadás (SNI)

Igény az együttnevelésre

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Szidor N. Gábor

Mivel a sajátos nevelési igényű (SNI) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) gyerekek együttnevelése komoly feladatot ró a pedagógusokra, nagy jelentősége van annak, hogy ezen a területen is elindult a szaktanácsadás. **Jenei Andreával**, a Józsefvárosi Egységes Módszertani Intézet és Általános Iskola intézményvezetőjével a szaktanácsadás szükségességéről és korlátairól beszélgettünk. >

- Feltételezem, ezen a területen az átlagosnál jobban igénylik a pedagógusok a segítséget.

- Valóban nagy rá az igény, hiszen sok pedagógusban vetődik fel a kérdés: Van a csoportomban, az osztályomban egy SNI vagy BTMN gyerek, de mihez kezdjek vele? Ki fog nekem segíteni? Ebben a helyzetben jól jöhet a szaktanácsadó támogatása, aki külső szemlélőként tekint a helyzetre. Ráadásul az együttnevelés jelenleg nincs igazán szabályozva. Vannak ugyan SNI-irányelvek, és az azokban foglaltakat teljesíteni kell, de a megvalósításhoz eddig kevés szakmai tapasztalat halmozódott fel az intézményekben, ezenkívül a konkrét szakmai és formai megvalósításhoz nincsenek meg a szükséges formanyomtatványok, naplók, tanügy-igazgatási dokumentumok sem. Ugyanakkor az elvárás, hogy a dokumentációkat vezetni kell, jelen van, az együttnevelést pedig meg kell oldani, hiszen ezek a gyermekek ott vannak az intézményekben.

- Mit tartalmaz az SNI-, illetve BTMN-integrációt segítő szaktanácsadás?

- Az SNI és a BTMN gyerekekkel foglalkozók szaktanácsadása egyrészt a tantestületek érzékenyítésében és együttnevelésre való felkészítésében segít, másrészt – legalábbis egyelőre – konkrét segítségnyújtás a pedagógusok számára, hogy hogyan lehetnek eredményesebbek e területen. Az együttnevelés sikeres megvalósítása nagy kihívás a számukra. A szaktanácsadók a konkrét együttnevelést támogató szakmai kérdéseken túl adminisztrációs és szervezeti kérdésekben is támogatást nyújtanak. Abban például, hogy hogyan kell egyéni fejlesztési tervet írni vagy a differenciált nevelés-oktatást megvalósítani, hogyan jelenjen meg ez az intézmény alapidokumentumaiban, mindennapi munkájában.

- Hogyan zajlik a szaktanácsadás folyamata?

- Nagyjából úgy, mint az összes többi területen. Az igényeket eddig általában az intézmények jelezték. A kics csoportos megbeszélések mellett volt olyan szaktanácsadó, aki érzékenyítő programot dolgozott ki a kollégáknak, és megismertette őket a különböző fogyatékosági területekkel. A szaktanácsadások elindításában részt vesz az intézmény vezetője, majd a fejlesztő pedagógusok, az utazó gyógypedagógusok vagy az intézményben dolgozó gyógypedagógusok, vagyis mindazok a kollégák, akik közvetlen kapcsolatban vannak azokkal a gyerekekkel, akiknek a nevelés-oktatása nehézséget okoz.

- Hogyan fogadják a pedagógusok a szaktanácsadást?

- Az elégedettségi kérdőívek azt mutatják, hogy általában elégedettek voltak, a további munkájukhoz hasznos támogatást kaptak, ami segítheti szakmai fejlődésüket.

- A szaktanácsadás alkalmával van rá mód, hogy egy-egy kisgyermek konkrét élethelyzetén segítsenek?

- Sokat gondolkoztam azon, vajon hol húzódnak a szaktanácsadás határai. Arra jutottam, hogy egy szaktanácsadó egy-egy gyermek konkrét élethelyzetének megoldásába már nem folyhat bele – az a pedagógus és az utazó gyógypedagógus feladata. Közvetett módon mégis alakíthatja egy-egy csoport, osztály és benne egyes gyermekek, tanulók életét. De fontos, hogy a szaktanácsadó ne vegye át az utazó gyógypedagógus szerepét. Az SNI- és BTMN-integrációt támogató szaktanácsadáson kívül elindult az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben (OFI) a gyógypedagógiai szaktanácsadók képzése, felkészítése és a pedagógiai szakszolgálati szaktanácsadók működési modelljének kialakítása is. Ez a két szaktanácsadói terület még nincs benne a jogszabályokban, de ezek a szaktanácsadók fognak kifejezetten a pedagógusokra koncentrálni.

- Egyre több helyen vannak „problémás” gyerekek. Hány intézményben lehet szükség az ilyen fajta szaktanácsadásra?

- Nemrég olvastam egy kutatást, amely szerint az állami fenntartású intézmények 94 százaléka együttnevelő intézmény. Ez nagyon magas szám, ezért is fontos, hogy elindult ez a fajta szaktanácsadás.

INTÉZMÉNYFEJLESZTÉSI SZAKTANÁCSADÁS

Szöveg: **Maczák Ibolya** | Fotó: Ludas Viktor

Az intézményfejlesztési szaktanácsadás tapasztalatairól **Nagy Czírok Lászlóné Magdolna** intézményfejlesztési szaktanácsadót és **Kiss Attilát**, a Csongrádi Batsányi János Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium igazgatóját kérdeztük.

– Hogyan kezdődött a közös munkájuk?

Magdolna: – Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) a TÁMOP-3.1.5-ös projektjén belül készítette fel az intézményfejlesztési szaktanácsadókat feladataik ellátására.

A próbatanácsadások során olyan intézményekben végeztük el a gyakorlatot, amelyek vezetői nyitottak voltak az ilyen típusú együttműködésre. Tájékoztódtam arról – mind az igazgató úr által jelzett igények, mind pedig előzetes egyeztetés során –, hogy pontosan miben számítanak a segítségemre. Első alkalommal meghatároztuk a feladatokat, felvázoltuk a problémákat, s ezek megoldására vonatkozó intézkedési tervet dolgoztunk ki.

Attila: – A próbatanácsadási lehetőség kapóra jött számomra, mivel intézményvezetőként elbizonytalanított a folyamatosan változó jogszabályi környezet. Ebből adódóan örömmel éltem a Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet által kínált lehetőséggel, hogy intézményfejlesztési szaktanácsadó segítségét vegyem igénybe. Sajnos viszonylag rövid időt töltöttem intézményvezető-helyettesként, így nem állt módomban megtanulni a korábbi vezetőktől az ezzel járó feladatokat, és ellesni tőlük a mindennapi gyakorlatban elengedhetetlen apróbb, finom lépéseket – holott igényeltem volna ilyen támogatást.

– Milyen előzetes elképzeléseik voltak a közös munkáról? Mennyire látták hasonlónak a helyzetet?

Magdolna: – 2002 óta tanácsadóként, mentorként vagy éppen szakértőként számos, különböző intézménytípushoz tartozó nevelőtestület munkájára van rálatásom. Éppen ezért alapvetően nem volt meglepő számomra az a helyzetkép, amelyet igazgató úr adott – mondhatnám tipikusnak is a problémákat. Láttam, hogy igazgató úr felkészült a feladatára, és az elméleti tudása is megvan ahhoz, hogy megoldáskeresésben

legyen mire alapoznia. Úgy érzem, hogy szemléletünk is közel áll egymáshoz.

Attila: – Elsősorban segítséget vártunk, amelyet teljes mértékben meg is kaptunk. Előzőleg nem tudtam, ki fog hozzám érkezni, de a személyes találkozás későbbi együttműködés során kiderült, hogy igen tapasztalt, hasonló munkakörben dolgozó pedagóguskolléga segíti majd a munkám. Bízom benne, hogy olyan szakemberrel találkozom majd, aki átérzi helyzetemet, és olyan ötleteket ad, ami segíti munkámat. Konkrét igényünk volt arra, hogy javítsuk a nálunk lévő munkahelyi légkört azáltal, hogy minél több információt adunk a kollégáknak a jelenlegi jogszabályok változásáról. A szaktanácsadói munkafolyamat során merült fel, hogy érdemes megújítani – esetleg újratekinteni – műhelymunkáinkat, amelyek tudásmegosztásra irányulnak. Ezek során ugyanis egymást jobban megismerve és segítve javul a munkahelyi légkör is. A szaktanácsadás előzetes elvárásaimnak tökéletesen megfelelt. Azt kaptam, amit vártam, és a folyamat megerősített abban, hogy bizonyos dolgokat jól csinállok, de vannak olyan feladataim, amelyek tekintetében fejlesztésre szorulok. Személy szerint az idő- és munkabeosztással kapcsolatban kaptam konkrét segítséget – nem is beszélve arról a szakirodalom-jegyzékről, amelyet Magdolnától kaptam. Nagy szükségem volt rá, hiszen ezeket korábban nem volt alkalmam megismerni.

– Létezik-e intézményfejlesztői szaktanácsadás intézményvezetői szaktanácsadás nélkül?

Magdolna: – Egymást erősíti a kettő, mivel az intézményvezetés akkor eredményes, ha a vezető birtokában van azon módszereknek, eszközöknek és háttértudás-

nak, amelyekre építve mindez megtehető. Ebből adódóan a vezetőnek magát is fejlesztenie kell a szervezettel együtt. A szervezetfejlesztés pedig visszahat arra, hogy a vezető milyen újabb tapasztalatokkal gyarapodik, milyen újabb kihívást jelentő, választ kereső problémákkal szembesül. Ennek jelentőségét felismerve az OFI most kezdte meg az eddigi területeket kiegészítő tanácsadók képzését.

– A szaktanácsadás folyamata során minek van nagyobb jelentősége: az empátiának vagy éppenséggel az objektivitásnak?

Magdolna: – A szaktanácsadás tekintetében nem állítanám szembe ezt a két megközelítést, ugyanis ahhoz, hogy eredményes legyen a szakmai együttműködés, ki kell alakulnia a két fél között olyan bizalmas viszonyoknak, amelyben a felek nem rejtik el a problémát és mernek róla őszintén beszélni. Ugyanakkor rendkívül fontos a kívülálló, objektív szakértő, mert kevésbé befolyásolják személyes tényezők a véleményalkotásban, a javaslatok megfogalmazásában. Sokkal nyíltabban, bátrabban előhozza korábban bevált megoldását, saját, kifejlesztett, jó gyakorlatát. Esetünkben a szaktanácsadás elsősorban közös gondolkodást jelentett: szó sem volt köztünk alá- vagy fölérendeltségi viszonyról: egyenrangú partnerként osztottuk meg Attilával tapasztalatainkat, problémáinkat, megoldási javaslatunkat.

Attila: – Meggyőző volt számomra tudni azt, hogy szaktanácsadóm is átélt hasonló bizonyos szituációkat, helyzeteket (legyen az akár konfliktus, vagy örömteli helyzet) a saját intézményében. Mivel ezeket megosztotta velem, megerősített abban, hogy vezetőként hasonló gondjaink, örömeink vannak. Az objektivitást illetően úgy gondolom, hogy nagy szükségünk van nekünk, pedagógusoknak külső szemlélőre, értékelőre. A rendszeren belül ugyanis alig tudom eldönteni, hogy jól csinálom-e, amit csinállok. Ezt saját gyakorlatom is igazolja: amikor intézményvezető lettem, nagy hangsúlyt fektettem az óralátogatásra. Olyan órákat igyekeztem megnézni, amelyek elsősorban a kollégák erősségeire fókuszálnak, és megerősítik szakmai erőnyeiket. Úgy gondolom, az ilyen alkalmak pozitívan hatnak a kollégákra is. Az elején természetesen idegenkedve fogadták a látogatás hírét, de úgy látom, ma már szinte várják is, hogy bemenjünk az óráikra. A magam esetét tekintve meg is értem a kollégák kezdeti kételyeit: természetesen számos kétség merül fel az emberben, mikor egy idegent avat bizalmába. Ám aggodalmaim feleslegesek voltak: a szaktanácsadás során Magdolna élt a bizalmammal – de sohasem élt vissza velem.

– Volt-e utánkövetés a szaktanácsadás után?

Magdolna: – Az első megbeszélésünk után körülbelül két hónappal tértem vissza az intézménybe. Úgy láttam, a megbeszéltek teljes mértékben megvalósultak. Az intézményfejlesztés korántsem rövid távú feladat, de hogy milyen irányba indult el a szaktanácsadás során, már ennyi idő alatt is kiderül. A Batsányi János Gimnáziumban folytatott szaktanácsadást sikertörténetnek tartom, hiszen rendkívül jó munkakapcsolat alakult ki

köztünk Attilával, s teljes mértékben megvalósultak a megbeszéltek, beütemezett feladatok. A tervezett szervezetfejlesztési feladatok is tudatosan, szakirodalomra alapozottan valósultak meg. Megoldásokat kerestünk, ennek során olyan vezetéselméleti tudást, tesztesztet szedtünk össze, amiket aztán a bő két hónappal későbbi visszatérésemig átnézett igazgató úr, majd alkalmazott, kipróbált a testületben. Klímateszt és SWOT-elemzés, valamint Belbin-teszt is készült a hatékonyabb munkavégzés érdekében. Az iskolában belső műhelyt hoztak létre, ötletládát helyeztek ki – s ezek következtében megosztották tapasztalataikat, összegezték a véleményeket. Mindezt azért is különösen fontosnak gondolom, mert a szaktanácsadás idején még nem jelent meg a kapcsolódó önértékelési kézikönyv, amit ilyen esetekben nagy haszonnal forgathatnak a vezetők.

Attila: – Úgy gondolom, a képzeletbeli lépcsőn haladva, a végcélhoz közeledve, az utolsó lépcsőfokokon érdemes újra áttekinteni az addig történeteket. Mi is leültünk, és megbeszéltük, hogy hol tartunk a munkában. Az utánkövetésre tehát nagy szükség van, és a mi esetünkben is hasznosnak bizonyult – annak ellenére, hogy már az első alkalommal is igen részletes megbeszélést folytattunk. Magdolna már ekkor is számos tanácsot adott a felmerült problémákra tanácsot adott, megoldásokat javasolt. A munkafolyamat azonban itt nem ért véget, hiszen egyfajta intézkedési tervet beszéltünk meg, s ennek lépéseit alakítottuk ki. Fontos volt az áttekintés, a visszacsatolás: segítette, előrelendítette az én munkámat is. Abból a szempontból is fontosnak éreztem ezt a folyamatos, nyomkövető tevékenységet, hogy a szakmai segítség mellett egy pedagógusi, mester-tanítványi és egy emberi kapcsolat is kialakulhatott köztünk: tudom azt, hogy bármikor számíthatok Magdolna segítségére, tanácsára. Ennek kialakításában nagy szerepe volt az utánkövetésnek.

– Mit tanácsolnak azoknak az intézményvezetőknek, akik még hezitálnak azon, hogy kérjenek-e intézményfejlesztői segítséget?

Magdolna: – Annak ellenére, hogy számos megkeresést kaptam, mégis úgy tapasztalom, sok helyen nem tudnak róla, illetve kevesen merik vállalni ezt a lehetőséget. Sokan talán nem tudják, hogy igényeiket újban a pedagógiai oktatási központokon keresztül lehet bejelenteni. Bízom benne, hogy minél többen élnek majd a lehetőséggel – hiszen az egyes intézményekre háruló számos feladat hatékonyabbá tételében vagy megoldásában hathatós segítséget tudunk nyújtani. Éppen ezért csak bátorítok mindenkit arra, hogy éljen a lehetőséggel: mi készen állunk a feladatok elvégzésére.

Attila: – Úgy gondolom, nekünk, pedagógusoknak kell a legnyitottabbaknak lennünk az új dolgokra: ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden újdonságot kritikátlanul el kell fogadnunk. De a szaktanácsadói folyamatot akár tantárgygondozói szaktanácsadóként, akár mint segítséget kérő pedagógusként csak ajánlani tudom mindenkinek. Hiszen amellett, hogy szakmai segítséget kaphat a pedagógus, nemcsak szakmai, hanem emberi kapcsolatait is épülnek.

INTÉZMÉNYVEZETŐI SZAKTANÁCSADÁS

A négy szemközti beszélgetés a lényeg

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Szidor N. Gábor

Sok területen biztosított már a szaktanácsadás, de van, ami még kidolgozás, fejlesztés alatt áll. Ilyen az intézményvezetői szerep, amely – az eddigi tapasztalatok alapján – igenis igényli egy külső tanácsadó szakmai-emberi támogatását.

Szabó Győzővel, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) pedagógiai fejlesztőjével, az intézményvezetői szaktanácsadás egyik kidolgozójával beszélgettünk.

– **A szaktanácsadás legtöbb típusánál az intézményvezető is előtérbe kerül. Miben jelent többletet az intézményvezetői szaktanácsadás?**

– Az intézményvezetőnek valóban fontos szerepe van több szaktanácsadásnál is, csak hogy éppen ő nem kap támogatást: tanárként kaphat tantárgygondozói szaktanácsadást, vagy kezdeményezheti a saját intézménye szervezetfejlesztésével kapcsolatos szaktanácsadói látogatást, de ebben a rendszerben a személyes vezetői munkájához nem kap támogatást. Az intézményvezetőnek mint első számú vezetőnek vannak helyettesei, az esetleges tagintézmények vezetőinek is ő a főnöke, s az alsóbb szintű vezetőknek is ő ad személyes támogatást. Fordítva viszont ez nem működik.

– **Magára marad a vezető egy-egy problémával?**

– Igen, és ez egyáltalán nem túlzás: miközben az OFI-n belül dolgoztunk, és azon gondolkodtunk, szükség van-e az intézményvezetői szaktanácsadásra, interjúkat készítettünk. Tulajdonképpen az azokban részt vevő összes intézményvezető úgy fogalmazott, hogy ebből a szempontból magányos. A problémákat legjobb esetben úgy tudja csak megoldani, hogy olykor-olykor összeül két-három másik intézményvezető kollégájával, és amolyan mini-munkaközösség formájában átbeszéljük őket. A mi felfogásunkban az intézményvezetőt támogató szaktanácsadó egyik hangsúlyos tevékenysége pontosan az, hogy az intézményvezetőnek négy szemközt személyes támogatást ad.

– **Ha jól értem, a szaktanácsadás e típusának kialakítását eredetileg nem is tervezték. Ezek szerint menet közben merült fel, hogy erre is szükség lenne?**

– Így van. Éppen emiatt az intézményvezetői szaktanácsadás még nem is szerepel a hivatalos szaktanácsadói területek között. Csak a fejlesztői munka során kezdtek úgy érezni az intézményvezető kollégák, hogy ilyen szaktanácsadói területre is szükség lenne. Ezért több fórumon felvetettük a kérdést: kérdőíveket küldtünk ki vezetőknek, pedagógiai intézetek rendezvényén tartottunk beszélgetést, személyes interjúkat készítettünk néhány vidéki intézményvezetővel, másokkal

csoporthoz interjút vettünk fel. Ők valamennyien alátámasztották, hogy bizony igényelnének egyfajta személyes támogatást. Így született meg az intézményvezetői szaktanácsadás egész koncepciója.

– Jelenleg hol tartanak a megvalósításban?

– Összeállítottunk egy 60 órás képzést, amelyet akkreditáltunk. Ez a terveink szerinti intézményvezetői szaktanácsadásra készíti fel azokat a jelentkező kollégákat, akik jelenleg is intézményvezetőként dolgoznak, legalább 10 éves vezetői tapasztalattal rendelkeznek, és egyéb területen már szaktanácsadók. Jól látszik, hogy igen komoly feltételeket szabunk ahhoz, hogy kiből lehet ilyen tanácsadó. Ezeknek a kollégáknak már komoly „előéletük” van. Az előző tanév végén zajlott le az első tanfolyam, amelyen 18 kolléga vett részt, és néhány hete volt a második csoport képzése 23 fővel. A nyár eleji tanfolyamon – az érettségik és a tanévzárás miatt nem a legszerencsésebb időpont miatt – ezt még nem tapasztaltuk, de most azt láttuk, hogy hatalmas volt a túljelentkezés. Ezeket a kollégákat felkészítettük, tanúsítványt kaptak, és ha a jogszabályalkotó elfogadja az érveinket, akkor az intézményvezetői szaktanácsadást nemsokára befogadja a szaktanácsadói szakterületek közé.

– Mindezek alapján várhatóan igen nagy lesz az érdeklődés a szaktanácsadás e típusa iránt.

– Nagy valószínűséggel igen. Említettem már a kérdőíves felmérésünket, de a képzéshez kapcsolódóan is számos visszajelzés érkezett. A tanfolyam részeként a kollégák szaktanácsadói gyakorlatot végeztek. Ennek tapasztalatairól az érintett vezetőt és a leendő szaktanácsadót is megkérdeztük. Az derült ki, hogy a vezetők nagyon jó tapasztalatokkal zárták a próba-szaktanácsadást, a visszajelzéseik alapján máskor is kérnének ilyet. A próba-szaktanácsadáson egyébként a csoportban mindenki szerepelt szaktanácsadói és támogatott intézményvezetői szerepben is, vagyis a tanfolyam résztvevői egymást segítették a szaktanácsadással. Nagyon fontos, hogy átéljék a szaktanácsadási szituáció mindkét oldalát, lássák, hogy milyen az, amikor nekik adnak tanácsot, és az, amikor ők adnak tanácsot egy vezető kollégának. Az első képzésen részt vevők a tanfolyam után egyből jelezték, hogy sok kolléga kereste meg őket azzal, hogy szívesen venné ezt a fajta szaktanácsadást, amennyiben lesz rá lehetőség. Egy nyári szaktanácsadói konferenciánkon az egyik vezetői szekción szintén nagy érdeklődést tapasztaltunk, a kollégák igen pozitívan fogadták a lehetőséget.

– Mit tartalmaz, miből áll majd az intézményvezetői szaktanácsadás?

– Több típusú szaktanácsadásban is megjelennek hasonló elemek. Az intézményvezetői szaktanácsadásban fontos a vezetőt támogató négy szemközti beszélgetés, fontos a közös tanulás támogatása, ami területi vezetői

munkaközösség formájában működhet. És természetesen az oktatáspolitikai döntések végrehajtása, előkészítése is fontos, hiszen az intézményvezetők az oktatási rendszer kulcsszereplői. A szaktanácsadói munka alapvetően három szerepből tevődik össze. A szakértői szerep azt jelenti, hogy a szaktanácsadó szakvéleményt mond bizonyos helyzetekben. Jó gyakorlatként más intézmény, más pedagógus példáján keresztül hívja fel a figyelmet egy-egy pozitív jelenségre. A harmadik a beszélgetésvezetői szerep, s mi a képzésben ezt tartjuk a leghangsúlyosabbnak. A leendő intézményvezetői szaktanácsadók ugyanis a másik két szerepben eleve erősek abból adódóan, hogy pedagógusok, szaktanácsadók és vezetők is egyben.

– Milyen esetekben lehet majd igénybe venni ezt a fajta segítséget?

– Amikor elindul az intézményi önértékelés folyamata, és úgymond, felértékelődik az önmagunkkal való foglalkozás, akkor ennek során egyre többekben fog megfogalmazódni az igény a szaktanácsadásra. Ez az igény pedig az intézményvezetők részéről is egyre erősebb lehet. Terveink szerint az intézményvezetői szaktanácsadásnál „élő” kapcsolat lesz a szaktanácsadó és a „klientúrájába” tartozó intézményvezetők között, vagyis a vezető bármikor jelentkezhet a tanácsadónál, ha valami problémája merül fel a munkája során. Magyarán jelzi, hogy beszélgetni szeretne egy szakmai kérdésről. A szaktanácsadó egy ilyen beszélgetésben elsősorban lehetőséget szeretne teremteni, hogy beszélgetőpartnerre kibeszélhesse a problémáját, miközben – a beszélgetés révén – ő maga találja meg rá a megoldást. Persze itt is lehet szerepe a jó gyakorlatok felmutatásának, de az eddigi visszajelzések alapján egyértelműen azt látjuk, hogy a beszélgetés az igazán fontos. Volt például olyan vezető, aki azt írta, hogy neki már az is sokat segített, hogy tudta, jön a szaktanácsadó, és előtte leült, hogy átgondolja a dolgokat. A beszélgetés kapcsán sok vezető azt jelezte vissza, hogy végre valaki olyannak mondhatta el egy fontos problémát, aki értő módon reagált rá, és segített továbblépnie és megoldást találnia egy-egy nehéz helyzetre.

– Hol húzódik a határ az intézményvezetői és az intézményfejlesztői szaktanácsadás között?

– Az intézményvezetői szaktanácsadásnál alapvetően arról van szó, hogy a vezető elakad valahol. Nem tudja eldönteni, hogy egy kérdést milyen módon kellene megoldania, vagyis elsősorban egy személyes döntés meghozatalában tud neki segíteni a szakember. Viszont elképzelhető, hogy a továbblépéshez olyan szervezeti szintű beavatkozást kell végrehajtania, amiben egy intézményfejlesztési szaktanácsadó tudna neki segíteni. Előbbi tehát inkább egy vezetői döntés meghozatalában, utóbbi pedig egy meghozott döntés végrehajtásában nyújthat támogatást. Alapvető fontosságú minden szaktanácsadónál, hogy csak olyan kérdésekben foglaljon állást, amelyek az ő kompetenciájába tartoznak.

„**A**zt hitték rólam, azért vagyok ott, hogy tanítsak és irányítsak. Egy fenéket... Azt bárki tudott volna. Azért voltam ott, hogy az embereket a tőlük elvárhatónál tovább, többre kényszerítsem. (...) Nincs a nyelvünkben annál kártékonyabb kifejezés, mint hogy »derék munka«. Azt mondani egy géniusznek, hogy ez derék munka volt, az maga a tragédia. És mégis, a világ ezt akarja” – a 2014-es Oscar-díjas film, a *Whiplash* (a cím dobos szakkifejezés, intenzív, pergő dobolási módot jelent) félelmetesen különleges, botrányos módszerei miatt elbocsátott dzsesszstanárának szavai ezek. A mozi pedig népszerűen és nagyszerűen szól a közepszerűség, a tehetség és a tanítás legkényesebb határkérdéseiről.

Valakit átmozdítani saját határain túlra: igen, ez nagyszabású eszme és zsenit teremtő gyakorlat. De vajon kinek van joga eldönteni, hogy hol húzódnak a határok? Ki mondja meg, mennyi az elég és a sok vagy éppen a kevés? Vajon tanítani és tanácsot adni egyet jelent a másik tudásának, személyiségének és lehetőségeinek teljes kontrolljával? Biztosan nem, mondjuk ezt valószínűleg mindnyájan. Mégis előfordul, hogy azért (és úgy) adunk tanácsot, mert „jobban tudjuk”, mert „jót akarunk”, mert „mi már tényleg tudjuk, mi a jó”.

A tanácsadás – a tanítással szoros rokonságban – nem tevékenység, hanem magatartás. Az, aki tanácsaival csak irányítani akar, éppúgy tárgynak tekint a tanácskérőt, mint a manipulátor vagy a kényszerítő. Az, aki a „szerinte helyeset” tanácsnak álcázza, ugyanannyira képmutató, mint az ügynök, aki árut kapcsol minden jó érzéshez.

Derék munka

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

Az igazi tanácsot nem megfogadni kell, hanem közösen létrehozni. A tanácsadásnak ezért saját világnézete és nyelve is van. A valódi tanács szemlélete a másikat nem tartja inkompetensnek, gyengének vagy tudatlannak. Az igazi tanácsadó a tanácskérőt tiszteli és szereti – bármilyen szokatlan is utóbbi szó a professzionalizmus szótárában. Az igazi tanács dialogikus, személyes és végeredményben közösségi. Szakmai, de mindig morális. Természetesen minden tanácsban van egyfajta paternalizmus, gondoskodó atyáskodás (amitől kamasz gyerekünk vagy kollégánk idegenkedik). De soha nincs benne leereszkedés, kontrollvág, szemrehányás, kizárólagos akarat, meghatározott protokoll.

A jó tanács a csönddel kezdődik. A személyes figyelemmel. Az érdektelen kérdésekkel. Amelyek nyitottak, és híján vannak minden előítéletnek. Ezek segítenek kideríteni, miért kell az a tanács. Azért, hogy a helyes utat megtaláljuk? Azért, hogy a bizonytalan szándékot jóváhagyjuk? Azért, hogy adott kérdésben a döntési kedvet elősegítsük? A tanácsadás változtató és változást előidéző folyamat. Ezért kell hozzá mindenekelőtt alázat: szakmai, emberi, közösségi. És azután: jó célok. Mindenki számára jók, amolyan „önmagukban jók”.

A tanácsról tanácsot adni egyébként önmagában is kihívás. Ez sem lehet – legalábbis ha jól csináljuk – csupán „derék munka”. Esetleg jó volna, ha készülné róla egy gondolatborzoló nagyfilm. Mondjuk, Oscar-díjas.

Kontroll. A színház világában így nevezik azt a hangsugárzót, amely a színpadra, az előadó felé szórja vissza annak saját hangját, együtt a zenekari szólamokkal. Az elektroakusztikus, technikai környezetben ez a berendezés ad mankót az élő embernek, ez segít megtalálnia a helyét.

A kontroll működését bárki könnyűszerrel kipróbálhatja házi körülmények között: elég, ha egy ismert dalt megpróbálunk végigénekelni oly módon, hogy csak a kíséretet halljuk fejhallgatón, magunkat nem. Aki elég ügyes, és rögzíteni tudja a produkciót, tanulságos kudarc részese lesz: A jól ismert dalból felismerhetetlen macskazene válik, az énekes olyan hangközöket és hangnemváltásokat produkál, hogy azok lepipálják a dodekafónia valamennyi vívmányát.

Hiszen szükségünk van a kontrollra. Csukott szemmel az ember pár lépést követően irányt téveszt. S ez így van minden vonatkozásban. Fizikai, természeti és társadalmi közegben léteünk, ahol az ember sohasem az első: mindannyian egy fölbonthatatlanul szövevényes kapcsolati háló eredőjében keressük a magunk helyét. Mindazt, amit a világból érzékelünk, javarészt egy elődeinktől ránk örökített értelmezési keret, a kultúra teszi elérhetővé, értelmezhetővé a számunkra. Ezért, hogy a művészetben éppúgy, mint a természettudományokban, a kétkezi szakmáktól a filozófiatörténetig mindenütt mesterek és tanítványok láncolatával van dolgunk. Manapság mesterhiányban élünk: az én szakmában például vagy két évtizede nem léteznek valódi szerkesztőségi műhelyek.

Fölfedezőúton

Szöveg: **Marton Árpád**

Pedig jól jön az éber és jóakarátú „nagy öreg”, aki pontosan tudja, mit lehet kihozni kevesebbet tapasztalt pályatársából. Az embernek, hogy önreflexiója megerősödjék, önértékelése megmaradjon a valóság talaján, és hogy képességeinek és korlátainak ismeretére ébredjen, szüksége van a külső visszajelzésekre.

Ezt szolgálja, ha jól teljesíti küldetését, a szaktanácsadás rendszere. Individualista korunk persze lázad bármiféle külső ellenőrzés, rendszerszerű elvárás gondolata ellen. „Megint kitaláltak valamit odafönt” – suttogja a kézi vezérlés rossz tapasztalatain edződött énünk. Különösen érthető ez abban a társadalomban, amely vérében hordozza az elnyomással szembeni rebellis ösztönt. De miért ne sikerülne egyszer nekünk is, ami tőlünk nyugatabbra régóta működik: az összehangolt, korporatív tevékenységben találni meg személyes szabadságunk kiteljesítését, lehetőségeink fölemelését az együttműködés hatékonyabb szintjére?

„Hiába fűrösztöd önmagadban / Csak másban moshatod meg arcodat” – fogalmazza meg az interperszonalitás megrendítően szép tapasztalatát József Attila (*Nem én kiáltok*). Szükségünk van a másokra, aki bátorít, elmélyülten figyel, részvétellel fordul felénk, és ösztönöz – aki kimondja számunkra a magunk létét. A sziget-embert elnyeléssel fenyegeti a tenger.

Az általam megkérdezett szakmai páros páratlan kedvvel számolt be közösen megtett lépéseikről. Nekik sikerült fölfedezőúttá tenniük azt, ami különben talán csak adminisztratív többletmunka maradt volna. Két tanár gyümölcsöző kooperációjából kaphatnám ízelítőt. Együttműködés – íme a kulcsszó az ellenőrzés, a kényszer, a sarokba szorítás mumusai helyett. Tanár és szaktanácsadó nem ellentétes oldalon foglal helyet. Céljuk a nevelési irányok és módszerek közös finomhangolása. Felelőségük egy, figyelmük kölcsönös, mert közös a törekvés, és közös a tét. Lássatok csodát: efféle partneri légkör még a tanár-diák viszonyban is bámulatos hatást ér el. Példával formál a csoportból közösséget.

eLEMÉR

Szöveg: Hunya Márta, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

eLEMÉRÉS 2011–2015

Az eLEMÉRÉS 2011 óta önkéntes módon, az iskolák önértékelésének eredménye alapján monitorozza az informatika iskolafejlesztő célú alkalmazásának hazai alakulását.

Az informatikai eszközök iskolafejlesztő célú használatának mérésére – a rendelkezésre álló minták nyomán, de önálló fejlesztésként – egy komplex online mérőeszközt dolgoztunk ki, amelyet eLEMÉRnek kereszteltünk. Az eszköz célja kettős: az iskolák önértékeléssel mérhetik fel, hogy állnak ezen a téren, és az általuk bevitt adatokból országos helyzetkép is készül. Az eLEMÉR mérőeszköz az OFI honlapjáról (ikt.ofi.hu) érhető el a 2015. február végi állapotot tükröző, valamint az előző négy Gyorsjelentéssel és a projektről szóló információkkal együtt. A fejlesztés a TÁMOP-3.1.1 projekt keretében európai támogatással zajlott, a fejlesztés 2011-ben zárult.

Az eLEMÉRÉS eszköze és módszerei

Az első, 2011-ben lefolytatott országos eLEMÉRÉS célja az volt, hogy a bázisévi összehasonlító adatokkal viszonyítási alap jöjjön létre a változások követésére. Azóta minden év február utolsó napján országos pillanatkép készül az IKT iskolafejlesztő szemléletű használatának közoktatásbeli helyzetéről. eLEMÉR idén már ötödik alkalommal készített pillanatképet a magyar iskolákban az informatikai eszközök intézményfejlesztő célú használatáról az EMMI és az Oktatási Hivatal (OH) támogatásával. A rendszerben található állítások minden évben felülvizsgálaton mennek keresztül, de csak olyan módosítás történik, ami lehetővé teszi, hogy a mérés megfelelően a korszerűség, ugyanakkor a követhetőség és az összevethetőség szempontjának is.

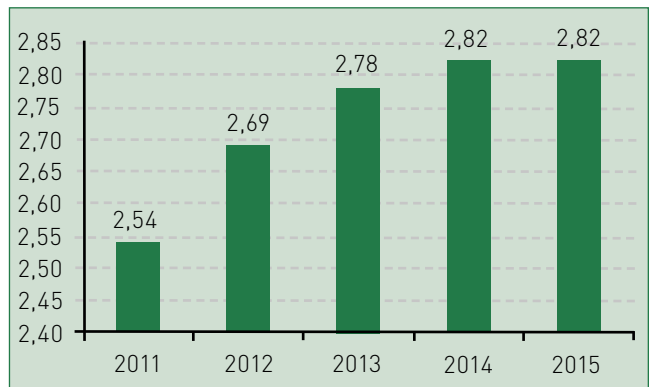
eLEMÉR nem kérdez, hanem állít. Az intézményeknek azt kell eldönteniük, hogy a 100 (idén 103) indikátor közül melyik mennyire igaz az ő esetükben. Erre egy négyfokú skála szolgál, melynek értékei a „Nem igaz” (1), „Részben igaz” (2), „Majdnem igaz” (3) és az „Igaz” (4). Ennek megfelelően minden kérdés és részterület, valamint a mérés egészének értéke is az 1,00 és a 4,00 között lehet. Az önértékelés – és ennek alapján az országos monitorozás – négy nagy területet vizsgál: **a tanulást, a tanítást, a szervezet működését és az infrastruktúrát.** Az országos monitorozási eljárásban az iskolák a mérés összesített átlagértéke alapján négy kategóriába sorolódnak:

- „Megjelent az IKT” (1,00–2,49)
- „Alkalmazzák az IKT-t” (2,50–2,99)
- „Integrálják az IKT-t” (3,00–3,49)
- „Átalakulnak az IKT használatával” (3,50–4,00).

A monitorozás öt éve alatt feltárt tendenciák

Nem minden évben ugyanazok az intézmények végzik el az önértékelést, de igen sok iskolában minden évben foglalkoznak vele. Már 3123 regisztrált intézmény van a rendszerben, közülük idén 618 végezte el a mérést hiánytalanul, de az adatok alapján így is megbízható helyzetkép alakult ki.

2014-ig az önértékelést elvégző iskolák összesített átlageredménye, ha lassuló mértékben is, de évről évre nőtt, 2014-ről 2015-re ez az érték nem mutat elmozdulást (1. ábra).

1. ábra: A részterületek mérési értékének összesített átlagértékei, 2011–2015

I. A tanuló és a tanulás

A mérés első, iskolafejlesztési szempontból legfontosabb területe a tanuló és a tanulás. A monitorozás állandó, de lassuló fejlődést mutat ezen a téren, melynek értéke 2012 kivételével mindig magasabb volt az év összesített átlagánál. A monitorozás 5 éve alatt ez a terület 0,4 értékű fejlődést mutat.

A tanuló és a tanulás részterület fejlesztést sürgető indikátorai, rendre 2,5 alatti értéket produkáló mutatói arra világítanak rá, hogy a tanulók nem tudják életkoruknak megfelelően megítélni a digitális források megbízhatóságát, és nincsenek tisztában a szellemi tulajdon fogalmával, a forrásfelhasználás szabályaival. A mérés tanúsága szerint ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy a digitális eszközök segítségével önállóan is felmérjék tudásukat és képességeiket, például online tesztek megoldásával.

A mérési terület indikátorai a 2. és a 3. mérési év pozitív tendenciái után általában nem mutatnak kifejezett elmozdulást, gyakori az apró kilengés mindkét irányba. A fejlődés jelentősen lelassult, majdnem megállt.

II. A tanár és a tanítás

A mérés második részterülete a pedagógusok felkészültségét, tanítási célú IKT-használatát és a tanulók IKT-használatának fejlesztését vizsgálja, valamint méri a vezetés hatását a pedagógusok munkájára. Az öt év során 0,36 a fejlődés mértéke, a fejlődés menete a második év kiugró eredménye óta egyenletes, a terület átlagértéke mindig meghaladja a négy részterület összesített értékét. A pedagógusok felkészültsége és a tanulók IKT-használatának fejlesztése az évek során elérte, majd meghaladta a 3,00 értéket.

A pedagógusok munkájában a sok kiemelkedő érték mellett számos fejlesztési terület is megmutatkozik az alacsony értékek révén. Ezek a területek általában fejlettebb eszközhasználatot és szofisztikáltabb módszereket, illetve gazdagabb infrastruktúrát igényelnek. Sok erőfeszítés és támogatás szükséges ahhoz, hogy a tanulók egyéni fejlesztése, fejlődésük nyomán követése megoldódjék az IKT segítségével, hogy a pedagógusok együttműködése gazdagodjék az iskolában, más intézményekkel és nemzetközi kapcsolatokban is. Egyelőre inkább a tanítás és nem a tanulás folyamatának gazdagítására használják az informatika által kínált lehetőségeket. Az online térben végzett közös alkotómunka igen ritka, így a kreativitás és az önálló döntéshozatalra való képesség fejlesztése is gyermekcipőben jár.

III. Szervezeti működés

A szervezet működését három területen vizsgálja eLEMÉR, ezek a vezetés, az iskola értékelési kultúrája, valamint belső és külső kapcsolatrendszere. A szervezeti működés az öt év során egészében (0,29) és részterületein is elég keveset fejlődött, a 2012 és 2013 között jelentkező elmozdulás óta lényegében stagnál, és minden évben alatta maradt az összesített átlagértéknek.

Különösen gyenge pont az IKT használatára vonatkozó értékelési kultúra (? - 2,39 - 2,37 - 2,42 - 2,45), az egyetlen részterület, ami még most is a „megjelent” szinten áll (2,5 alatt). Ennek az az oka, hogy az intézmények nagy többségének nincs IKT-stratégiája, nem tervezik, nem követik és nem értékelik az IKT alkalmazását sem a szervezet működése terén, sem a tanulásra és a tanításra gyakorolt hatását tekintve.

A legtöbb iskolában a vezetés nem teremtette meg annak a feltételét, hogy a tananyagokat, az órarendet, a tájékoztatókat, az IKT-eszközökkel adminisztrált jelenléteket, hiányzást, eredményeket otthonról is elérjék a tanárok, a diákok és a szülők (1,68 - 1,75 - 1,94 - 1,93 - 2,04). A fenntartó egyre kevésbé biztosítja az infrastruktúra fejlesztésének lehetőségét. Ez utóbbit három éve méri eLEMÉR (2,48 - 2,32 - 2,28).

IV. Infrastruktúra

Ez az egyetlen terület, amely egyáltalán nem fejlődik. A technikai eszköztár szintje a 2011-es érték alá esett, a hozzáférés a tavalyi értéken áll; az iskolavezetés és a fenntartó hatása 2011 és 2012 közötti értéket mutat.

A technikai eszköztár öt éves fejlődési értéke mínuszba hajló 0. A legnagyobb gondot az elavult eszközök cseréje jelenti (új indikátor, értéke 1,88), a hibás eszközök javításának esélye zuhan (3,13 - 3,13 - 2,98 - 2,77 - 2,63). Az eszközök egyre kevésbé felelnek meg az iskola céljainak és feladatainak (2,52 - 2,92 - 2,92 - 2,72 - 2,68), és a tantermek felszereltsége, berendezése is egyre kevésbé támogatja a digitális pedagógiai módszerek és korszerű tanulási módok alkalmazását, jelenleg a folyamatos növekedést követően az indikátor értéke a 2012-es szint alá süllyedt. Az iskola belső hálózata nem fejlődik, sok helyen nem támogatja a pedagógiai munkát.

Az iskolavezetés és a fenntartó infrastruktúrára gyakorolt hatása közös értéken a 2011 és 2012 közötti szintre, küszöbérték alá esett. Az általában alig változó értékek mellett ezt egyetlen tényező okozza: a fenntartó nem biztosítja a tervszerű eszközfejlesztés feltételeit (új indikátor, értéke 2,03).

eLEMÉR kategóriái – az egyes kategóriákba sorolt iskolák arányának változása

2014-ig folyamatosan csökkent a legalacsonyabb önértékelési eredményt felmutató iskolák aránya, a kezdeti 50%-ról négy év során 18,4%-ra esett vissza, 2015-ben azonban az iskolák több mint negyede ismét ebbe a kategóriába tartozik. Az informatika használatával való átalakulás, a korszerű technikai megoldások lassú, de folytonos növekedés mellett is csak az intézmények 7,9%-ára voltak jellemzők 2014-ben, ám ez az érték idén 5,65%-ra csökkent.

Az indikátorok értéke és sorrendje

A top 10 és az alsó 10 állítás sorrendje alig változott az öt év alatt. Mindig a jogtisztaszoftverek állnak az első helyen (idén 3,87), és a vezetés pozitív hozzáállása is világosan kirajzolódik. A mérés tanúsága szerint a pedagógusok tisztában vannak a szellemi tulajdon fogalmával és a forrásfelhasználás szabályaival. Mivel azonban gyakran tapasztaljuk, hogy a tanári prezentációk és segédanyagok nem tartalmazzák a felhasznált képek, ábrák forrását, ezért érdemes lenne úgy átalakítani ezt az állítást, hogy a szabályok betartására vonatkozzék. Előrébb került a listában, így jelenleg a 7. helyen áll az állítás, hogy: „A pedagógusok elfogadják, hogy a digitális kompetencia fejlesztése közös feladat, nem csak az informatikatanár dolga” (értéke 3,45). A tanulók ennek ellenére nincsenek tisztában a szellemi tulajdon fogalmával és a forrásfelhasználás szabályaival, hiszen ennek az állításnak az értéke csak 2,25, ezzel a 103 állítás között a 91. helyen áll. Tehát a pedagógusok felismerték és el is ismerik a digitális kompetencia fejlesztésének közös felelősségét, de még nem tesznek érte eleget.

A 101. és a 103. helyen olyan állítások szerepelnek, amelyekre az iskolai adminisztrációs szoftverek beszerzési lehetősége megoldást nyújthatna. Nagyon kevés iskola használja a digitális napló szolgáltatásait (1,87 pont), és nem biztosítanak virtuális tanulási környezetet (1,62), nem megoldott a tananyagok, az órarend, a tájékoztatók távoli elérése sem. A lemaradó állítások között számos olyan van, amely a tervezésre és a minőségbiztosításra vonatkozik.

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

Interaktív, látványos természettudomány-oktatás 2.0

Dupláz az MSMS Tudáspont: ebben a tanévben több mint ezer felsős diák és immár tanárok számára is elérhetőek az interaktív természettudományos foglalkozások. Az oktatási program új tematikájával, a látással csatlakozik A Fény Nemzetközi Éve 2015 eseménysorozathoz; ma Magyarországon az iskolás gyermekek 10-15 százaléka rövidlátó, a képernyők folyamatos közelnézésre kényszerítő hatása miatt.

A 2015/16-os tanévben kibővített formában kezdi meg a Bayer Hungária „Making Science Make Sense” (MSMS) Tudáspont oktatási programját, amely csatlakozik az MTA által gondozott A Fény Nemzetközi Éve 2015 eseménysorozathoz is. Ennek jegyében a 10–14 év közötti tanulónak szervezett foglalkozások és az interaktív kísérletek a látásra, a szem felépítésére és működésére fókuszálnak. Az előző tanévben nagy sikerrel zárult természettudományos és egészségdukációs oktatási program idén már dupláz: a 40 workshopon több mint ezer diák vehet részt; idén a program kiegészül tanárok számára szervezett foglalkozásokkal és egy utazó workshopkal is.

A programindító sajtóeseményre – melynek helyszíne a programsorozatnak is helyet adó Láthatatlan Kiállítás – meghívást kapott prof. dr. Kroó Norbert akadémikus, A Fény Nemzetközi Éve MTA Programbizottságának elnöke; dr. Keserű György Miklós, az MSMS szakmai védnökségét idén is ellátó MTA TTK főigazgatója; dr. Knézy Krisztina szemész, gyermekszemész szakorvos és a BME Szent-Györgyi Albert Szakkollégium fiatal kutatói. (www.bayer.co.hu/msms)

PÁLYÁZAT

Túl az első X-en – Tehetsz a jövődért, válassz!

Nagyszabású középiskolai vetélkedőt indított útjára a Nemzeti Választási Iroda, az Európai Parlament Tájékoztatási Irodája és a Civitas Egyesület. A verseny célja, hogy a fiatalok megismerjék a hazai és az európai uniós demokratikus intézmények, kiemelten a választások jelentőségét. A legjobbak strasbourgi, brüsszeli utazást nyerhetnek, továbbá értékes tárgynyerményekkel lehetnek gazdagabbak. A verseny célja, hogy a fiatalok megértsek a hazai és az európai uniós demokratikus intézmények, kiemelten a választások jelentőségét, és így – jövőbeni elsőválasztóként – tudatos magyar és európai polgárrá váljanak. A vetélkedő során a diákoknak nemcsak lexikális tudásukról kell számot adniuk, hanem kreatív feladatokat teljesítve meg kell szólítaniuk saját korosztályukat, hogy meggyőzzék diáktársaikat, miért fontos elmenni szavazni, és hogyan tudják szavazatukkal befolyásolni szűkebb és tágabb környezetük jövőjét.

A meghirdetést követően a kitöltött jelentkezési lap elektronikus formában történő megküldésével lehet jelentkezni a következő e-mail címen: vetelkedo@nvi.hu

Jelentkezési határidő: **2015. november 3.**

További információ: www.valasztas.hu

Megváltozik 2017-től a magyar nyelv és irodalom érettségi

A módosítások már elérhetőek az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) oldalán, ahol mintafeladatsorok segítségével is felkészülhetnek a diákok az újfajta megméretésre. A középszintű írásbelin megváltozik a szövegalkotási feladatlap szerkezete: a gyakorlati írásbeliség feladata átkerül emelt szintről középszintra és „Köznapi írásbeliség” megnevezés alatt az érveléssel áll majd párban. A vizsgázók a gyakorlati szövegalkotás és az érvelés között választhatnak. A középszintű írásbeli érettségi vizsgán a műértelmező és a műveket összehasonlító feladat közül választhat a vizsgázó.

A fogalomlistát a vizsgakövetelmények nem tartalmazzák, mivel arról a kerettanterv rendelkezik. Az értékelésben bekövetkezett változások arányosan tükrözik a kerettanterv által elvárt követelményeket. A helyesírás értékelése is megváltozik. A jó helyesírást jutalmazták, ahelyett, hogy hibapontokkal csökkentenék az eredményt. Emelt szinten a reflektáló és a műelemző szövegek értékelése egymástól függetlenül történik. A műértelmező feladat pontértéke 30 pont, a reflektáló feladat pontértéke 20 pont lesz.

Az emelt szintű írásbeli első feladata emelt szintű szövegértési és műveltségi feladatsor lesz, mivel a szakirányú továbbtanuláshoz elengedhetetlen kompetencia a szakirányú szövegértés. A szóbeli tételek száma nem változott. Az anyanyelvben két korábbi témakör összevonásával új témakör jött létre „Ember és nyelvhasználat” néven. Az irodalmi témakörök megnevezésében az irodalmi művek állnak a középpontban. A regionális és interkulturális témakör része lett a határon túli magyar irodalom. (edupress.hu)

Összeállította: **Indri Gyula**

október 10. ERZSÉBET HÍD

Nem hiszem, hogy akad olyan ember, akit Budapesten járva ne nyűgözne le a Dunán átívelő hidak

látványa. Mind a nyolc egymástól teljesen elütő stílusban épült, mégis valami olyan harmonikus egységet alkotnak, amely a világon egyedülálló. Az Erzsébet hidat első alakjában 1903. október 10-én adták át.

A múlt század végére annyira megnőtt a főváros forgalma, hogy a Lánchíd és a Margit híd túlterhelte vált. 1893-ban rögtön két pályázatot is kiírtak: az egyiket a Vámház tér és a Gellért tér között építendő Ferenc József hídra, a másikat pedig az Eskü tér és a Rudas fürdő közti Erzsébet hídra. Az első díjat egy német tervező kábelhídja nyerte el, csak éppen nem lehetett megvalósítani: nem gyártottak ugyanis megfelelő kábelt. Mire az új terv elkészült, a Ferenc József hidat már át is adták. De megérte a késlekedés, hiszen az Erzsébet híd valóságos remekmű lett. Nemcsak a világ leghosszabb és legkorszerűbb lánc-hídja volt a maga idejében, hanem az egyik legszebb is. A megnyitó napján a zuhogó eső ellenére tízezrek keltek át az új hídon. Csak azt sajnálta mindenki, hogy névadója, Erzsébet királyné nem érthette meg az átadást.

A négysávos hídon kezdetben csak gyalog vagy kocsival lehetett átkelni, de 1914-ben már a villamosforgalom is megindult rajta. A második világháborúban felrobantott hidat nem lehetett helyreállítani, ezért új tervet dolgoztak ki. Sávoly Pál, aki világszerte mintegy 2000 híd építésében vett részt, ezúttal is elismerést aratott: az eredeti szerkezetet megtartva, modern kábelhidat alkotott. S lám, milyen a sors! A többi híd eredeti alakjában épült újjá, csak éppen a Ferenc József hídból Szabadság híd lett, a Horthy Miklós hídból pedig Petőfi híd. Az Erzsébet híddal éppen fordítva történt: alakja megváltozott ugyan az idők folyamán, de legalább a neve jó emlékü maradt minden korszakban.

október 26. BEATLES

1965. október 26-án ezzel a szalagcímmel jelent meg a londoni *Daily Sketch*: „Slágerénekesek, akik értelmetlen zagyvaságot ordítanak a mikrofonba, nemzeti kitüntetést kapnak.”

A kitüntetés a brit birodalom lovagkeresztje volt, sőt annak is a legelső, ötödik fokozata, akik miatt pedig a botrány kirobbant: négy huszonéves, gombafrizurás fiú, a Beatles együttes. II. Erzsébet jól tudta, mit vállal – elvesztett ugyan 16 lordot, akik tiltakozásul visszaküldték rendjelüket, de annál több hívet szerzett magának az egyszerű polgárok millióinak körében.

A királynő mellett még Harold Wilson nevét is meg kell említenünk, ugyanis az ő fejéből pattant ki az ötlet. Wilson a Munkáspártból küzdötte fel magát a miniszteri székbe, nem véletlen hát, hogy éppen egy munkáskerület

fiat szemelte ki annak bizonyítékául, hogy származástól függetlenül minden fiatal számára nyitva áll az érvényesülés kapuja. Ez az akkor már három éve játszó zenekar addigra már az ország legjelentősebb kulturális exportcikkének számított. A fiúkat persze csöppet sem hatotta meg az indoklás, sőt, először el sem akarták fogadni a kitüntetést. Némi gondolkodás után azonban úgy döntöttek, hogy ezt a balhét nem hagyják ki. John Lennon ki is jelentette: „Azok ellen fogadtuk el, akik hisznek az ilyen marhaságokban. Nem is csináltunk mást a királyi palotában, mint folyton röhögtünk. Jó néhány férfiú, aki most tiltakozik, hogy mi is megkaptuk a rendjelet, a háborúban szerezte a magáét – tehát emberek meggyilkolásával. Mi az emberek szórakoztatásával szolgáltunk rá, tehát jobban megérdemeltük, nem?” Lennont addig nem zavarta, hogy egyesek „a rendszer szolgáinak” bélyegezték őket, míg csak gúnyt és irigységet érzett a jelzőben. Amikor azonban a kormány Amerika mellé állt a vietnami háborúban, a maga részéről véget vetett a játéknak, és 1970-ben visszaküldte a rendjelét. De a sors ismét közbeszólt: John Lennont tragikus halála még egyszer, utoljára és immár örökre visszaiktatta a brit birodalom lovagjai közé.

október 28. NAGY LAJOS

Első önéletrajzában lázadó, a másodikban menekülő embernek nevezte magát. Ez a kettősség jellemezte egész életében Nagy Lajost, aki 1954. október 28-án halt meg. Nevét kezdettől fogva szégyellte, mert törvénytelen származására utalt. Szép otthonról, divatos ruhákról, bőséges ebédokről ábrándozott, de csak a falusi, majd a városi szegénysors jutott neki. Egyetlen kitörési lehetősége az volt, hogy a tanulásban kiemelkedett. Az ügyvédi vizsgát is letette, bár irtózott a jogi pályától.

Testi ereje és szép hangja azzal kecsegtette, hogy híres birkózó vagy operaénekes válhat belőle, de egy sérülés ezeket az álmokat is meghiúsította. Így sodródott végül ő, aki korábban csak a napilapok főcímeit olvasta el, az újságírói pálya felé. Sokáig azonban itt is csak kudarcok érték: mivel képtelen volt hazudni, írásai nem voltak eléggé érdekesek a szenzációéhes polgári közönségnek. Első novelláit 25 éves korában írta, s ezzel meg is kezdődött írói kálváriája. Szinte minden újságnál, folyóiratnál próbálkozott, de legtöbbször azzal utasították el, hogy írásai nem alkalmazkodnak az adott lap olvasóközönségének ízléséhez. Néha azért az ellenkezője is előfordult: egyik novellája például egyszerre öt újságban is megjelent. Tipikus kávéházi író volt, szinte mindenütt ismerték, mégsem tartozott egy irodalmi csoporthoz sem. Egyéni látásmódjával, naturalista társadalomábrázolásával, szikár stílusával sehová sem tudott beilleszkedni. A *Kiskunhalom* végre országos sikert aratott, s műfajával elindította a szociográfiai művek sorát, sőt divatját. Nagy Lajos igazi területe azonban mindvégig az elbeszélés, a karcolat maradt. Ötszáznál több novellájának legmaradandóbb darabjai közül is talán a legnépszerűbbek a *Képtelen természetrajz* satirikus és burkolt célzásában egyetlenül szókimondó állatportréi.

Programajánló

Összeállította: **Indri Dániel**

Nemzeti Emlékpark

Recsk, folyamatosan látogatható

A település felett, Csákány-kő kőbányája közelében 1950 októbere és 1953 ősze között működött az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) által a szovjet Gulag-táborok mintájára titokban létrehozott kényszermunkatábor. A bírósági ítélet nélkül ide deportált foglyokat embertelen körülmények közt tartották, dolgoztatták. Maguk építette, kezdetleges barakkokban éltek, és a kőbányában dolgoztak, napi 12-14 órát. Fejadagként napi 1000 kalória élelemmel mindannyian éheztek, legyengültek. Sokan éhen haltak, balesetben veszítették életüket, többüket az örök agyonlőtték. Senki sem tudja pontosan, hol temették el a halottakat.

A tábor hermetikusan el volt zárva a külvilágtól, mindössze két sikeres szökési kísérletről tudunk. Sztálin halála után az újonnan kinevezett miniszterelnök, Nagy Imre megszüntette az internálótáborokat, többek közt a recski tábor is. Az épületeket, kerítéseket, tornyokat lebontották, ledőzerolták, és gondosan fákkal ültették be a területet, hogy nyoma se maradjon a szörnyűséges tábornak. A szabadult foglyokat titoktartásra kötelezték, de többüket továbbra is megfigyelték vagy bebörtönözték. A tábor létét a kommunista rezsim alatt mindvégig tagadták. A rendszerváltás után 1991-ben emlékművet avattak az itt szenvedett és elhunyt rabok emlékére, 1996-ban pedig megnyílt a Nemzeti Emlékpark, ahol egy tornyot és egy barakkot is felépítettek, láttatva az akkori körülményeket. Előre bejelentett csoportoknak előadást tartanak, illetve igény szerint idegenvezetést is vállalnak a tábor területén.

www.recsk.hu

Fehértavi Darvadozás

Kiskunsági Nemzeti Park, 2015. november 13-14.

Az európai darunépeség egyik legjelentősebb vonulási útvonala Magyarország keleti felén húzódik keresztül. A százezres madártömeg őszi pihenőhelyéül néhány háborítatlan, természetvédelmi oltalom alatt álló vizes élőhely szolgál. Az októberben még nagyrészt a Hortobágyon erőt gyűjtő darvak vonuló tömegei novemberre eléri a Kiskunsági Nemzeti Park Tisza-völgyi tájegységét. A térség daruvonulásban betöltött szerepét jól jellemzi, hogy az ezredforduló utáni évektől már tízezres nagyságrendben időznek itt a darvak. A legutóbbi nyolc év monitoringadatai szerint az őszi vonulás során a szegedi Fehértavon tartózkodó darvak létszáma november közepén 25-35 000-es létszámmal tetőzik. E rendkívüli természeti látványosság széles körű megismeretetésére, a természet értékeinek, a természetvédelem fontosságának bemutatására szervezett, fesztivál jellegű ökoturisztikai program a IV. Fehértavi Darvadozás. Részletek: knp.nemzetipark.gov.hu/fehertavi-darvadozas

Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Budapest, folyamatosan látogatható

A múzeumban kiállításokon elevenedik meg a magyar pedagógia múltja. Célkitűzésük, hogy a tanulók, a hallgatók, a pedagógusok – életükben legalább egyszer látogassanak el ide – tapasztalják meg, hogy a múlt oktatástörténeti dokumentumainak, tárgyainak igenis van „színe, szaga, adjusztálása”. A diákok lássák, hogy amiről tanulnak, olvasnak, azok a dolgok valóban léteznek, léteztek, a nevekhez valóságos arcok tartoznak. Ismerjék meg szüleik, nagyszüleik, dédszüleik diákkorát, iskoláját, taneszközeit, életmódját. Vegyenek kezükbe pennát, mártsák

a kalamárisba, és a lineázott írkába – paca nélkül – írjanak egy-két sort! A muzeológusok ígérik, hogy a rakoncátlanok gyermekeket nem térdepeltetik kukoricára, és a nád-pálcát is csak szemléltetésre fogják használni...

www.opkm.hu

Decoding Messages konferencia

Budapest, MOM Kulturális Központ, 2014. november 24-25.

Az Európai Unió Bizottságának 2009-es ajánlása szorgalmazza, hogy a médiaoktatás és a médiaműveltség váljék az oktatási rendszer szerves részévé, és az egyes tagállamokon belül minél több lehetséges szereplő vegyen részt ebben a munkában, külön kiemelve a médiahatóságok szerepét. A konferencia első napján a plenáris ülésen fel-szóló előadók felvezetik az alább részletezett témákat, jövőbeli perspektívákat, stratégiai elképzeléseket vázolnak fel. A különféle szekciók során a résztvevők megfelelő háttérismereteket, átfogó képet kaphatnak az uniós és nemzetközi koncepciókról, valamint a médiaértés-oktató központok szerepvállalásáról, eszmecserét folytathatnak a médiaértéssel kapcsolatos európai jó gyakorlatokról. Az oktatásért felelős kormányzati szereplők és a releváns háttérintézmények képviselői a Búvósvölgy Médiaértés-oktató Központ mellett megismerhetik az európai példák oktatási rendszerbe illeszkedését is. A konferencián való részvétel regisztrációhoz kötött. Részletek:

www.decodingmessages.com

MSMS TUDÁSPONT

2015. októberétől újra indul az
MSMS Tudáspont!

Élettudományokra fókuszáló

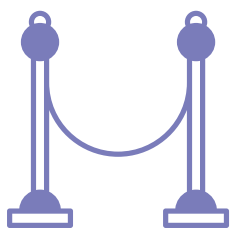

INTERAKTÍV

INGYENES

ZÁRTKÖRŰ

workshopokra várjuk

10-14 éves általános iskolás
osztályok, tanulócsoporthok jelentkezését!

Helyszín: Millenáris Park

Regisztráció szeptember 15-től

a **www.bayer.co.hu/msms** weboldalon

SZÁMÍT A SEGÍTSÉG!

KÖSZ! PROGRAM A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT TÁMOGATÁSÁRA

A KÖSZ! Programban a **MOL Új Európa Alapítványa** olyan projekteket támogat, amelyekben a diákok teljesíteni tudják az Iskolai Közösségi Szolgálatot. A pályázatot a közösségi szolgálat helyét biztosító fogadó szervezet tudja benyújtani a diákok oktatási intézményével együttműködésben. A KÖSZ! Program az Oktatókutatató és Fejlesztő Intézettel együttműködésben valósul meg.

A pályázatok benyújtási határideje: **2015. november 15.**

www.ujeuropaalapitvany.hu, www.mol.hu

Új Európa Alapítvány

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

